

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Hic subnotata continentur Vita M. Catonis

Nepos, Cornelius

Argentinae, 1505

VD16 N 522

Epithoma Germanorum Iacobi Wimpfelingij. et suorum opera contextum

[urn:nbn:de:bsz:31-309461](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-309461)

EDITECTA GERMANORVM IAC.
wymphelingij. & suoz opera contextum

Iacobus wymphelingius Thomæ Vuolphio Iunio
ri: pontificij iuris interpreti: summo amico Salutē

Idens Romanas/Venetas/Anglas/Pannonūq; & Bo
v emoz ac Francigenū historias/indies lectum iri. exci
tauerā nuper Sebastianū Murrhionē: vt expriscis histo
riographis/epithoma saltem rerū a Germanis magnifice ge
starū cōportaret: ne cū cætere nationes egregia maioz suorū
facinora disseminare student: nos veluti somnolenti & parui
anī/gloriæq; auitē cōemptores: perpetuo dormire vide
remur. Morem mihi gesturus Murrho: qd̄ cæperat imatura
morte iterueniente/nec̄ perficere potuit/nec̄ reuidere. Ego
itaq; quicq; dille meo hortatu aggrenus: tanq; fragmenta post
se reliquit: cogitabā in seriem diu tribuere: augere: & ut cunq;
absoluere: tibiq; mi suauissime Thoma dedicare. non solū ad
gloriā noīs tui sempiternā: sed etiā ut oēs germani in hoc epi
thomate anniuitates germaniæ videant: vitā nostratiū impe
ratorū legātū germanoz: ꝑ laudes/ingeniū/bella/ triumphos
artium inuentionē: nobilitatē: fidem: constantiā: & veracitatē
ediscant. atq; ut his breuibus ansam prebeamus studiose
posteritati/quo maiora indies studeant adicere/ & amplioris
bus rerum incrementis germanoz laudes cumulare. Verz a
germanicis laudibus Argentinā (vnde tibi) & seleuciam siue
Selestadium (vnde mihi) origo est: cæterasq; ciuitates ex hoc
rheni littore Galliam versus sitas. volumus exclusum iri: qm̄
eas ab Octauiani ætate (Suetonio teste) germani inhabitariūt:
vnde & germaniæ nomē meruere. Et Plinius et Cor. Tacitus
Ammianus Marcellinus: Franciscus Petrarca: Blondus Lu
poldus: Hermānus & Aeneas Siluius/ inter germaniæ fines
illas dinumerāt: Ecclesia quoq; romana: inter germaniæ me
tropoles Maguntinā: Treuerensem & Agrippinā collocauit
Cunq; summus pōtifex legatos a latere ad germaniā mittit in
his patriæ quoq; nostræ ciuitatibus munus legati ad ger
illi exercent. qd̄ nisi germaniæ pars essent: quas legati ad ger
H

mania nulli dispensationes indulgentiarum & beneficiorum pussiones in eis admittantur: irritae viderentur & inanes: Nam & ad Galliam alij a nostris: mittuntur legati: qui in nostris ciuitatibus partes suas nequaquam explent. Adde quod ipse Carolus Burgundie dux/ Maximiliani regis fover/ ad principes electores perscripsit/ sese & germanum esse & dici velle: cuius tamen terrae in hoc rheno littore sitae fuerunt: immo ipsarum ciuitatum & pagorum antiquissima nomina germanicum sonant & minime gallicum. Et si vlt Caroli magni aut filiorum nepotumque suorum aetate: hic vique gallici habitauissent: versatum fuisset: & hic proculdubio gallicum ydeoma. At vbi nam inueniuntur ulla gallicae linguae vestigia: ubi libri gallicae ubi monumenta: ubi epistolae: ubi epitaphia: ubi littere contracturae: rerum urbanarum & civilium aut feudorum: sicut a septingentis & octingentis annis: latine & germanice linguae apud nos monumenta reperuntur. Nec mihi persuaderi potest optimos Sueviae duces qui cathedralem apud spiras ecclesiam: quique coenobium diuae fidei in patria mea Selestatio fundarunt: et locupletauerunt: magnificas illas impensas paternaque substantiam in Galliam traducere/ ac inter gallos perfundere voluisse: Glorietur ergo ille mendicus blattero qui nostram germaniam atque famam discerpit/ se & suum patrem a gallicis descendisse. Nos mihi carissime Thoma gloriamur a maioribus nostris germanis processisse. Quorum in hoc epithomate mirificas & antiquas laudes/ inter reliquas honestas lucubratiunculas (quas avidissimeme reuoluere soles) cum singulari voluptate lectitaturum te confido: operaque daturum: ut non solum prope diem calcographia dissemineet sed etiam doctissimis viris Baptistae Mantuano/ Philippo quoque Beroaldo Bononiensi preceptorum tuo in primis transmittatur/ ad gloriam germanorum sempiternam. Vale foelix ex Heremitorio diui Guilhermi Argenti. viij. kal. Octobris. M. D. II

Caesar utcumque Galliam a Germania seceuerit nos opinamur Heluetiam idest Alsatiam sub finibus Germaniae comprehendere debere. Nam inter veram Galliam et Alsatiam interfacet Vosagus Austrasia: Vuestrana. &c.

Ad haec sunt testes & argumenta:
Suetonius qui Augustum huc germanos traduxisse refert.

Plinius. I. iij. ca. xvij. in fine, c.

Cornelius Tacitus.

Ammianus Marcellinus

Franciscus Petrarcha,

Blondus

Hermannus

Aeneas Syluius

Camera apostolica discernens Metropoles & puincias;

Sedes apostolica mittens legatos a latere.

Leges imperatorum

Antiquitas nominum germanicorū: qualia sunt Straßburg/
wylsenburg/Hagenou/Landou/keffenholts.

Defectus monumentorū gallicorum.

Fundatio ecclesiarū & cœnobiorū facta a germanis; Bisantiū/
Dola; Tulla; & urbs Metensis romanū phitentī imperiū: q̄ tñ

ya galliæ sunt viciniore; quā Heluetia Vosagus et Austrasia

¶ Carolum magnū fuisse germanū; testis.

De electione. cap. venerabilem.

Sanctus Thomas. de regimīe principū. ca. xvij. & ca. xvij.

Platina in Hadriano primo.

Thomas Vuolphius Iunior Iacobo
wymphelingo. S. P. D.

Olent qui doctrina & eruditione pollent; lucubratiōes
f suas summis terrarū principibus inscribere: ut q̄ effe-
runt fiant venerabiliora. Sic Iulius pollux ad Commo-
dum cæsare de grāmatica scripsit. Sic Vitruuius ad Augustū
de Architectura. Sic Oppianus ad Antonū de piscibus. Tu
vero (ut es omnis gloriæ & ampullosi fastus cōtempor) epis-
thomata germanica: opus mehercule & graue & eruditū sub
noie Thomæ tui (qui cum erūnarū varietate quotidie luctat)
publicare voluisti; haud absimile quiddam a Platone agens;
qui Phedoni elidensi ex cohorte illa Socratica (quam q̄ is ser-
uus fuit) eius tamen nomini illum librū diuinum de immor-
talitate animæ dedit. Dicam quæ sentio. nullo unquam mu-
nere sui magis delectatus / placeant alijs aurea / Argenteaq̄
Hij

U. 67
pocula placeant vasa gemmata & thericlea / placeant structurae
magnifice; atq; his se oblectent. Nos monumēta litteraria lau-
damus extollimus admiramur, & hāc p̄cipue historiam quā
multo labore & vigiliā germanorū decus excudisti, nihil ea
tersius / nihil accuratius scriptū. Perinde ex fide hic oīa narra-
tur: ac si fides ipsa dictasset. Quū iam defeceris mi doctissime
Iacobe exhibebunt te epithomata nostra tantq; manu tuis por-
steris ducentq; per aetates atq; vrbes ut te videant qui nō dum
nati sunt te audiant te laudibus psequant; facient mihi crede
ut semp sis in manibus semp in ore verferis hominū / & eorū
maxime qui doctiores sunt & studia politiora amplectuntur.
Non deerūt fortasse qui parū id operis probabunt, nec te pro-
pterea laboris poeniteat. Noui quosdam in hoc orbe pene dis-
xissim in hac vrbe: qui tamen initiati sunt & in classe ecclesi-
astica antesignari habent, magis tamen ludo Tesserario / aut
cartulis lusorijs delectant q̄ Hieronymi aut Cipriani scriptis
Sunt qui dum in aede sacra horarias p̄ces psallunt intus &
in cute torquent quid vernula domi agat: & an piperatū egre-
gie conditū sit; an bene salitū assabulum an lucanicae crassae
sint & delicate, an scite pisces fricti. Et hi nihilominus quādo
nec generoso sanguine nec moribus nec doctrina sunt specta-
biles vbi litterarū proceres cōueniunt (qd' cum summo dolo-
re refero) prius accumbere volunt & subsellijs honoratoris
bus sedere, quasi locus ille eminentior splendorē ipsi afferat;
quū editerfo locum homo: nō locus hominē exornet / quod
& Damonidas apud Cheronensem Plutarchum nō ignorat
uit & canonica decreta testant. Volui hāc obiter dicere ne illi
qui fortuna duce (quae semper caeca est) vel officio vel dignita-
te praediti sunt / plus nimio sibi blandiant & arrogent impuris-
simis viris (qd' nemo ignorat) saepe honores cōmittunt. Inde
græcanicū illud ac elegans adagium; Asinus mysteria vel sac-
ra portat. Vale mi doctissime Iacobe / & subsidijs temporis
bus conde ac cōpone, quae mox in tēpore sis deprompturus,
vt sic agas negocium posterorū teq; vixisse testeris. Vale iterū
Argentinae cursim ex aedibus nostris, Anno Cristi, M, D, LIII
pridie kalendas Ianuarij.

Germanoꝝ quinq; esse genera.

Caput primum.

Germani quinq; constant generibus. vindelicis: quorū
 pars Burgundiones nō hi qui Gallias obtinent, seu
 apud Eduos & ararin fluuium sedes habent; qui ger
 manoꝝ coloni in ritus moresq; gallicos deformati sunt. Alte
 rū genus ingeutiones quorū pars Cimbrī teutoni a Chaucoꝝ
 gente, Tertū Isteuones Rheno proximi quorū pars Cimbrī
 mediterranei, deinde Hermiones quorū Sueui Hermunduni:
 Chatti: Cherusci. Quintū genus Peucini dicti Bastarne cōter
 mini Dacis. ¶ Cimbrī germanoꝝ vetustissimi vicere gracos:
 Boios ylliricum: romanos consules & legatos plurimos atq;
 Hyspanos;

Caput. II.

Ex his fama vetustiores Cimbrī (sive illi teutoni; sive medi
 terranei fuerint) Homeri celeberrimi poetaꝝ atate vel paulo
 supra: eius atate / militiā agitauere: usq; ad Meotida paludem
 suāq; expeditionis monimenta; Cimbrerū Bospharon relis
 quere / nā graci Cimbrōs ^{κλυσιπιοσ} vocant; audacterq; tra
 iecto Bospharo ad Ioniā vsq; terrā decursarunt; Sardibus cap
 tis & Magnetum gente a Terribus funditus deleta / quæ gens
 Cimmerica diu secundis rebus usa est. Cimbroꝝ clima, ipse
 poeta insinuans qd̄ tenebrosū esset; sic memorat. Aere &
 nebula cooperti sunt; illis sol nunq; pheton sua lumīa spargit
 Perniciosa sup nox semp tendit istis. Habitant aut in germa
 niā ora Cimbricū Chersonesum ab eis appellatū inter albis et
 Chalusi fluminū ostia: Inter germanicū sarmaticūq; oceanū.
 Hi sunt qui ad ponti dexterā mediterraneā regionē habitātes
 vsq; in Ioniā excurrebāt. Hos schyte ex his sedibus popule
 runt Schytas aut graci / qui panticapeum & alias in Bospho
 ro vrbes habitabāt; de his nostris populis; multa apd̄ Strabo
 nē reliquosq; gracos historicos apd̄ Plutarchū Aristotilem
 q; philosophos legimus; vtinā tantī animi nostris germanis
 principibus hodie inesset; vt quas Cimbrī olim ob bellicam
 solum gloriā subegerūt. Hi p̄ xp̄i fidē & caritate eas sedes ex
 Turchoꝝ manibus eriperēt / quorū hodie seruituti Ioniā pon
 tus: graciāq; omnis; nō absq; magna omniū christianoꝝ regū
 Hij

Homerus

Strabo;
 Plutarchus
 Aristoteles.

Anno ante
urbē condi
rā. clx.
Homerus
Hesiodus
An ab urbe
condite. D.
c. lxxij.

Boij.
Hercinia syl
ua
Heluctij.

Illiricum

Allobrogi.

Hispania

ignominia miserabiliter & foedissime subiecta est. Hac cōme
morare libuit; uti nosceres: quāta nostrates gloria floruerint
ante urbē Romam conditā. Siluijs albe regnātibus anno cen
tesimo sexagesimoq; (Hac em̄ aetate Homers; Hesiodūq; poe
tas inuenimus claruisse) Romanis autē rebus florentissimis/
post punica bella oīa/interq; sociale bellum (qd' fuit anno ur
bis condite Sexingentesimo sexagesimo secundo) Boios; gal
lorū populos qui Herciniam siluā inhabitarūt. Cimbri agmīs
ne factio inuasere a qbus eieci istros & Scordicos gallicas gen
tes petiere. Tum theuriscas & thauriscos: & hos quoq; natio
nis gallica. deinde Heluetios (qui hodie Alsatici a nostris uo
cant) adierūt/ viros tum plurimo locupletes auro/ ceterū in
pace vitā agitantes/ cumq; conflatas; hīj bellicis artibus opes
longe suis ampliores esse viderēt; Heluetios secū sollicitasse/
p̄cipue Tygurenos; & teygenos/ q̄s vniuersos deleuere Ro
mani; nō tamē impune. Prius em̄ Cimbri gens vaga/ popula
bundī in illiricū (hodie Sclauoniam) venerūt/ ab hīj Papirius
carbo consul cum exercitu fustus est. Deinde. M. Iunius Silla
nus/ etiā consul aduersum Cimbros infelicitē pugnavit.
Post id bellum Cimbri per legatos a senatu populoc; Roma
no sedem & agros postulauerūt; quorū petitione spreta Cim
bri: cū Tigurinīs (quos ex Heluetijs secū in militiā sollicitasse
retulimus) in galliam migrare in fines allobrogū/ ibiq; cū
L. Cassio consule manus conserunt/ eumq; cū exercitu truci
dant/ milites qui ex clade superant datis obsidibus & rebus om
nium dimidia parte ut incolumes dimitterent cū Cimbris pa
cti sunt. M. Aurelius Scaurus consulis legatus/ a Cimbris su
so exercitu captus: & in consiliū ab his euocatus/ cū deterres
ret eos/ ne alpes Italiā petitori transirent eo qd' diceret roma
nos vinci nō posse a Bolo Cimbros; rege occisus ē/ Tum ab
ijsdem hostibus. C. Manlius & Q. Seruilis cepio (qui p̄con
sulatū in gallijs agebāt) victi praetio Binisq; castris exuti sunt:
octoginta milia militū occisa calonū ac lixarū; hī sunt militū
ministrī: quadraginta milia Cimbri post eam victoriā om̄ibus
agris vicisq; iuxta Rhodanū ac Pyrenē vastatis/ in Hispaniā
transgressi sunt: ibiq; multa loca populati a celiberis fugati re
uertentes in galliam bellicosissimis teutonīs se cōiunxerūt. at

¶ C. Marij qui in Iugurthā deicerat / summa vi castra a Teu-
tonis ambronibusq; oppugnata sunt. Marius em̄ secundo et
tertio absens consul creatus. quarto cōsulatu cōtra Cimbrōs
missus post defensa castra duobus praelijs circa aquas sextias
Teutonīs ambronibusq; deletis. Marius absens quintū con-
sul creatus triumphū oblatū distulit: donec Cimbrōs vinceret
tantū roboris ī germanis fuit. Cimbrī repulso ab alpibus fuga
toq; Q. Catulo p̄cōsule: qui fauces alpīū obsederat & ad flu-
mē Ahasim castellū editū infederat reliqueratq; v̄tute sua ex-
plicata fugientē p̄cōsulem exercitūq; p̄secuti in Italiā traiece-
rūt. verū iunctis eiusdē Q. Catuli. et. C. Marij exercitibus: p̄-
lio victi sunt: in q̄ cesa tradunt Cimbrōz / centū quadraginta
milia / capta. lx. Hæc sunt q̄ germani ad ea usq; t̄pa gessere.

De Ariouisco Primo Germanorū rege
qui cōtra Iulium Cæsarem pugnauit.

Ariouiscus

Postea Ariouiscus germanorū rex primus germanos ī gal-
lias ad Lemānū lacū traduxit: vnde Alemāni dicunt̄ līs prop-
ter bellicas virtutes amicus Po. Ro. a senatu salutatus est. C.
Iulio cæsare consule. Deinde puinciam galliam administran-
te cū Heluetijs bellum inferret: Ariouiscus cū cæsare manus
cōseruit / victusq; in germaniā redijt crebra deinde bella cum
Sueuis cæsare transrhenū agente nihil tamē memoria dignū
actum inuenio quā q̄ ponte galliam germaniamq; cōiunxit:
Germani equites ex nobilioribus cæsaris virtute viriq; integri-
tate moti ei se cōiunxerūt / quorū opera reliquis in bellis sape
vlus eorū etiā fortitudinē in pharsalo cōtra Pompeium exper-
tus est / p̄cipuo em̄ eorū auxilio Pompeianū Romanūq; equi
tem superauit. In philippicis etiā campis certatū est inter exer-
citū cæsaris & Pompeij equo Marte. Cū autē iussu Pompeij
sufus a cornu erupisset equitatus rep̄te hinc signo dato ger-
manorū cohortes tantū in effulos equites fecere impetū ut illi
esse pedites hij venire in equis viderentur. Et ipse Cæsar in
commentarijs suis de germanis quod ad bella imperterniti fu-
erint dum cū eis bellum gerere constituisset hanc eorū ad se fu-
ille orationē scribit Germanos neq; priores populo romano
bellū inferre: neq; tamē recusare si lacestant̄ quin armis cōten-
dant qd̄ Germanorū consuetudo hæc sit a maioribus tradita.

Lacus Iema-
nus
C. Iulius cæ-
sar.

Pompeius

Ex p̄cipio
.iiij. cōmen-
tarij apud
cæsare.

Quicumq; bellum inferat resistere: neq; deprecari: hæc tamē di-
cere venisse iuictos eiectos domo: si suā gratiā romani velint
posse his esse utiles amicos: vel sibi agros attribuāt vel patian-
tur eos tenere quos armis possederint. sese unis Sueuis cōces-
dere quibus ne dii quidem immortales pares esse possint/ reli-
quum quidē in terris esse neminē quem nō superare possint.

Germani cæsaris custodes eliguntur

Quintiliū Varum Drusumq; ger-
manicum superant. Caput. IIII

Ob singularē quoq; peculiarēq; germanorū fidē & integri-
tatē. D. cæsar corporis sui custodes germanos delegit/ qñ &
Octauij cæsaris simili curæ pfecti: vsq; ad varianā cladē per-
mansere. Quintilius em̄ varus (cuius Oratius meminit) cum
tribus legionibus. a Cheruscis obtruncatus est. Salas fluuius
germaniae est inter quē & rhenū Drusus germanicus cū bel-
lum gereret victor oppetiit: tam arduū est nostrates vincere/
id quoq; bellum ante Quintilij vari occidionē gestū est. vnde
& cū Cornelio tacito cōcludamus (ut gentis manus molem-
q; & tam magni exitus fidem metiaris) Sexcentesimū & qua-
dragesimū inquit. Vrbs nostra agebat annū cum primū Cim-
broꝝ audita sunt arma. Cecilio Metello/ ac Papirio Carbone
consulibus ex q; si ad alterꝝ i peratoris Traiani consulatū com-
putemus. ducenti ferme & decem anni colligunt tamdiu ger-
mania vincit medio tam longi æui spatio multo inuicē dam-
na nō saumis: nō poeni: non hispaniæ Galliaue ne Parthi qui-
dem sapius admonere: & subdit/ nec ipone. C. Marius in Ira-
lia diuus Iulius in Gallia. Drusus ac Nero & Germanicus in
suis eos sedibus perculerūt. Mox ingētes. C. cæsaris minæ
dibriū verse. Inde oriū donec occasione discordiæ nostræ & d-
uiliū armorꝝ expugnatis legionū hibernis/ etiā gallias affec-
tauere: ac rursus pulsi inde proximis temporibus triumphati
magis quā victi sunt quæ laus maior dici potest: quā q; homo
romanus linguaq; Romana de germanis triūphos actos esse
vere aū enūq; victos fuisse asseuerat/ nisi quantū beniuolen-
tia: ac benignitate in fidem romanæ nobilitatis adducti sunt.

Germani externos etiā reges pepulere. Ca. V.

Reges etiā externarū genū germani nō tenuerūt. Cū em̄

magnus Alexander domuisset Triballos: Boetiam: Traciam
 Sparranos, Thessalos, Achaïam: Poloponellum: Ioniam: Li
 diam: Liciam: Ciliciam: Capadociam: Cartam: Paflagoniam
 Maiorē & minorē Armeniā: Syriā: Egíptios/ Perfās/ Thau
 ros: Hircanos: Medos: Sagas: Indos. deterritus tamē est aspe
 ctu & fama germanorū ad Danubijq; ripam substitit; & qui
 omnē orientē foeliciter calcauerat: eius vim vna germania res
 pressit impetū cōpescuit audaciā retardauit. Darius & Cyrus
 potentissimi Asiē reges/ traiecto Danubio germanos nō ausi
 sunt attingere. Lisymachus rex maximus/ cū ingenti coacto
 exercitu Danubiū traiecisset a Romę chetę rege/ nō modo vi
 ctus sed etiā captus est. Tanta fuit germanorū victoria: Tanta
 eorū clades qui germaniā armis petierūt/ vt natū sit inter finiti
 mos puerbiū: Male qui velit pugnare/ cū germanis pugnet. Prouerbiū.
 Cuncq; germani omnium victores inuictissimi haberent; vete
 res Romani imperatores illud certatim enixissimeq; contende
 rūt: ut sicut Scipio ab Affrica africanus; & alter ab Asia asiati
 cus: ita ipsi ppter splendorē puincia germanici cognomina
 rent. Tyberius etiā cęsar filiū sibi natū; cupiditate eximie glo
 rię germanicū appellauit. Domitianus ac Nerua cęsares tū
 tulis cęteris (q̄s senatus detulerat) repudiatis/ solum germani
 cum recepere, in quo vno plus ornamentis esse/ quam in cęte
 ris prouincijs positum arbitrabantur.

De armatura foeminarū & puerorū ger
 manorū ab ipsa natura. Ca. VI.

Memoria proditū est: Foeminas quoq; germanas sumptis
 aliquando p patria armis: ex integro viroꝝ pugnās instauras
 se: & ad studia bellica plem suā a primis incunabulis auspica
 tas esse/ veluti armis iniciati & additi: Martē/ singulare & p
 cipuum belli numē coluere. Enimvero peritis astroꝝ constat
 vim atq; influxum martis: hoc est appetitū quendā armorū ar
 dorēq; bellandi/ germanis inesse: ut non solum artibus ad ar
 ma sint ydonei: sed natura ipsa ad rem militarē disciplinamq;
 bellicā geniti esse videant; Eam ob rē germanos a natura bel
 licosos Dyonisiū vocat. Inde etiā corpa eximia ac p cera. vul
 tus etiā: quāuis pace laetos/ tamē bello terribiles: & oculos in
 pugna minatiores/ atq; incensos; & vocem ad terrorē plenissi
 I

Darius
 Cyrus
 Lisimachus
 Danubius

Prouerbiū.

Tiberius
 Domitianus
 Nerua

Dyonisius

me incutiendum naturā dedisse videmus. Huius nō ignarus
 atque nostra Bap. Man. poetarū facile princeps ad Robertū se
 uerinatē Veneti exercitus ducē/a germanis victū atq; fugatū
 inquit. Sed neq; te imbelles Indi mollesue sabei.
 Pigmēi ve breues rapiunt/verum accola rheni
 Gens durata gelu: genus insuperabile ferro
 Quod totiens Romam; tum cum ditione premebat
 Europe: lybiaeque urbes Asiamque minorem
 Terruit; hij superant parthos tracumque furores
 Quos martem genuisse ferunt; hij spicula torquent.
 Penthesyleea non inferiora securi.

Augustus

Germani Romanos imperatores multos vicere. Ca. VII
 Octauij Augusti fortissime quondā legiones contra germa
 nos iuisse apud caristos a germanis cōcorditer arma capientib;
 bus ad internitionē sunt delete: & quæ reliquū orbē vsq; ad
 solis ortum perdomuerūt vni germanorū exercitui pares esse
 nō potuerūt. Ipseque Octavianus oēs graues ignominias/ das
 delque nō alibi quā in germania accepit: sed p̄cipue varianā pe
 ne exciabilem/tribus legionibus cū duce legatisc; & auxilijs
 oibus caelis; hac nūciata Augustū; adeo conseruatū ferūt: ut p̄
 cōtinuos menses; barba capilloque submisso; caput interdū fo
 ribus illideret. vociferās Quīnti vare/legiones redde; diemque
 cladis q̄tannis mcestum habuerit; lugubrē hāc romanorū cla
 dem & insignē germanorū victoriā; apd Augustā Vindelica
 cōtigisse opinatū est. eumque locū Perleig appellatū; eo qd̄ il
 lic perierint legiones; commemorat Otho noster Phrisingen
 sis. Tiberius Augusti successor armis vindelicis aggressus/
 germanis insurgētibus/breui e germania discedere coactus ē

Vindelici

Vespasianus

Vespasianus summus postea imperator/a Claudio caesare cōtra
 germanos missus; triginta & duabus pugnis vincere germa
 niā nequiuit. Anthonius Aurelius & Alexander caesares pos
 stulauere a germanis auxilium; coactique sunt presidia; & copi
 as oēs ex oppidis concordis Germaniæ deducere/ & nationē
 germanicā equis conditionibus in amicitia societateque recipe
 re Traianus suscepto apud Coloniā Agrippinā imperio;
 non vi aut armis germaniā coargit; sed mansuetudine/libera
 litate/& iusticia/inaudita incredibilique eam mitigauit.

Anthonius
 Aurelius
 Alexander

Traianus.
 Agrippina.

Caput. VIII.

Hæ res igitur laudi germaniæ fuere / usq; ad salutis nostræ
 incipia: tu aut (ut religioni xpi addictu theologūq; decet) quid
 fidei: quid moribus humanis / artibus deniq; ac disciplinā hu
 mano cōtulerimus generi / a me iam explicari postulas. Fate
 or me tantis imparē rebus / sed quantū lectione pcepi / memo
 riæq; suggeret: ad te perscribā. tacebo aut q; pacto / Recij Nori
 ciq; / Valeriano i peratore: salutato trans Alpinā galliam Lom
 bardia vulgo dicūt. discursarūt flammis populabundi oia va
 stantes / Rauennā vsq;: aut quas deniq; expeditiones cū Go
 this: Vandalis: Hunisq; gessere: inter q; Sueui: Herulicq; mili
 tarūt & ex germanis alani (sunt em̄ alij pōtica natio ex quibus
 Gothialani dicunt Carraconensem Hispaniā incolentes (q; s
 vulgo Cathelanos dicimus) fuere & germani. Longobardi vt
 nomē sonat / licet ex diuersis germanis gens collecticia quæq;
 ex fortuna duces sortiret auspicijs. Narcetis militantes Toti
 la Theiateg; Gothorū regibus oppressis / nomē Gothorū reg
 nūq; ex Italia pepulere. Vtinā verborū Barbariē vt regnū suū
 stulissent.

Rhetij
 Norici.
 Valerianus

Gothi
 Vandali.
 Huni
 Sueui.
 Heruli
 Gothialani
 Longobardi

De antiquitate Baiouarorum.

De Carolo magno Primo Germanorū impe
 ratore post Græcos / & de inhumano facinore
 Galloꝝ modernorū. Ca. IX.

Quid de Pipinis Carolis dicam: qui germanorū ductores
 Longobardorū potentia (quæ collecticia ut diximus gens toti
 Italia dñata est) cōprimentes Desiderio & aistulpho eorū re
 gibus domitis vicisq; ac i germania custodie traditis, Ro. pō
 tificibus sapius rebelles tandem subiugum misere: ducentesi
 mum quartūq; post annū: quo in Italiam venerāt. Anno aut
 christi. D. cc. lxxvi. Carolus em̄ magnus cui Franconia nata
 le solum fuit (Platina teste in Hadriano primo) romā petijt ex
 pectatus ab Hadriano cum clero suo in gradibus sancti Petri:
 pedes pōtificis exosculat: oēs basilicas pie & religiose inuisit.
 ac muneribus qbusdā ornauit: q; dono pater Pipinus Grego
 rio tertio dederat: eadē ipse amplioribus priuilegijs confirma
 uit: desiderij ecclesie romanæ psecutorē in exiliū misit (cassy
 num religiōis causa diuertens / omnia monasterij dona ab alijs
 principibus diuo Benedicto data confirmauit. Mox deinde

IV. 1
Carolus nulla interposita mora in Saxones Idolatras (qui ob
eius in Italiã discessum rebellauerant) mouet atq; eos postq; a
primo in eos bello triginta cū hac gente annos bellauerat vies
tos iugum christi subire coegit/id eo spectat ut Carolum ger
manū esse intelligas/nā transrhenanus est. ideoq; magnifice
res p eum geste nequaq; francis modernis. sed francis germa
nis sunt assignande a quibus hij galli qui francoꝝ regni titulo
designant̄ olim desciuerē: uti & hodierna die cum Maximilia
no christianissimo Romanorū rege cōtra ius gentiū humanā
societatē integritatēq; descēderunt. Nam Maximilianus ex ea
domo ac familia genitus est. de qua Caroli magni stirps ppar
gata fuit. Carolus is est/qui Leonē tertiu a populo Romano
fraude pascalis primicerij & campuli presbyteri captū & cæs
sum/in germaniãq; vsq; ad Saxones (cōtra quos tum bellum
Carolus gerebat) pfectum egregio comitatu Romā remisit;
Mox dein Carolus nō diu moratus p Maguntiacos in belgis
positos: noricūq; montē in forū Iulij descendēs romā expe
ctatus pficiscit: urbē ingrediētī oia certe (et merito qdē) hono
ris genera adhibita sūt. octauo aut̄ die postea quā urbē ingres
sus fuerat: in Basilica petri astante populo & clero episcopoz
omniū qui eo ex tota Italiã & franciã cōuenerāt sententias de
uita & moribus pōtificis rogat: verū ob om̄ibus vnavoce res
ponsum est sedē apostolicā omniū ecclesiarū caput a nemine
(Layco p̄sertim) iudicari debere: om̄issa aut̄ ob tā graue respō
sum a Carolo questione. Leo pōtiffex qui id iudiciū maxime
expetebat: suggestum cōscendens ac euāgelia in manibus res
tinens/iureiurādo affirmauit se omniū rez q̄ sibi obijcerētur
infontem esse: Fuit is dies Idibus Decembris/ salutis Anno
oc̄tingentesimo dū aut̄ hęc Romæ agerent Pipinus manda
to patris: Beneuentanos duce Grimaldo finitimos suos vexā
tes aggressus/magnis cladibus ita perdomuit/ut egre se me
nibus tuerent: cui bello vinigilinū spoletinū ducē proficiens
ad patrē reuertit̄ imperij coronā breui sumpturū. Nam ponti
fex Carolo optime de ecclesia dei merito/aliquā gratiã relatu
rus (cū videret imperatores Constantinopolitanos egre id no
men tueri ac ob eam rē urbem & Italiã ipsam magnas calami
tates passam) in Basilica petri/post solennia sacra populi Ro

Maximilia
nus

Forū Iulij

Leo. III.

manifesto & precibus ipsum Carolum magna voce imperato-
rem decernit ac dyademate donat; ter acclamate populo Ro-
mano/Carolo Augusto a deo coronato/magno & pacifico i-
peratori vita & victoria. Pontifex item hominem inunxit/vna
cu Pipino filio; que Italiae regem solemniter decreto pronunciauit.
Quid gloriosius; quid laude dignius germanis vnquam accidere
potuit; quod propter praeclaras belli sacerdotisque defensionis virtutes
supremi regni; & totius orbis monarchiam/summique principis
paras habenas & gubernacula meruisse; ac quoad saecula sta-
bunt possidere. Quamquam a tempore Claudij caesaris plures impe-
ratores ex germanis/partim originem sumserunt/partim electi
sunt. Diocletianus enim ex illirico; Decius Probus Iouinianus
& Valentinianus ex Pannonia nati/germanifuerunt. Vnde ma-
gis a graecis in germanos rediisse imperium dici potest, quam
translatum. Inde certo constat: propter ignauiam imperatoris Con-
stantinopolitani a graecis in germanos romanum imperium trans-
latum esse. • ¶ Carolus magnus filijs suis regna distri-
buit Imperijque fines decernit. Ca. X.

Carolus autem iam senio grauis cum intellexisset Pipinum quem
(ut diximus) Italiae regem perfecerat: Mediolani mortuum esse
Ludouicum filium minorem natum/Aquitaniae regem & imperij suc-
cessorem; Bernardum vero nepotem Italiae regem declarat/eique man-
dat; ut Ludouico rebus in omnibus obtineret/fines imperij hos
esse voluit in gallia; rhenum ac ligerim qui in celtis oriens/eos
a Betisgibus diuidit. In germania vero Danubium & Sauum
fluuios. His autem prouincijs Aquitaniam Gasconiam magnam partem
hispaniae Cisalpinam Galliam Saxoniam/utraq; Pannoniam Istriam
Liburnos addidit. Maritimam vero Dalmatiam imperio Constanti-
nopolitano subiecta erat/qua nunc per magnam partem turchis ser-
uiunt/in dedecus principum christianorum qui dum de suis libidini-
bus decertant/magnam Europae partem Mahometane perfidie
subiectam esse permittunt. Rebus autem ita compositis dum Aquisgra-
ni esset salutudinis causa/propter aquas calidas quae ibi scaturiunt
febre ac dolore latebat/mortis aetatis suae anno. lxxij. quinto kal.
Februarij; Salutis vero anno. D. ccc. xv. Eius autem corpus nul-
lo non genere honoris adhibito in templo Beatae virginis/quod ipse
magnis sumptibus Aquisgrani extruxerat/sepelitur hoc ad-
Iij

Diocletianus
Decius.
Probus
Iouinianus
Valentinianus

Mahometes
Aquisgranus

IV. 2
dito epigrāmate: Magni Caroli regis christianissimi / romano
rum imperatoris corpus hoc sepulchro conditū iacet. Fuit au
tē Carolus (si eius res gestas tū domi tum foris inspicias) tan
tae amplitudinīs & integritatis imperator vt postea neminē su
periorē: nedum parē habuerit. Adeo autē cū ei per otium lice
ret studijs litterarū delectatus est / ut primus (suadente tamen
Albino) gymnasium parienſe instituerit. Non dubito a te &
Abbate Spanhemensi in Cathalogo Germanorū: (de quo mi
hi scripsisti) consignatū esse Bonifacium archiepiscopum Ma
guntinū qui germanos ad christi fidem cōuertit. Neq; praeter
reas Rhabanū illustrissimū theologum atq; poetā: Strabū q;
& Haymonem viros in studio sacratissimarū litterarū prestan
tes. Nec credas hos quattuor primos fuisse ex germanis inge
nio & sapientia illustres. Fuit ante hos diuus Hieronimus ex
Dalmatiā & Pannoniā sinibus. nec minus germanus quam
alterius cuiuscunq; nationis. Inde est q; praeclearas rheni ciuitas
tes & nostros populos probe nouit: probeq; descripsit. Neme
tes em̄ Vangiones & Maguntiacum suis in epistolis liquido
reperiunt. Sanctum quoq; Martinū antistitem ex Pannonia /
superiore quae germaniā pars est natū esse constat. Sunt qui
contendunt Lactantium Firmianū eloquentissimū & sapien
tissimū virū / ex germanis descendisse / & hodie familia est nō
obscura inter germanos quae Firmianorū obtinens nomen:
lactantij posteritatē sese esse gloriaf. Ex hac familia adhuc ex
tat: Nicolaus firmianus eques auratus / quē tu in Insbruck: a
māissime Thoma: anno ab hinc tertio: & vidisti & alloquis
tus es. Vir (sicut notū est) magnae auctoritatis apud Maximili
anū Augustū.

Bonifatius

Rabanus
Strabus
Haymo
hieronimus

Nemetes

Martinus.

Lactantius.

¶ De Lodouico Pio. Ca. XI

Ludouicus Pius Imperator ubi intellexit Stephanū quart
tum / romanū pontificem in Gallias proficiscentē ad sese in aus
relanis aduentare / statim honoratissimū ei quemq; obuiam
misit ipse vero ad primū lapidem prodiens cū hominē vidis
set / ex equo descendit: atq; eū (data acceptaq; salute) cū maxi
ma veneratiōe in urbē introducit sustentatq; pontificē impe
rator / ppter impetū multitudinis studio videndi cōcurrentis
Cucē magni pōderis magnaq; estimationis sua ipensa beato
Petro dicauit. dedisse dicit paschali liberā eligendorū Episcopū

¶

potē potēstatē: quae antea ex imperatorū voluntate pēdebat. Lodouicus em̄ natura clamēs & humanissimus fuit: ecclesie iura & dignitatū semp̄ tutatus est: Instituit etiā ne christi serui vlli seruituti humanae subiecti essent: & vt vnaqueq; ecclesia suos puentus haberet: vnde sacerdotes viuerent: ne ob inopiam rerū cultum diuinū desererent: neue ob necessitatis questui sese dederent. Idem p̄terea Lodouicus octingentesimo ac trigesimo nostrae redemptionis anno synodū multorū episcoporū habuit: in qua vanitates vestium: luxuriaeq; gemmarū: auricū: & argenti nimia pompa ecclesiasticis interdictae sunt. vna nostris tēporibus Ludouice viueres / Sunt qui scribant rogatu Ludouici Gregoriū sanctorū omnium celebritatē kalendis nouembriis instituisse. Lodouicus bernardum fratrem: Italia regem / qui ab imperio defecerat capitali supplicio affecit / episcopos vero huius factionis auctores / qui Bernardum instigauerant / in monasteria relegauit: filium suū primogenitū Lothariū: imperij socium sibi delegit in cōuentu apud Aquigranū habito. Misitq; ad pontificē paschalem / a quo in Basiliā Petri inungit & augustus appellat. Morit̄ autē Lodouicus ipe xij sui anno. xxxvi. Sepelit̄q; Metis in basilica b̄i Arnolphi.

De Lothario Primo. Ca. XII

Inter filios Lodouici exortū est odium: p̄pter imperij diuisionē. Cūq; Lodouicus & Carolus contra Lothariū fratrem suū acerrime dimicaret̄ misit Sergius papa. ij. Georgiū archiep̄m rauennatē / cōponendae rei causa. Fratres totius regni calamitatē miserati / federa in hūc modū ineunt: vt pars illa occidentalis regni / q̄ a Brytānico oceano vsq; ad Mosam flumē pertinet / Carolo obtēperaret: in eaq; etiā Francorū nomē maneret: vtq; Lodouico germania cōtingeret / vsq; ad rheni fluentā: & transrhenum quicquid genitor possedisset. Lotharius autē cū imperij titulo / urbem Romam obtineret cum Italia: & ea parte Galliae quae olim Narbonensis / nunc romana puincia vocat̄. Huic autē addidere eam q̄q; partē q̄ inter Schaldū & Rhodanū fluuios Lothoringia a Lothario nomē accepit. Leo. iij. p̄otifex accusatus de transferendo imperio ad Cōstantinopolitanos consiliū inijisse Lothario se purgās satisfecit: qui ob id delatione quorundam impulsus / romā venerat. Dicunt nōnulli

No. Jegerus

Nycholaus

Sergius. II

Nicolaus. I

Hadrian^o II

Milo
Ioannes sco
us.

Lotharium iam grandem natu sumpto monachosū habetur
filium Lodouicum Imperatorē reliquisse. Vixit his temporibus
Nodegerus germanus primū abbas sancti Galli/ deinde
episcopus Leodiensis/ in sacris & gentilibus litteris eruditissi-
mus. Quicq; ecclesiasticas profas coposuit; quæ in Germania
ante euangelium in sacrificio missæ leguntur: eas em̄ ut legi in
re diuina posuit: Nycholaus papa primus approbavit.

¶ De Ludouico secundo. Ca. XIII

Ludouicus secundus: Lotharij primi filius/ quē regni soci-
um pater asciterat/ & in Italiam cū ingenti exercitu miserat/
cum vrbi appropinquasset: ei obuiam honoris causa romani
ciues prodierunt. Sergius secundus pontifex/ mutuo osculo
mutuacq; salute data & accepta/ eum regē oleo sacro inungit:
corona donat/ Italię regem decernit. Approbavit Ludouicus
imperator/ edictum quo Nicholaus primus instituit: ne prin-
ceps ullus secularis aut imperator/ cōcilijs clericorū interesse
auderet/ nisi de fide ageretur. Cuncq; Nicholao mortuo roma-
ni Hadrianū secundum virum sanctum elegissent: misit Lo-
douicus imperator litteras/ quibus romanos ad modum laus
dabat/ quod summū pontificem sancte & integre creassent/
non expectato aliorū voto: qui forte ea in re ob ignoratōnem
personarū minus iudicij habuissent. Qui em̄ fieri posse dice-
bat vt peregrinus & hospes dignoscere posset in aliena repub-
lica/ quis potissimū ceteris preferendus sit/ Sententia ipera to-
re digna.

¶ De Carolo tertio. CXIII

Mortuo Ludouico: Carolū eius filiū Ioannes octauus &
eius berlus in urbe viuere liceret/ imperij corona donauit. Ter-
tiusq; Carolus appellatus est. Qui postea in normannos exer-
citū mouens. Franciā & Lothoringiā vastantes: ita eos p̄do-
muit: ut Rothifredus eorū rex/ pacem petere & fidem Christi
suscipere coactus sit: quē imperator Carolus in gratiam recipi-
ens/ baptismatis fonte leuauit: & filiā in vxorē dedit. Hic Car-
olus multa monasteria condidit/ ac rē diuinā auxit: sed hæc
eius precipua laus qd̄ multos ad scribendū impulit. Nam &
ad suā instigationē Milo beati amandi monachus: eius de san-
cti vitā accomodate scripsit. & Ioannes Scotus quedā nostræ
religionis acutissime disputata grauissime composuit.

**De Arnolpho septimo a Carolo magno
imperatore. Ca. XV**

Arnolphus septimus a Carolo magno imperator: primo qui de strenue: sumptis armis Normānos rebelles pdomuit: verū mox in ecclesiasticos fauens/dei nutu pediculari morbo: que graci vocāt: breui cōsumptus ē: relicto Lodouico filio successore: Non iuenimus quēpiam filios filiorū suos: vidisse/aut foeliciter tandē mortuū: qui cler: q ecclesiā q dei ministros psecutus/dāno vel cōtumelijs eos affecisset.

De Ludouico tertio Arnolphi filio. Ca. XVI

Lodouicus in iperio susceptus/nusq; legit coronā accepisse: tamē cū Berengario foro Iulianoꝝ duce: qui a Longobardoz regibus originē ducens: auitū paternūq; regnum repetebat: armis decertauit. & primo Berengarium vicit atq; superauit: Mox apd veronā renouato prelio/Lodouicus magna suarū clade superat/ac oculis genitalibusq; priuat: sicut germanoz annales referunt: ne successorē sibi generare posset: qua victoria/regnū Italicū itez ad Longobardos peruenit: annos fere post centū a Caroli morte/a q tpe ignauī principes apud germanos/ Italos/ Francosq; occidentales fuere: pariter & in Petri sede.

De Henrico primo. Ca. XVII.

Henricus germaniæ rex: ab hac ignauia liber & imunis/hūgaros qui alemāniā saxoniamq; populabant: apd Meresburga. Meresburga. Rodolphus Burgundio. Rodolphus Burgundio. Quo mortuo Berengarius tertius Berengarij primi ex filij nepos/italico regno potitur. Anno. D. cccc. xxxv.

De Othone primo. C. XVIII.

His ignauis principibus/successit Otho germaniæ rex/ex nobilissima saxonū domo qui Vencellai boemoz regis morte vltus est: eo maximo tpe/quo romana fidei Stephanus octauus pōtifex presuit: qui & ipse germanus erat. Cuncq; Berengarius Henrico Bauaroz duce fugato: Italia potitus imperatoris sibi nomē usurparet: filiūq; Albertum Italia regē dixisset: coniecta in carcerē Adelaida Lotharij fratris filia: ne papiam urbē dotalem repeteret. Agapitus pōtifex/Italia: q; pceres ob tantā Berengarij superbā: omnia sibi cōtra ius phasq; vendicā

Venceslaus
Stephanus
VIII.

Agapitus. I

Berengarius

Ludouicus
Fraticrex.

Hugo Co-
mes parisi-
rum.
Boheslaus

• Leo. viij.

tis: Othonē germanū regē in Italiā vocāt: qui quidē p̄ forum
Iulij/cū quinquaginta milibus hoīm puinciam ingressus: de
turbatis statim e regno Berengario & Alberto: Adelaïdam Lo-
tharij filiā e carcere ductā: in vxorē accepit: ex qua postea filiū
suscepit: cui Othoni secundo nomē fuit. Otho tamē Italia di-
scedens hac modestia usus est/ut Berengario & Albertho gu-
bernande puinciae arbitriū pmiserit/cōpositis inter pontificē
& Berengariū rebus. Idem Otho Lodouicū Frāciae regē mag-
nis eo p̄pere deductis copijs iuuuit: quē p̄ceres puinciae: adiu-
uante Hugone Parisiorū comite/ipsius Othonis fororio pro-
pe e regno depulerant. Otho em̄ tum magno in precio erat
domito Boheslao Boemiae Rege superatūq; tribus gratissis
mis p̄alijs Hungaris germaniā vastantibus/ ac captis tribus
eorū regulis/ quos germani: cōtradiciente imperatore/ vitā las-
queo finire coegerūt. Interim mortuo roma Agapito/ Osta-
uianus pontificatū occupat: assumpto sibi Ioānis duodecimi
nomine: homo sane ab adolescentiā om̄ibus probis ac turpi-
tudine cōtaminatus: venationibus magis (si quidē poris a libi-
dinibus supererat) deditus quā oratiōi. Hac indignitate mo-
ti duo cardinales: Othonē litteris obsecrāt: ut clarū populūq;
romanū, e manibus Ioannis duodecimi: simul etiā Berengarij
thyranide vendicare conetur. Hanc ob rē Otho in Italiā mo-
uens/ primo quidē Berengarium & Albertū filium in potesta-
tem suam redegit: alterumq; Constantinopolim: alterē in Au-
striam relegat. Mox urbē ingrediens/ ab ipso Ioanne honorifi-
centissime suscipit: coronaturq; accepto germaniae p̄noniae
q; titulo: qd' reliqui imperatores deinceps obseruarūt. Otho
aūt cōposito aliquātulum statu ciuitatis/ cum Ioanne secreto
collocutus: hominē primo blande appellando/ a flagitijs des-
terrens/ ad virtutē adhortabat: verū cū nequaquā moueri e sen-
tentiā verbis eum cerneret: ad minas cōuersus concilium indi-
cit: conuocatis Italiāe episcopis/ quorū iudicio vita sceleratissi-
ma hoīs dijudicaretur. Is itaq; iudiciū bene sentientium refor-
midans/ in hernicas aufugit: in siluisq; more fere: aliq̄diu des-
lituit. Hanc ob rē Otho: persuadente clero: Leonē romanū ci-
uem Lateranensis ecclesiae scrinariū p̄tifficem creat. Ioanne
aūt post discessum imperatoris: a suis amicis reuocato: & paulo

post infeliciter mortuo. Romani in eius locū benedictū sub
rogant: idq; ab imperatore qui tū spoleti erat/confirmari con-
tendunt: at imperator iratus romanos tamq; iniūsta postulan-
tes/a se repulit eosq; ferro & flamma/omnia circa urbē posita
vastans cōpulit: eiecit benedictū: quē secū in germaniā exul-
lem duxerat: Leonē suscipere adactos sacramento/nil se eaz-
rerum imuturos/quas ipse imperator in re pōtificia consti-
tuisset. Leo aut statim romanorū inconstantiam pertesus/om-
nem eligendī pontificis auctoritatē a clero populoq; romano
ad imperatōrē transtulit. Leone vero mortuo Ioannes tertius
decimus pontifex/romanorū quoq; seditionibus fatigat. Ac
cessit em Iosredo campaniæ comite/Lateranenses edes vi ir-
rūpente: Ioannē capiunt captūq; primo in Hadriani molem:
quā sancti angeli Castellum vocāt: perducūt. mox in campa-
niā exulatū mittūt Otho cognita pōtificis calamitate: cum
Othone filio ingentibusq; copijs Romā perueniens/ cōsules
& prefectū sū decarchonibus: quales sunt qui regionibus ur-
bis romanæ p̄sunt: in vincula cōfecit: sciturus cōiurationis ca-
pita: questionū aut re cōgnita cōsules in germaniā mittunt
Decarchones vero laqueo suspensi/ p̄enas statim dedere: Pe-
trus aut urbis p̄fectus/malorū oim fons & origo: diu cū igno-
minia p̄ publica urbis loca tractus ac virgīs cæsus: in germani-
am victus mittitur. Misit Otho filium suū cū exercitibus in
Italiam: ut sarracenos ex ea pelleret: nec cōtentus erat Otho fi-
lius/sarracenos cedere: sed græcos quoq; qui cū mauris fœde-
dera inserant/ grauiissimis prælijs ita p̄domuit: ut eos fere om-
ni Calabria & Apulia eiecerit. Otho deinde egregius adoles-
cens/Nicephorū Constantinopolitanū imperatōrē pepulit:
& Ioannē filiū in ip̄erio cōfirmavit: theophaniamq; sororē in
vxorē accepit: quā Ioannes tertius decimus vna cum Othone
marito apud Lateranensem basilicā corona imperij ornauit/
annuente Othone sene: qui filium consortē imperij fecerat:
Otho vero pater in germaniā p̄ficiēscens senio cōfectus: opti-
mus: princeps: & acerrimus ecclesiæ romanæ defensor: Vien-
ne mori.

De Othone. II. Ca. XIX

Otho secundus primi Othonis filius/Henricum Bauarorū
ducem rerum nouarū cupidum: perdomuit: & in Lotharium

Ioannes. xiiij

Petrus præ-
fectus.

Lotharius

mouit: qui Lothoringiam romani imperij puinciam occupa-
uerat: Aquisgranensemq; agrū populatus fuerat. Otho autē
superato Lothario/Vastatisq; Sueffionū agris/ac incensis pa-
risior; suburbijs dum in patriā copias reducit apud Auxonā
fluuiū/nō nihil incomodi accepit. Deinde vero cōparato ma-
iori exercitū/in Italiā cōtra Basilium & Constantinū grēco-
rū imperatores veniens (qui iam Calabriā & eā Italiæ partē q̄
ad Sycciliā vergit occupauerāt) dum apud Basentellum pug-
naret/ ppter desertionē & fugā quā Romani & Beneuenta-
ni coeperāt: superatus est: & ascensa schafa captus: Beneficio
linguæ (latinā em̄ & grecam calluerat) diuic; petri patrocinio
quē inuocauerat ereptus est. Deinde cōparato ingenti exerci-
tu/in deserto res Italas aniaduertere decreuit: potissimū in be-
neuentanos a quibus initiū fugiendū factum fuerat/dū apud
Basentellum cōtra græcos pugnaret. Itaq; in Beneuentanos
cōuersus/vrbem capit et incendit: trans lato inde corpore diui
Bartholomei: romæq; in insula Tyberina collocao. Moritur
paulo post Otho romæ & in vestibulo beati Petri (paradisum
vocat) labro porphiretico quod adhuc introeuntibus ad les-
uam apparet: honorificentissime sepelitur.

Corpus scti
Bartholo-
mei.

Gregorius .v.
Crescentius
Ioānes .xiiij

Gregorius .v.
Crescentius
Ioānes .xiiij

¶ De Othone tertio. Ca. XX
Germani qui tū in urbe erāt/Othonē filium imperatorē el-
ligūt. Cuius auctoritate Bruno ex Saxonū genere: romanus
pōtifex creat: Gregorij quinti noīe de sumpto. Othone autē
in germaniā abeunte/Crescentius denuo cū summa potesta-
te a romanis cōsul decernit: qui statim Ioannē quendā natio-
ne græcū pontificē creot: Gregorio relecto: Qua indignitate
motus Otho: magnis copijs in Italiā venit/Crescentiū cū lo-
ar: ne in molem Hadriani: qd' est castellum sancti angeli: fugi-
entē obsedit/acriter arcem his qui in presidio/ cū Crescentio
erant defendentibus: Tandē sub spe venie deditioe facta: dū
ex arce ad imperatorē se conferūt: Crescentius a multitudine
multis vulneribus confodit. Ioannes pōtificatu deicitur Gre-
gorio restituto. Gregorius iste cognita iperij imbecillitate: va-
rietateq; fortunę: utq; is qui ceteris virtute præstaret/presset
etiā dignitate sanctionem rettulit: haud abnuente Othone de
imperatore deligēdo: Anno xp̄i, M, II, quam usq; ad nostra

tempora seruatā videmus: videlicet solis germanis licere principē eligere/ qui caesar & Romanorū rex appellatus: tū demū imperator & Augustus haberet: si eum romanus pōtifex inuinxisset: Neq; hanc electionis auctoritatē ab electoribus deinceps romanus pōtifex adimere pōt. Quis em̄ dedit populo romano iperatoris eligendī potestātē nisi ius & diuinū & naturale.

De defectione stirpis Caroli magni
in Gallijs; deq; indignatione galloꝝ
in electoꝝ institutionē. Ca. XXI.

Quāuis autē: magnanimo constanti; & veraci populo/ nationē; potius quam pusillanimi/ leui & versipelli/ ecclesiae patrodniū imperiūq; romanū cōmissum esset: tulere tamē id iniquo animo Franci occidentales: quos nūc gallos vocāt. Verū qm̄ in Lodouico Lotharij filio: genus Caroli magni in gallijs defecerat/ regimēq; galliarū ad Hugonē ducē/ cognomento caputiū venerat repetere imperium desūtere: Nec indigne: cū vera Caroli stirps sicut a germanis ortū & originē habuit/ ita in germania permansit: in tribus quidē nobilissimis illustrissimiq; & potentissimis Saxoniae: Bauariae: austriaeque domibus Crebris em̄ victorijs/ nūc Saxones/ nūc Bauaros Carolus magnus deuicit/ quibus ex suis cognatis duces designauit: a Francis autē orientalibus qui germaniam incolunt: ipse Carolus genū duxit: Omēsque franci transrhenani a troiana stirpe post illum captū/ longa serie pgeniti: Caroli autē genus ex Aufrasia fuit. sicut Blondo placet: & robertus gaguinus asseuerat: qui & apud reges francoꝝ summo magistratui prepositus extitit quē sub priscis regibus Magistrū domus appellauerunt. Beatus Arnolphus ecclesiae Metensis. xxix. episcopus/ cū ante adeptū pontificatū/ huic quoq; magistratui praefuisset: ex legitima cōiuge duos filios perrexit: anchisum & Clodulphū. Anchisi huius nomē ab Anchise patre Aeneae (qui a Troia in Italiā venerat) credit esse deductum. Anchisus genuit Pipinū/ q̄ nemo vnq; fuit audacior/ ex illo Carolus nascit viris fortissimis conferendus: qui inter maxima bella q̄ gessit ita precipue Saracenos cōtrixit: ut usq; in hodiernū diē/ gens illa truculenta & perfida/ Francoꝝ arma formidet. Hic itaq; genuit Pipinū fortitudine sapientiaq; clarissimū. Is Vascones cum principe

Hugo caputiū

Saxonia.
Bauaria.
Austria.

Blondus
Robertus
gaguinus.

Arnolphus
Metensis
Anchisus.

Pipinus.

Vasco.

suo Vaifarío perdomuit mirāq; facilitate debellauit;
¶ Carolum magnum & Pipinū patrē suum
fuisse germanos. Ca. XXII.

Huic Pipino/filius fuit Carolus magnus/quē ut germanū
fuisse luce clarius intelligant/qui gallum eum arbitranē. Au-
diant coniugū liberorūq; eius nomina: quæ germanica sint/
nō solum voce sed & significato fuisse. Carolus ex Hildegardē
de cōiuge/quatuor filios/ & filias quinq; procreauit. Habuit
tamen ante legale cōnubium ex Himeltruda nobili puella: fi-
lium nomine Pipinū. Natorū sane quos ex Hildegarde genu-
it/istat sunt nomina. Primus Carolus patris ac proauī vocabu-
lo nuncupatus: Secundus item Pipinus: Tertius Iodouicus;
qui cum Lothario in infantia mortuo: vno partu est genitus;
Mortua autē Hildegarde apud urbem Metensem/in beati Ar-
nolphi oratorio requiescit: Vbi & duæ Pipine filiaē humatae
sunt: Rodthaid vna/altera Adalheid appellata. Cum hæc no-
mina quiddam apud nos significent/ & apud reliquas natio-
nes sint barbara: consequēs est nō a gallis parentibus sed ger-
manis inuenta/ & liberis indita fuisse. Hæc ex annalibus Me-
tensium hausimus. quā ob rem Vrbanus secundus in cōsilio
Claromontensi Carolum germ anū fuisse inter orandum cō-
memorauit. quod & M. An. Sabellicus in Venetorū historia
narrauit. Taceo q; Carolus in germania natus in ea crebram
(dum per bella licuit) morā faciens/in germania quoq; sepul-
tus. Mensibus & ventis germanica per sese indidit vocabula
Multasq; sacras ædes: multa sanctorū patrū cenobia/ Carolus
& filij nepotesq; eius/ in germania: in Rinchauiā: & Francia
transrhenana siue orientali/ & apud Moganū instituerūt/ fun-
darūt/ dotauerūt/ extantq; hodie arx & ciuitas ab eo in Fran-
cia orientali sub episcopatu Herbipolensi extructæ/ quæ a suo
ipsius nomine adhuc Caroli ciuitas: & arx Caroli nuncupant.
Nemo vero credat gallos aut Francos occidentales: in germa-
nia transrhenana ditiones & potestātē habuisse/ nō parerētur
id Baioari Sueti ac Franci orientales/ homines vtiq; magnani-
mi ac constantissimi: viros e gallijs per rhenū aduenientes/ sibi
dominari: quos neq; Iulius/ neq; Augustus subiugare pot-
uerūt. At franci transrhenani/ qui sunt orientales in gallia do

Rodthaid:

Vrban⁹. II:

Herbipolis
Caroli ciui-
tas.

Caroli arx.

minati sunt. Arcelſq; & urbes & auctoritatem in manibus ſuis tenuere: Dum em rex quidam Francoꝝ occidentalium regno inutilis a pontifice deponeretur. Pipinum Caroli magni imperatoris patre ex auſtraſia / qua germania pars eſt ortum in eius locum ſubſtituit; cuius rei ſacri canones / & Baldus acutiſſimus iuriu interpres; Blondus Forliuieſi / & multi doctrina pcellentes viri ſubſcribunt. Itaq; germani gallis; no galli germanis dñari coeperunt. Adde q; & Innocentius tertius romanu imperium a graecis in germanos translatum refert in perſona quidem magnifici Caroli / eu ergo germanum fuiſſe liquido coprobatur; ipſumq; patre ſuum / Pipinu ex germania natu / frequentatiſſimo prouerbio coniectari poteſt; quo noſtrates vel pueri crebro alterutrū colloquuntur; huiusmodi verbis etia ſi haberes prudentiam regis Pipini; vulgo pippis. Et Aeneas Siluius in capite hitoria Boemoroꝝ aſſeuerat / hacos ſiue gallos ex germanis deſcendiſſe. Errant igitur vehementeꝝ pleriq; etiam noſtratum qui Alſatiam / ſiue terram Heluetiarum / qui iam Alſates appellantur; qui nobilem Argentinā / qui caeteras terras a ſiniſtro rheni latere ſitas (qua ad Romanum imperium & ad natione germanicam ſpectant) ſub dominium gallorum / & regnum occidentalis Francia pertinerere arbitrantur. Audacter igitur Caroli gentem nobis vendicemus / nec ſinamus ſuperbos gallos ſibi arrogare / quod noſtrum eſt / legemq; fauam de plagis intendamus / nititur em gallicus faſtus cuncta ſibi contra ius & fas uſurpare. Memoria em proditum eſt; & Aeneas Siluius palam ſcribit; nullam eſſe gente qua galloꝝ ſuperet ambitione. Scribit pterea Flavius Vopifcus qd no prater eundū duximus; Proculum iperatore occiſum pdentibus gallis / quibus familiare eſſe ait / ridendo fide frāgere; eoſdē nouaꝝ rex cupidos Iulius Capitolinus refert. Sed miſſa iſteſt faciamus. redeo ia ad germanos q huic inclitae genti ſucceſſere.

¶ De Henrico ſancto. Ca. XXIII.

Primus igitur occurrit Henricus ex ducibus Bauaroroꝝ; qui ſecundū institutione Gregorij. v. ex ſuperius dicto ſenatu ſco ſulto / maioris deniq; auctoritatis / hortenſia lege / primus ad imperium ſufficit; De cuius vita moribusq; nihil mihi dicendū aſſumo; ſupra em vires pondus eſt; cum ob ſanctitate vitae in

Innocentius
tertius

Aeneas Sil-
uius.

Lex hortensia.

numery sanctorum relatus sit: & ne solam ei virtutem suffragio
fuisse intelligas: genus etiã Othonis cõtingit, fuit etenim mag-
ni Othonis ex fratre nepos: & ne ob pietatẽ religiofissimãq;
vitã res bellicas neglexisse credat: cõpositis rebus germanicis
in Italiam mouit/acceptaq; imperij corona sarracenos a Capua
expulit/ac bubaganũ græcorum ducẽ: qui mauris fauerat: acri
prelio superatũ/ adeo psecutus est: vt eũ quoq; Troia spolia
uerit/quã is condiderat: in eo loco vbi quondã amilcaris filij
hanibalis castra fuere. Moritũ autẽ sanctissimus rex/vna cũ ku
negunde coniuge sacratissima muliere: anno imperij octauo:

¶ De Conrado Sueuie duce imperatore. Ca. XXIII.

Post huius sancti viri mortẽ triennale interregnum fuit: cum
electoribus minime constaret quẽ potissimũ deligerẽt: tandẽ
legitimis suffragijs/ Conradũ imperatorẽ creauere/qui franci-
ciã orientalis & sueuiã dux fuerat: & ne cũ gallis quispiã ex-
ret/ exploratũ est oẽs rheni accolas francos vocari: præcipue
vero Alsates cõterraneos nostros. Quod si perpetuã historiam
scriberẽ, vero certius id demonstrarẽ. Nomen em̃ Francus li-
berũ denotat. Scimus autẽ inter cunctas germaniã populos: Al-
sates romana libertate pollere. Conradus princeps strenuus
& in re militari prestans (qui apud Henricũ diu ordinũ dux
fuerat) ad imperiũ susceptus: Primo pacẽ teneri edita lege sanc-
ciuit. Et quia post mortẽ Henrici multæ ciuitates Italiã ab im-
perio descivere: coactis copijs quas prius sub Henrico duxer-
at in Italiam/ descendens primo in Mediolanũ mouit/ ciuita-
tem obsidiõẽ cõnixit: excidiũ & interitũ vrbi interminãt. Sua-
dente autẽ Coloniensiu antistite/ cui ob id diuũ Ambrosium i-
visione apparuisse dicũt: obsidiõẽ soluit: pfectus/ deinde ro-
mã accepta imperij corona a Ioanne põtifice in sclauios & vnga-
ros mouit: qui deficientibus rebellantibusq; Italis auxilia præ-
stitẽt. eosq; breui perdomuit. Ea tẽpestate Rudolphus Bur-
gundiorum dux/ suorum seditionibus vexatus: fidei patrocinioq;
Conradũ se submisit: qua de re puincia Burgundiã/ deinceps
imperialis aliqua ex parte dicta est, maxime eaq; ad Pyrihenũ
comitatũ inter dubidẽ sita est. Persecutus deinde est Lupol-
dum comitẽ de kalbo/ qd' ab eo incitũ turbate pacis/ orũ &
quietis ortũ fuerat, cuius filius henricus patre exule: rusticãq;

Capua.

Rhenus
Alsates

Francus.

Mediolanũ

Coloniensis
episcopus
S. Ambro-
sius.
Rhoma
Ioannes. xx
Rodolphus
burgundio
Burgundia

Comes de
Kalbo.

vita ducente: Conradi filia vxore duxit, diuino nutu tandem
 q̄ ad imperiū (q̄uis bis ad occidendū traditus esset) peruenit.
 Romanis etiā Conradus exitium interminatus est: si diuinus
 (quē admodū ceperāt) pontificē seditionibus vexassent. Mo-
 rit Conradus anno nostrae redēptionis, M. xxxix. pridie no-
 nas Iulij in tēplo Spirensi qd' fundarat & dotauerat sepultus. Spira.

De Henrico secundo imperatore. CXXV

Henricus imperator gener Conradi: in loco natiuitatis suae
 monasteriū condidit/ noie tēpe ceruorū (vulgo Hirschow) Hirschow.
 in hercinia silua adhuc extans. Mouit deinde in Bohemos ex-
 ercitū: qm̄ rex eorū Polonos iniussu suo vastauerat/ decertās
 primo dubio Marte cum eorū duce Bisetislao: deinde anno se-
 quenti/ maioribus copijs collectis/ transmissa silua ferro ac flā-
 mis/ cuncta vastauit/ tū certamine cōmisso/ ducē superat &
 capit/ vectigalemq; factū dimisit: Domitis deinde Hungaris:
 in Italia cū magno exercitu veniēs: habita synodo Benedictū
 nonū: Siluestriū tertū: Gregoriū sextū: tria pessima teterima
 q̄ monstra abdicare se magistratu coegit. Sindegerūq; germa-
 nū Bambergensem episcopū in Petri sede pontificē collocat/
 clamentē secundū appellatū/ acceptaq; ab eo imperij corona
 romanos in sua verba iurare coegit/ pontificū electiōi nequa-
 q̄ se interfuturos: nisi iussu imperatoris. Considerabat em̄ bo-
 nus princeps eo rē deuenisse: ut factiosus quisq; a potēs cor-
 ruptis suffragijs: summā dignitatē niteret adipisci: que nisi di-
 uino nutu/ tū sanctitate vitæ/ tū doctrina bene meritis demē-
 dari nō deberet. Inde in Apuliam pfectus cōductis militibus
 qui Sarracenis hostibus resisterēt/ in germaniā est reuersus/ q̄
 abeunte romano pontifice veneno sublato. Damasus siue le-
 gitimis clari populiq; suffragijs: atq; iperatoris iniussu/ ponti-
 ficatum occupat/ Romani eius causa legatos ad imperatorē
 mittunt Oratum vt pontificem sibi daret.

Benedictus
 nonus
 Siluester III
 Gregorius
 sextus
 Clemens. II

De Leone nono germano electo in
 consilio Maguntino. CXXVI

Habita synodo germaniæ galliæq; presulum in Magunci-
 aco statim Brunonē episcopū Tullensem pontificē creat Leo IX.
 nem nonū appellatū. Hic Leo ex heluetia siue alsatia genitus
 est ex comitibus de Dabis burg/ sicut ipse in bulla ppria q̄ est Dabis burg.
 kii

Leo IX.
 Dabis burg

Aldorff in coenobio Aldoffensi Argentinensis diocesis mentionē fa-
 cit/ quā ego ipse Iacobus Wympe, Seletsta, & vidi et legi, mul-
 taque eius monumēta extāt / locus est sancte crucis appellatus
 Ciuitas fan- Vbi monasterium monialium instituit/ quod paulum supra
 ste crucis nostrā aetate defecit/ Redactiq; sunt census ad Decani admī-
 nistrationē. Multe ibidem reliquie a Leone loco donate sunt,
 Marpachiū Tres arces iuxta Marpachium & Enshem videmus/ in quas
 Enshem. rum vna diuus Pancratius frequentissime colitur/ per Leonē
 Alsatia. consecrata: quare semp Alsatia em natus est/ multisq; miraculis cla-
 rus/ de nostraq; patria optime meritus: qui & nonnulla contra
 hæreses græcorūq; errores scripsit, Innocētia/ pietate/ mansue-
 tudine/ hospitalitate nulli secundus, Deniq; apud deum adeo
 clarus/ ut angelos cantātes (ego cogito cogitationes pacis) au-
 dire/ & cristum in pauperis leprosiq; specie hospitio excepisse
 meruerit. In religionis & fidei rebus adeo diligēs solleisq; fuit
 vt Berengarium quendā de fide nostra male sentientem dam-
 nauit. Constantinopolitanūq; imperatorē suis monitis ipu-
 lerit/ dñicum sepulcrū hierosolimis a barbaris fœdatū corrup-
 tūq; restituere. Idē leo Argētinæ adē sancti Petri Iunioris an-
 no. M. l. dedicauit, maximas concedens indulgentias, Morit-
 hic vir sanctus, v. sui pontificatus anno.

¶ De Victore secundo germano antea Globardo
 qui Symoniacos priuauit. Ca. XXVII

Leoni nono/ Victor, ij, susceptus est patria Bauarus: iussu
 Henrici romanoq; plebiscito, Quē multos episcopos symo-
 niaca labe infectos e magistratibus defecisse constat. Hunc etiā
 victorē in germaniā venisse legimus/ ibiq; Henricū, iij, Hen-
 ricus secundi imperatoris filium/ cæsare creasse, Quāuis nonnulli
 id legato eius/ Hildebrando ascribant/ cum q; postea pontifice
 Gregorius. & Gregorio, vij, sup iure electionis romanoq; pontificū mul-
 septimus tit cōtentionibus decertauit. Quandoquidē potestātē in bo-
 num reipub. p. priores pontifices imperatori traditā/ ad popu-
 lum clerūq; romanū Gregorius transferre nitere. His tem-
 poribus florere Burchardus wormatiē, & Bruno Herbipō-
 lensis episcopi: docti & boni & Hermānus cōtractus: acutus
 Burchardus Hermānus mathematicus: qui & de quadratura circuli scripsisse phibet.

¶ De Henrico, III, & Mathilde, Ca. XXVIII

Henrico tertio ad modū iuvene ad īperium sublimato / cuncta agebant per Agnetē matrē eius / q̄ mulier; prudentissima optimū quēq; ad puīciar; præfecturas instituit. Principes q; & Henricū filiū in officio continuit / qui accepta īperij corona: toto tēpore pōtificatus Nicolai secundi allobrogi (qui Stephanus. ix. Lothoringo germano (reiecto Benedicto) successerat nihil cōtra ecclesiasticos molitus ē; nequaq; hic silentio p̄teribo Stephanī romani pōtificis memorabile factū / is em̄ pōtificatu adepto / statim Mediolanē. ecclesiā (q̄ a romana distantis fere annis descīuerat eo redēgit; ut romanę obtēperaret tanq; veræ oīm ecclesiā; parenti ac altrici. quā usq; huc tant; pientissimā matrē uti vera filia obseruauit. Vtinā et nostro sæculo Romanus pōtifex: & p̄icipes nostri / qui xp̄iani dici vultūt efficaciter tandē cogitarēt / de reducendō Boemiæ regno sub ecclesiā Romanā sanctā ac indiuisam unitatē: siue id pietate & clamētia: siue armis & bello cōmodius fieri posse videret. Nec s̄tebo Beatricē Henrici. ij. sororē filiamq; eiusdē beatricis Mahtildim / ex Bonifacio nobili ac potētissimo viro Luca oriundo progenitā / nuptaq; Gotfrido clarissimo viro: quę matrone pudicissime cū ab omnibus historicis passim decārate sint: merito a nobis quoq; collaudabunt. Hęc est illa Mahtildis / q̄ a radīophano tenensis agrī opido / ceperanū usq; interiacentem terrā romanā donauit ecclesiā / qd̄ beati Petri patri moniū sequētes appellarūt. Hęc est illa Mahtildis / q̄ cū ecclesiā romana sensit / eo tpe q̄ Cīsalpini episcopi Cadolū parmensem episcopū: cōtra Alexandrū. ij. in pontificē eligere. Hęc est: q̄ orta inter Henricū imperatorē Gregoriūq; septimū non absq; magna christianā resp̄blica factura) ignominiosissima disceptatione / ob pontificum romanorū electionem / ac ceterorū presulum confirmationē (quę utreq; res ad imperatorē tum spectabant) semper cum ecclesia optime sensit / quę etiā cū Azone estensis (qui nunc Ferrariensis vocat) quē virū post Gotfridū duxerat: crebris bellis pugniscq; cū Henrico īperatore decertauit. Tametsi tandē p̄ Henricū apud parmā fuerit superata / qua victoria elatus īperator / romā hostili animo p̄fiscens / in pratis Neronianis castra collocauit. Cū vero urbē ingredi nō posset: tybur cōcessit / vñ tanq; ex arce romāos eo

Nicolaus II
Stephanus
nonus

Boemia.

Beatrix
Mahtildes.
Bonifacius

Alexāder II.

Azo: estensis.

inopia crebris incursionibus redegit ut pacē quouis pacto postularet/admotis deinde vrbi copijs pontificē in mole Adriani qd' angeli castrū dicūt obsidione cinxit acriter/qui in praesidio erāt: arcem defendentibus. Verum Henricus cognito Guiscardi Apuliae ducis aduentu/ in germaniam redijt: miratur hunc Henricū tantis discordijs Gregoriū vexasse: cū alioquin eū principē multis elemosinis deditū legerimtis. Fuit pfecto in rebus bellicis strenuissimus: bis em̄ & sexagies signis collatis pugnavit. M. Marcellum. C. Iuliumq; caesarē supergressus. Quorū alter trigiesies: alter vero quinquages / bis patri Marte decertarūt. Quibus prelijs Saxones sepe deusit: qd' dux Rudolffus cōtra eum p Gregoriū depositū a principibus ad imperiū susceptus fuerat. Tandē vero Rudolffo in prelio interempto/Saxones sub iugū misit. De q' bello pulchrū & elegans poema heroicū a germano quodam lucubrātū est: qd' in Bibliotheca Spirensi vidimus & legimus. Captus demum ab Henrico filio proprio/quē principes caesarē creauerāt/ pedore & situ carceris defunctus est Anno. M. lvi. tertio nonas octobres/in ornatissimo Spirensi templo sepultus

¶ De Henrico quarto. Ca. XXIX

- Vrban^o. II. Sub Henrico quarto imperatore/Vrbanus. ij. in gallijs apud clarū montē cōcilium celebrauit. Principibus ita animatis ad recuperandā hierosolimā/ iam diu a Sarracenis occupatā/ ut circa annū dñi. M. lxxxij. trecenta hominū milia nomen in christi militiā dederint/crucisq; signū susceperint: inter quos quidā Petrus heremita vira clarus incōparabilis sanctitate ac innocentia peditus/germanos (p Pannoniā iter faciens) Constantinopolim usq; perduxit: quos nō multo post secuti sunt duo fratres. Gotfridus Eustachius/ & Baldouinus cognomēto Balionij siue Lothariorū duces siue Galacie comites: viri & animi constantia & corporis robore insignes: tū etiā Roperus Flandriæ comes/ qui trajecto tracio Bosphoro/Nicea: Nicomedia/Iconio/Tharso multisq; Ciliciæ urbibus captis/anthiochiam syriestum/demū hierosolimā tricesimo nono die/ postq; obsideri cepta est Anno salutis nostrae. M. xcix. ceperūt. Anno. cccc. xc. postea q; imperante Heracho a Sarracenis occupata fuerat/Maxima laus Gotfrido data est/qm̄ primus

Guiscardus

M. Marcell^o
Iulius caesar
Rodulffus
dux saxonię
Gregorius
sextus.

Spira.

Vrban^o. II.

Hierosolia.

Petrus here
mita.

Gotfridus
Baldouinus

in parte a se oppugnanda murū conscendit; fratriq; Baldouī
no potestate fecit/ ut in urbē descendens cristianis portas ape
riret/ vnde vno omniū christianorū consensu/ Gotfridus He
rosolime rex declaratus est/ qd' regnū quoad ea Lothariorū fa
milia superstes fuit; posteri strenue gubernauere. Tam p̄cla
ris autē ducibus mortuis/ itē ad infidelīū manus vsq; hodie
peruenit. Ex hac Lothariorū magnifica victoria/ creditu faci
le est. Renatū hodie Lothoringie ducē/ hierosolymitani reg
ni titulum sibi desumpsisse. Sunt qui scribāt Carthusienses eo
tēpore a quodā Brunone Agrippino germano/ originē habu
isse. O nobilem auctore sanctissime religionis/ que nunq; a le
gibus suis & bona institutiōe cecidit/ sicut cætere fere oēs mī
sere labascunt. Quo auctore Brunone/ haud indigne nostra
germania letat. Henricus autē. iij. patre mortuo Italiam īgref
sus/ tū Italos tū romanos pōtiffes multis affliccit incomodis.
tandē egre a pascali corona īperiū suscepta in germaniā redijt;
Cunq; pōtiffex promissa īperatori q̄ per vim extorta dicebat/
dissolueret; itē in Italiam cū magno exercitu descendit. Et
qm̄ pōtiffex tū in Apulia concilium habebat/ a Barcharensi ar
chiepiscopo ante corpus beati Gregorij/ itē coronatus ī pa
triam reuersus est. Tertio quoq; Italiam hunc īperatore/ hosti
li anō vastasse legimus; tandē Calisto. ij. confirmationē epī
scoporū sacrosanctorū Cardinaliū collegio liberā/ romā pōtifi
cis electionē tradidit. Missis ob eam rē in germaniam legatis;
Lamperto hostiensis episcopo/ Saxone sancti Steffani in mō
te celio presbitero/ Gregorioq; sancti angeli diacono cardina
libus. Hoc tpe fuisse constat Raymundū/ Guilhelmi austriae
ducis filiū/ cui Antiochia (q̄ olim Reblata dicta est) cū duca
tu cōmissa fuit. Nam ei filia Bohemundi Apuliae ducis nupse
rat/ qui quidē Bohemūsus vna cū Tancredo fratris filio/ prae
cipuam operā in capiēda Antiochia obsidendaq; nauauerāt
Preclarū est etē apud historicos nomē Bohemūdi/ qui saltē
de expeditione illa christianiissima scribūt. Qua ppter nec ge
nerū ignauū; sed strenuum solertēq; delegisse putandus est.
Mortū Henricus. iij. anno xp̄i. M. c. vi. septimo Idus Augu
sti; in sacro templo Spirensi sepultus

¶ De Lothario Saxoniae duce imperatore

L

Renatus Lo
thariz dux.
Carthusien
ordo Bru
no.

Paschalis. II

Calistus. II.

Raymūsus
Guilhelmus
dux austriae
Bohemūsus
Tancredus.

& Innocentio papa. Ca. XXX.

Innocentius
secundus
Rogerius.

Leodium.

Ioannes Cō
stantinopor
itanus.

Turbatis deinde rebus p̄ Petrū Leonis potentissimi romas
māni ciuis filiū; qui facinorosis quorundā seditionibus. Ant
papa creatus spoliatis ecclesiarū thesauris; direptisq; vr̄bis Ro
mæ tēplis; tantū pecuniarū cōflauit; ut factiosum quēq; faci
le in sui sententiā traheret. Tū etiā ciues cū Innocentio. ij. sens
tientes/pecuniarū multos corrūpit & ab integritate dimouet;
sibi cōciliat; & q̄ factionē suā magis stabiliret; Rogeriū comi
tis Siciliæ filiū obnoxiū sibi facit; eo vtriusq; Siciliæ rege crea
to. Innocentio igit̄ a bello Apulo in urbē redeunte/ cū oīa tur
bata inuenisset. rēq; ad cēdem multorū spectare cerneret/ spō
te cedens. Primo pisas/ Genuā deinde; demū in Franciā per
uenit; habitosq; apd' Clarū montē cōcilio; Petrū cū Antipapa
damnauit. Viso deinde Aureliani Philippo Francorū rege; q̄
uis perbenigne acciperet; nil tñ ei auxiliū cōtulit; donec ad Lo
thariū Saxoniarū ducē (quē iam mortuo Henrico principes Cæ
sarē creauerāt) Leodiū pueniret/ qui expeditione st̄lim para
ra; pōtificē se restitutum pollicitus/ magno cū exercitu in Itali
am mouet. admonitōq; pontifice quid fieri oporteret/ partitis
copijs Innocentiū transmissō pōte Mamea (a matre Alexan
dri imperatoris nomē habente) in lateranū perducit. Lotharius
occupato Ianiculo mōte (qui Onofrij hodie dicit̄) urbē īgres
sus; nusquā p̄ parente Antipapa cū sua factione Innocentiū
restituit/ mīroq; ingenio factionē eo redegit; ut minime Inno
centiū vexare posset. Quā ob rē pōtifex Lothariū imperij co
rona exornat/ tanq; benefactorē/ deq; romana ecclesia bene
meritū. Abijt tū in germaniā Lotharius cū bona pōtificis ves
nia/ ad cōpescendos motus; ob absentia eius in germania ex
ortos; quibus cōpositis/ dum pōtifex conciliū pisas celebrat/
rursus Antipapa Rogerio Siculo adiuuante in pontificē cor
nua erigit. Quare Lotharius itē cum exercitu Italiā repe
tit; Pisani quoq; classē potentissimā; auxiliō pōtifici edu
cunt/ quibus copijs Lotharius cū Pisani romæ seditione op
pressa; Rogeriū terra marisq; oppugnatū amissis rebus om
nibus Italia in Siciliam breui populere; Audita tāta victoria
Ioannes Cōstantinopolitanus ip̄erator; legatos statim ad Lo
thariū mittit/ de superato hoste cōgratulans. At vero pōtifex

ne abeūte iperatore Rogerius iteꝛ Apuliã repeteret Comitē
Lotharij hamonē cū aliqt cohortibus relicū / ad ppulsandā
pōtificis iniuriã: ducē Apulie creat. Lotharius ille sapiens / &
indultriosus amicus & deuotus ecclesie / diuitijs & victorijs
magnus annis. xi. foeliciter imperauit.

De Conrado secundo. CXXXI.

Ea tēpestate vrbs potētissima Edessa p Sarracenos euerfa est:
q̄ clade audita. S. Bernardus allabrogus germanis imperatori
bus familiarissimus vir & scititate vite: & doctrina clarissimus
patrociniō xp̄ianæ religionis assumpto: p̄ncipes oēs xp̄ianos
tū nūcijs tū litteris exhortatus ē: uti crucē in sarracenos sume
rēt. Stati igiꝛ Cōradus Sueuus qui Lothario in regnū romanī
nois successerat: nomē in miliciã dedit: multiq; ex germanis
p̄ncipes presuleſq;. Cōparato igiꝛ magno cruce signatorq; ex
ercitu / Cōstantinopolim Cōradus puenit: tū p̄cibus Hemanu
elis iperatoris Cōstantinopolitani cōpellit: nullo cōparato cō
meatu Iconiū ducere: oīa em se p̄statuꝛ pollicitus ē Hemanu
el / q̄ exercitiū necessaria forēt. Conradus igiꝛ crebris cōgressi
bus hostes superās; tandem Iconia obsessa: natura & arte satis
munita: acriter his q vrbī p̄sidio erāt eā defendentibus / facino
rosus Hemanuel græco vsus igenio Gypsum farinæ miscuit
cūq; ex ea re panis efficeret q xp̄ianus alere f exercitus: tot sta
tim milites obiere: vt re infecta obsidione relicta: in Thraciã in
perator romanus secederet / inuicta tū germanorū virtus: quā
uis fracta: in Syriã tendit. iunctiq; copijs Ludouici Frācorū re
gis / necnon Baldoini damascū Syriæ Metropolim socijsanis
obsident: cūq; tandē fame sitiq; laboraret: nō sine cōtumelia
obsidionē soluūt. Tandē Conradus & Lodouicus cōminutis
p̄ varia bella exercitijs / reuertunt in Europam / anno salutis
nostræ. M. c. liij. Obijt Conradus cū regnasset annis. xv.

De Friderico primo gloriosissimo germanorū
imperatore ex gente sueuorū. Ca. XXXII

Suffectus est deinde Fridericus. I. cognomēto barbarossa: pa
tri cuius si magnifica gesta recēlere velim: liquido oibus notū
erit: eū nec Carolo magno inferiorē: imo sine cōtentiōe parē su
ille. nā iperator creatus cisalpinā galliã igressus dertonā vi cē
pit: magnaq; celeritate romā vsus iter facit: cūq; pōtificē hadri
L ij

S. Bernard⁹

Cōstantino
polis hema
nuel.

Damascus.

Hadriauns

anū quartū cōtra se ciuitates īperij confirmare animaduertes
ret/remq; malī exemplī presertim in Petri successore egrefers
ret; hostili anio in Romanos mouit. At pōtifex imperatorē se
tanto exercitū cernens/pace per internuncios cōposita/in a
gro sutrino īperatori sit obuiā/qui ex equo descendens, Had
rianū ut vex christi vicariū salutat. Cūq; ad urbē venissent
et pōtifex in Basilica Petri Fridericū imperij corona donaret.
Po. Ro. p. Hadriani pontē erūpens; Theutonicos nec quicq;
tale timentes passim cedit. īperator autē tāto tumultu excitus
intromisso exercitu qui īpratis Neronianis cōfederat/Roma
nos ex vaticano in urbē retrudit multis captis cesisq; moleste
em ferebāt Romani imperatorē/& theutonicos cū pontifice
sentire. Tante autē tū clemenciē īperator tū pietatis erat: ut cap
tiuos (pōtificis p̄cibus lenitus) incolumes dimitteret. Interim
Tiburini ad imperatorē venientes; se ac urbē omniacq; spon
te dedunt; quā Fridericus pōtifici restituit; neq; ita diutius mo
ratus in germaniā redijt. Tum itē in Cisalpinā galliam redi
ens cremonā obsidet; ubi p̄ legatos ab Alexandro. iij. rogat /
ut īterposita īperiali auctoritate seditiōnē tollat; q̄ ob pontifi
catū inter Octauianū romanū ciuem / & Alexandrū ipsum ex
orta fuerat. Respōdit tū bonus princeps vtrūq; pontificē pas
pīam ire debere / q̄ & ipse p̄licisceret; cognoscende disceptati
onis causa / Alexander vir elati animi / sp̄reto tā salubri respō
so; Anaginā se contulit / tum īperator honestos ep̄scopos de
religione christi bene sentientes / ad Alexandrū mittit qui eū
ad conciliū citarent. Hij ab Alexandro confutati / nimisq; sus
perbe reiecti; ad Octauianū se conferunt / eūq; Papiam perdu
cunt. Habito deinde cōcilio / Fridericus Octauianū pontificē
confirmat. Alexander hac re p̄ motus / Octauianū & Frideris
cum anathematis vinculo colligat. Fridericus hac iniuria las
cessit / exercitū in ditionē ecclesie duxit & iam p̄ter urbē ve
terē & anaginā / oēs ecclesie ciuitates occupat. At cū Alexan
der in Franciā cōtendit. Tum Fridericus direpta dertona / Me
diolanū quoq; solo equauit. Vnde triū Magorū corpora Cos
loniam Agrippinā translata tū crediderim / a Rudolpho Cos
loniensi Archiep̄scopo / vastata tum Cisalpina gallia / Frideri
cus papiam se recipiens litteris ac nuncijs regē francie adhor

Alexander
tertius

Corpa triū
regum

tatur/ut tollendi scismatis causa Alexandrū secū ad cōcilium
 ducat: q̄ & se vna cū Victore (ita em̄ Octauiano nomē erat pō
 tificū) p̄fecturę pollicet. Ad locū igit̄ cōsilij, fridericus (cōpo
 sitis Italię rebus) cū Octauiano p̄fectus ē. verū Alexander ad
 cōciliū se iturū recusabat. Fridericus vero in germaniā rediēs
 Antipapā in Italiā misit. Quo Lucē mortuo Guido cremēsis
 Octauiano surrogat. Interim Alexādro romā adueniente ci
 salpine gallie populū innata p̄fidia: Anno xp̄i. M. c. lxx. iugū
 Friderici reijciunt: fideiq; imemores: arma sumū: p̄fidia im
 peratoris ex arcibus deijciunt. At Fridericus cōparato ingenti
 exercitu in Italiā veniens: nequaq; p̄fidis noxius padū traiecit
 in agrūq; Bononiensem descendēs/copias partit̄ missis q̄bus
 dam cohortibus Lucā q̄bus Antipapa tutior esset: Ipse cū reli
 quo exercitu in agrū Pichenum p̄ficiscit: Anconāq; aliq; diu
 obsidens/ in suā tandē redigit potestātē. Eodē tpe Raino co
 mes quē sup̄ Hadrianus ducē Apulię creauerat Tusculanis p̄
 sidebat. Is accersitis germanis / qui apud Nepe sum Sutriūq; cō
 federāt: tanta romanos clade afflixit: ut deinceps vix se menis
 bus tueri/ nedū hostem lacessere potuerit/ Mouerāt em̄ roma
 ni in Tusculanos: cū tributa imoderatius iperata recusarent.
 Tū vero Fridericus Ancona discedēs: romā mouet/ positiq;
 ipratīs Neronianis castris/ paululū cōstitit. si saltē Alexander
 tanq; bonus pastor/ debitas cōditiones aliqñ acceptare vellet.
 Pōtifex aut̄ nō satis tuto in laterano cōsistens/ cū iam irruptur
 ros germanos videret: nī boni p̄cipis modestia obstitisset: in
 ædes fregepanū ad palladiū diuertentes confugit. Instabat cū
 Po. Ro. cui pacē p̄mittebat Fridericus: uti cardinales de duob;
 bus pōtificibus digniorē se eligerēt/ altero eluminato reiecto
 q;. Quā rem cū pōtifex respueret/ nocte abiens nauigatiōe sa
 lutē sibi fuga quesuit. Morit̄ interim Guido Cremensis Anti
 papa in Basilica beati Petri/ quā magno friderici p̄sidio adhuc
 obtinebat Friderico mox ob pestem ex urbe in germaniā pro
 fecto/ sufficit in locū Guidonis: Ioannes Sarmienis abbas ex
 Pānonia/ Fridericus p̄ montē Cimisiū in Italiā quito rediens:
 Secusam diruit: Astenses ī deditiōne accipit: alexandriā (quā
 ciuitates rebelles cōdidere) graui obsidione p̄mēs/ tandē ob
 honorē om̄ipotētis dei in die pascatis obsidione soluta/ Papiā

Guido Cremensis

Raino

Ioannes. Sarmienis.

venit: vbi de pace Italiae est actum. Verum cum nequaquam conditiones
eque seruarent. Fridericus in Italia cum maximis copijs descen
dens/frequētibz prelijs Mediolanenses sociasq; ciuitates af
flicxit. In qbus plijs ex Comensibus papientibusq; q; imperatori
fauebāt/cū multi desiderati essent; eoz calamitate motus: Fri
dericus cū pōtifice in graciā redire statuit: maxime cū Antipa
pa furto infamis esset. Cōuenerat iam Venetias Alexāder: cō
ponende pacis Italiae causa: eo & fridericus accedens in vestibulo
sancti Marci pōtificis pedes osculat/ simul deinde ad al
tare maius pfecto: accepta dataq; salute: de foederibus pacis in
ter se multū diuq; collocti sunt/ q; postea sequēti die ex sen
tentia cōfecta est. Abiēs deinde iperator cū bona pōtificis ves
nia/Rauennā primo: mox Bertonoꝝ se cōtulit/ qd' opidum
cū retinere ob oportunitatē loci instituisset. rogatu Alexandri
ecclesie tandē restituit. Oppugnabat tū hierosolyma a Saladi
no: cuius humanitas ac fides multū xpianis obsuit. Deuictis
em xpianis sinistra pugna (qua fere oēs Asiaticos pncipes cō
pit: maxime Guidonē regē & tēplarioꝝ magistrū: quoz etiā
multos securi percussit) tandē hī qui in p̄sidio erāt desperatis
suppecijs. lxxxviij. anno postea quā a Gotfrido lothariorum
duce capta fuerat/Hierosolimā hac conditiōe dedidere: ut tā
tū abeuntī cuiq; ferre liceret/ quātū suis tantū modo hūmeris
sustinere possent. hanc ob rē Fridericus iperator copias mouet
in christi hoīes/p Hungariā iter faciens/Thraciā iam Cōstan
tinopolim puenerat quē certe Isaac iperator eius potentiā veri
tus/traicere Bosphoꝝ statim adhortat. Fridericus copijs tra
iectis Philomenā vrbē de Thurcis capit: agrūq; Iconio adha
rentē depopulat: & Armeniā minorē in potestatē suā rede
git/ multisq; pclaris rebus editis/ hostibusq; sapius deuictis:
dū lauandi causa rapidū amnē ingredī in undis perijt/cū ma
xima xpiana reipub. iactura: Eo em solo pncipe Saladinus
vinci potuisset. Nescio quidnā potius admirer: pōtificis ne su
perbiā: an iperatoris cōtumaciā: vel ceteroz pncipū secor
diā ignauitiāq; qd' cū tanto reipub. xpianae interitu: ac irrecu
perabili detrimēto tā detestandā execrabilem q; pōtificis iper
atorisq; discordiā ptulere: omniū em maloz fontē inde vsq;
ad nostra tpa. pfluxisse arbitramur. Imperauit tñ hic strenuiss

Venetia.

Hierosolia.

Isaac.

Saladinus

simus & victoriosissimus Fridericus ex inclita & nobilissima
Sueuor: domo pgenitus / magnifice annis septem & triginta.

De Henrico. V. Friderici primi filio. Ca. XXXIII

Successit patri optio & maxio principi / Henricus filius qui
accepta in matrimoniu Constantia Rogerij normani Siciliae
regis filia; statim Siciliae regnu dotis noie repetit a Tancredo / Tancredus
Guilhelmo successus fuerat. Obsessaq; diutius Neapoli sol
uit tandē obsidionē peste coactus / q̄ exercitum populabat.
mortuo tandē Tancredo regnu occupat; adiecit tñ animū bel
lo asiatico; misso ad id bellū fratre Philippo duce / & archiepo
Magutino cū magnis copijs. Germani igit̄ his īperatoribus
in Alia traicentes Barutū munitere a Sarracenis destitutū &
Ioppen obsessam a sarracenis liberauere. Oriū tum ob mortē
ducis qui ī castris extinctus fuit; in gr̄s tumultus vt germani
bellū Asiaticū relinquere cogerent. tum etiā ob mortē Henri
ci imperatoris / qui vita functus est anno virginei partus. M.
C. lxx. decimo kal. Maij. in ecclesia Spirensi tumultatus.

De Othone. III. & Philippo Sueuia duce in
contrauersa electis. Ca. XXXIII.

Mortuo henrico strēnuo & aspero pars electorū othonē saxo
niae ducē pars Philippū Sueuicū & Hetruriae ducē: Henrici ger
manū (quē Henricus tutorē filij sui friderici infantuli testamē
to reliquerat) imperatorē optarūt. At vero Innocentius ponti
fex (ut oīa tumultu cōplerent) Othonē confirmat; & ne quid
mali ad perturbandū Asiaticū bellum deesset; rex Fracia phi
lippo; anglia rex Othoni fauebat. Indignatus igit̄ Philippus
se a pontifice spretū neglectumq; Hetruria Sueuicq; firmo pre
sidio munitis / in Othonē magnis copijs mouet / prius multis
principibus in sua verba iurare coactis / quos omēs bello deuī
cit / inter q̄s Argentinū episcopū Othoni fauentē: igne ferro
opidis vicisq; exustis inferiorē (ut dicunt) Alsatia omnē depo
pularus eo redegit; ut vix munitissimis castris se cōtineret / ob
sedisse tum ciuitatē Argentinā eum constat q̄ in ptibus Otho
nis erat; Deinde Magutia curia de more celebrata; p̄cipibus
priuilegia cōfirmavit. tū Otho colonia agrippia se cōtinebat
quā Philippus obsidionē cingēs; breui coegit ad eruptionē Co
loniē cū qbus et Otho erūpēs; cū vrbibus philippi remideret
L iij

Alsatia.

Argentina

Maguncia

Agrippina.

L iij

minie a Coloniensibus receptus feda sibi fuga (vt sepe prius)
 cōsuluit. Coloniēses una cū archiepo statim se dedere: tandē
Bamberga. Philippus Bamberge insidijs a quodā Comite palatino petrus
 occidit. Spire sepultus anno salutis nrae, M. cc. viij. xi. kal
 Iulij. Quo mortuo res ad Saxonē deuenere / Othonē. iij. ap
 pellatū q̄ romae ab Innocētio coronato: statū cū copijs q̄s secū
 duxerat / occupatis mōte flacone radicophano multiscq; alijs
 romanę ecclesie oppidis: i regnū Neapolitanū mouēs id ado
 lescēti friderico. ij. ablaturo: cuius ob etatē tutores curā adue
 gerebāt. ¶ De Friderico. II. Sueuię duce & Sicilia re
 ge magnificētissimo iperatore. Ca. XXXV.
 Hanc ob rē principes Fridericum. II. Sicilia regē vigesimū
 agentē annū imperatorē deligūt. Quo audito Otho statim i
 germaniā redijt: ditiōi paterne cōsulturus: deīn cōparaturus
 exercitū / q̄ Friderico resisteret / cū em̄ Fridericus (q̄uis legitū
 mis suffragijs electus) coronā imperij ab Innocētio consequi
 non posset (credo quiddā odij: in eā familiā latuisse) in germa
 niā pficiscit: diademate a Magūtino archiepiscopo accepto: i
 Othonēq; mouet quē in sueuia obuiū habēs: cū Friderici cō
 spectū ferre nō posset / cū exercitu fugientē vsq; in Saxonā p̄
 secutus est / tñ eo Aquilgrani deuicto: statim vexillum crucis
 erexit / ut asiaticis principibus cōtra Sarracenos pugnantibus
 auxilio esset. In creca Honorius. III. papa pessimo xpianorū fa
 to / Fridericū anathemate notat / & iperij dignitate priuatū de
 nūciat. Ob quā rē Soldanus (q̄ ei de inimicitia pōtūcis iper
 ratorisq; cōstabat) cōparato ingētū milite / fortissimōq; exercitū
 xpianos nili ex crescentia (nostris insolita) adiuuante eo per
 pulit / ut pacē inirēt ea conditiōe: ut relicta Damia / captiuīs
 utrinq; dimissis: reddito a barbaris crucis ligno xpianis a cho
 nē Tirūq; redirēt: Damia itaq; barbaris reddita ē: ipso nata
 libeata Marię vrgis: cū eā in eiusdē celebritate purificationis
 bello cepissent: Anno salutis. M. cc. xxi. q̄ quidē anno Tarta
 rigens Scythica vsq; ad Sarmatas puenere. Tū Fridericus du
 ctā in uxore filia: Ioannis Hierosolimitani regis qui cum xpia
 nis in Italiā venerat: cū nihil in Asia moliri auderēt / pmulgas
 toq; Henrico filio Alemantię rege: om̄ibus statim cruce signa
 tis mandauit: ut ad certā diem Brūdusij cū armis adessent. cō

Honori^o III

Soldanus.

Damia.

Brundusij.

uenit eo magna germanorū multitudo: quæ de numero multi-
 tate perierūt: p̄cipue Langrauius Hassie: tū fridericus in Ci-
 priū vsq; nauigās: Aconē tandē puenit: nūcijs rogās p̄tificē:
 uti se absolueret anathemate: qm̄ in eius potestate deinceps
 semp sit mansurus. Verū p̄tifex nō solū eū nō absoluit, sed
 & Ioannē hierosolymitanū regē: in Friderici p̄fectum Rainal-
 dum / cū magnis copijs mittit: tum Cardinalem: Columnā in
 sancti Germani p̄fectū friderici auspicijs militantē cōcitauit
 Quibus rebus moti qui i umbra & picētibus friderico milita-
 bāt / relictijs q̄ occupauerāt in regnū redeūt: Interea Fridericus
 belli Astatici cupidus / in Italiā rediit cū Gregorio .ix. p̄tificē
 in gratiā rediturus: quā tandē egre obtinuit / vncijs auri centū
 & viginti millibus ecclesiæ (obillata dāna) p̄solutis. Deī cū ro-
 mani nō satis p̄tifici obedienter foret. legēq; rogauerant. uti
 opida ecclesiæ iuxta urbē posita: romanis vectigal penderēt:
 necq; monijs castigatōibusq; p̄tificis ad sanitatē reduci pos-
 sent. fridericus reate p̄tificē cōuenit: cūq; eo in hāc sententiā
 cōsensit: ut priō q̄q; tpe cōiunctis copijs romanos adorirent.
 Abeūte deī friderico in germaniā / germani milites ad p̄tiffi-
 cē confluerūt tāta multitudinē: ut romani nequaq; ausi fue-
 rint apto Marte cū ecclesiæ copijs cōgredi. Recuperauit tum
 Gregorius p̄tifex germano milite patrimoniū sancti Petri:
 Sabinūq; agrū / ea tēpestate Ecelinus patauinus (cuius auus
 Teutonicus sub Othone copias duxerat) acceptis a Friderico
 militibus / magnū sibi in trāspadana Italia / potentatū cōpara-
 uit: in suā potestatē redactis Taruisio: patauio: vincētia: vero-
 na: Brixia. Tū fridericus in Italiā rediens. Mediolanenses soci-
 asq; ciuitates ap̄d nouā curtē (ita em̄ locus appellat) ubi pug-
 natū est aggressus / ingētī clade superat trucidatq;. Tū Frideri-
 cus itē a p̄tificē i perio priuatus: i Venetos mouet. Pontifi-
 cis partes tuebant: eos tum (veluti ranas) paludibus cōclusos
 vehementer oppressit: maximisq; calamitatibus afflixit.

De Guelphis & Gybellinis. Ca. XXXVI

Interim vero cōspiratibus oibus trāspadanis ciuitatibus / du-
 ce Gregorio mōte longo Bononiē. ciuitatis legato āno salu-
 tis. M. cc. xl. i perator qui tū pisus erat cū nō satis sibi constaret:
 qui ptes suas: q̄ ve p̄tificis sequerent: ciuitates Italicas i duas

Langrauius
Hassie

Grego. ix.

factiões tū primū diuisit. nā qui pōtifici fauebāt Guelphi: q̄ ve
ro imperatori Gibellini appellati sunt. Hęc q̄dē duraz factiōnū
noia bella plus q̄ ciuilia Italia pepererūt: primū ap̄ pistorien
ses audita sūt cū Cācellarij: pansaticos: Gibellinos ab urbe eie
cissent: cūq; alteri factiōni: Guelphi: alteri gibel. teutonici fra
tres fauerēt: florentini p̄trea nobiles suos: pisani: gibellinaz
partiū fauētes in exiliū eijciūt / pellunt & guelphi ab Aretinis
senensibusq; tāti cōstat Italis ab imperio germanoz romanoz
desciuisse. Fridericus deīn in samnites mouet: Beneuentū vi
cepit diripiuitq; ac moenia circūquaq; euertit: Sorāz quondā
Samnitū ciuitatē: ad lirim fluiū sitā ferro flāmaq; vastat Ra
uennā in potestatē suā deniq; redegit. Tū picenū p̄currens in
flāminā vsq; fauentiā et Bononiā aliq; tulū resistentē vi occu
pat / schola eoz Patauiū trāslata. Tū fridericus suis suarūq; p̄
tiū cognitis oibus eoz q; aut diuersaz censerent partiū: aut q
neutris cōsentire vellent expugnata opida locaq; populatus ē
Acceptit tñ in suā potestatē fulginates: viterbiensesq; q̄s statū se
cuti sunt eo filio Encio cū parte copiaz misso: ortā Tuscancū
cornetā / ac montē faliscū inhabitātes q; corrupte / mōte flasco
nenses dicunt defecissent tū romam si celerius fridericus urbi
copias ad mouisset: tū pōtifex hūanis destitutus auxilijs: ad rē
diuinā supplicatiōesq; animū diuertit q̄bus (deo agēte) hideri
cū auerit hostē: Mouet deīn in cāpanos: Beneuentū vi captū
vastās diripiendūq; militibus cōcessit. Tū delatus in picentes
Asculū obsedit / inde ī Romā diolos ducēs: Enciū Sardinie re
gē filium agitandis sibi de Piceno aduersantibus subigēdisq;
dimisit / a q̄ adolescente patre simillimo direptiones / incendia
vastitatesq; sunt cōmissē: & quicq; resistere ausum ē / ad cala
mitatē maximā est p̄ductū / At fridericus statim Rauennā po
pulo frequentē ditissimāq; tū diu imperio rebellem subagit.

De obsidione Parme a Friderico, II. filio: deq; Entio
filio & Innocentio quarto. Ca. XXXVII.

Mortuis demū Gregorio pōtifice Celestinoq; suffecto vacat
tū sedes, xxi. mensibus, detinebant em̄ multi cardinaliū a Fri
derico q̄ res comitia distulit. Valuit tū ap̄ fridericū Balduin⁹
p̄cibus auctoritateq; ut cardinales aliosq; ecclesiasticos / q̄s ca
ptiuos detinebat dimitteret incolumes: q̄ statū anagine cōuen

tū habuere. in q̄ Innocētijs patria genuensis: familia fliſca/ex
 Lauania comitibus pōtifex creat. q̄ cū Friderico antea aliquā
 familiarissime vixerat: multisq; beneficijs eā familiā affecerat
 Fridericus. At pōtifex beneficijs imemor: vel ut verius dīcā
 potētatus auīdior: mutato cū fortuna aīo: acerrimus friderico
 hostis effectus ē. qđ diuinasse fridericū ferūt/cū nūcij friderici
 exaltationē familiarissimi ex cardinaliū cetu denūciarēt. Inſta
 bat tū annus. M. cc. xlvi. salutis n̄ræ. Pontifex in galliam p̄ſi
 ciſcitur/conciliū Lugduni celebraturus: qđ cōtra fridericū in
 dixerat. Seduxit tū pontifex amicos conſanguineosq; ſuos a
 friderico/ clam monitos ut vel nudī ad placentiā cōmigrarēt.
 qđ q̄ primū est factū: ſententiā excōmunicatiōis in Fridericū
 depōſitiōis priuationiſq; p̄nūciat: oibus iuramēto abſolutis/
 quo illi tenerent potēstate electoribus tradita aliū quē vellent
 principē deligendi. Quo nunciato fridericus pōtificis neceſſa
 riorū edes parme: & villas ſpecioſiſſimas funditus evertit. Inis
 to dein ſcēdere cū duce Burgūdiæ/ p̄ſiciſci Lugdunū ſtatuit:
 mouitq; parma comitatū ducēs nō armatorū magis quā toga
 torū: q̄ ualemquātumq; poſt ſtantis romani īperiū t̄pa: nullus
 aut domi habuerat aut in itinere duxerat imperator. Dimiſſa
 ſigif Italicarū rerū adminiſtratiōe/ Encio ſilio ea iniuncta condi
 tione: ut ſeſe apđ Parmā cōtinens/ quecūq; remocius ingruere
 rēt gerenda p̄ legatos adminiſtraret. Peruenerat iam ad Thau
 rinos Fridericus: cū ei nunciatū est extorres parmenſiū (ſupe
 rato Henrico quē Parme Encius p̄fecerat: cū ipſe cōtra quā a
 patre in mādatiſ habuit in Brixianos mouiſſet) Parmā ingreſ
 ſos urbeq; potitos eſſe. Hanc ob rē Fridericus timēs ceterarū
 vrbū rebellionē (omīſſo itinere) Parmā obſidere pergit/ quā
 ſtati pōtifex miſſo eo Gregorio mōtelongo ſedis ap̄licæ lega
 to (quē Innocē. pōtifex aquileienſi patriarchatu ornatū apud
 Mediolanē placētinoſq; iuſſerat p̄manere) Bononiēſiū: Fera
 riēſiū reginorū mutinēſiū p̄ſidijs muniuit. Continuatū ē po
 ſtea p. ij. annos bellū atrox variūq; et Lōbardiæ oīq; Italiæ p̄
 nicioſiſſimū. Fridericus caſtra ī urbiſ modū vallo foſſaq; mu
 nierat: eo aīo ut direpta parmā eo loco ubi ſtatina habuerat vi
 ctoria urbē cōderet: i dicitq; ē caſtris nomē victoriæ ſctūſq; vi
 ctor martir tutelariſ de more xp̄iano ī cath. eccl. nūcupatus ē

Blondus

Et fuit plane vrbs victoria (ut Blondi verbis vtat) vario gentiu
& regu iustaru comertio/ac multitudine frequentata: qd p sin
gulos pene dies ex Affrica/Mauritania/Asia/Aegypto: noui
heies/noua veste/nouis moribus sunt visi. Anialia etiã vidit
vrbs victoria q post theatrales stantis romani i perij ludos Ita
lia nõ viderat: elephãtes: dromedarios: Pantheras: leones: par
dos: lynces: & vrsos albos: cū canes tūc vidisse asserat nolter
theologus/hinc magnitudine aspectuq horribili: inde extres
ma pulillitate. Aues qq & rapaces & cicures Fridericusq cur
rauit/pter vsitatas in Italia multas in qbus falcones chluonel
q Astures & girfalchi albi/& qd eã decuit maiestatem imperia
lem: imense magnitudinis barbati bubões fuere pspicui. Hec
Blondus. Velim ego has copias tū pōuificis/tū friderici i Tar
taros cōuerfas fuisse: qui ãno ante tertio in exercitū coacti i nu
merū: Bipito agmie in Asia Europãq descenderāt/& qui in
Asiam duxere Georgianã thamithanorū olim regionē primū
post superiorē Harmeniã puagati Iconiū vsq; Thurcorū regiã
puenere alia duce manus Batone poloniã & Hungariã excur
sionibus populati/ad mare pōiticū deflexerūt: ubi Russiã siue
Rutheniã & Garã amplissimas regiões vastitate maxia affli
xere: Eodē qq tpe Grossonij gēs arabica soldano babilonis
ipellente/tēplarios hospitalariosq; aggressi eos fundūt/achie
rosolymã facile capiunt/menibus carentē xpiano qui tū in ea
erāt trucidāt/sepulchrū xpī quis genere turpitudinis sedãtes.

¶ De Henrico Thuringo cōtra Fridericū Inno
centij auctoritate electo. Ca. XXXVIII

Et ne in germania res quiete essent/electores i perij Innocē
tij auctoritate innixi Henricū lantgrauū Thuringiã/alema
norū Romanorūq; regē designāt. & Conradus adolescēs ale
mania rex a Friderico genitore pridē institutus: thuringū reg
niū gressū & possessione phibet/ sed p̄dicata in Conradum
Fridericūq; fautores (subēte pōtifice) crucis signatio multos in
nouū regis lantgrauū p̄sidia fautoresq; cōciuit/breui tñ Lant
grauus victus apd Frācofurdia fugatusq; mortuus ē. Postea
cū fridericus parme vi expugnã de spē abieciisset: fame illã i de
ditionē cogere ē annixus: tandē ãno obsidiōis. ij. ppe exacto
Grego, motelongus cū p̄sidio sociarū ciuitatū erupitiōe facta:

Fridericū nil tale metuentē fundit fugatq; castrisq; exiit. Res
parauit tū breui exercitū in etruriā mouens; Encio filio cū par
te copiarū fauencie relicto / ut Rauennā pximāq; in potestate
retineret. Nam forliuenses Ariminenses vrbinales ac totū pi
cenū Friderico parebāt. in umbriā p̄terea defecerant omnes a
pontifice p̄ter Tudertinos perusinos Asisinas / Etruria pari
ter tota p̄ter florentinos quorū maior pars factionis Guelphe
quos certē adeo bello Fridericus vexauit: ut tandē eos coage
rit Guelphos ex urbe pellere / sinereq; factionē Gibellinā re
tū potiri: Eiecti pars in exiliū abiit / pars vaga & dispersa in fri
derici potestate redacta est / pars in qua nobilitas p̄cipua fuit /
comitē Rudolphū de Ursaria & Raynerium Bondelmontē
secuta cōcessit in Ursaria: Quos insecutus est Fridericus & ca
stello vi capto Rodulphus in aqua euectus Rainerius cū no
bilibus quibuscūq; excecatus: & sub custodia in Apulia rele
gatus est: statimq; Fridericus panorm mortuus est: ad eum di
em q̄ die respondet in qua secundo ante tricesimo anno Ro
manorū Imperator fuerat designatus.

De laudibus Friderici secundi. Ca. XXXIX

Fuit Fredericus ille secundus potētissimus īperator Italiae:
Siciliae / Sardiniae / hierosolyme & Sueuiae / rex quo nullus po
tentior romanū tenuit imperiū a Carolo magno / fuit armorū
strēnuus / linguarū peritus. Fuit vir haud dubie dignus omni
bellica laude: nō animi solum vigore: sed etiā corporis virib⁹
excellens. Haud dubie illa aetate / qua nulla viroꝝ fortitū feras
cior fuit: nemo unus erat vir / q̄ magis innixa fides christi stare
potuisset / si arma q̄ in Italos debachata sunt in res Asiaticas
versa fuissent / sed nescio q̄ malo fato actum sit / ut rebelliones
Italorū totiens christianae reipub. nocuerint nocentq;. Confe
ramus cū Friderico Hanibalem poenem / qui sedecim annorū
possessione Italiā tenuit. Hic noster germanus duplum super
gressus nō a patria (ut ille bello) auocatus q̄ sub Conradi filij
presidijs tuta fuit patris auspicijs militantis sed morte surrep
tus. Quid de Alexandro Macedonū rege: dixerim ne eum
Friderico superiorē nequaq; / cui cū Dario res fuit: quē mulie
rū ac Spadonū agmen trahentē inter purpurā atq; aurū orna
tū: fortunae suae apparatibus predā potius quā hostem incru

Alexander
magnus.
Darius.

entus deuicit: longe alius Italiae quā India situs est. Apuliae lu-
cania:q; mōtes ac Appennini saltus/nō adeo citā victoriā pel-
leo inueni prestitissent. Quid de Atheniensibus Lacedemo-
nijs/Thebanis; qui separatim in gracia re; potiti sunt: dice-
mus/sunt ne germanis Friderico duce cōparandi: qui cōten-
tionibus potius ac discidijs iter se certasse dicent/ quā ob prin-
cipatū in posteros descēsur; bella gessisse. quidā em̄ ex grācis
in Sicilia pfecti/ob alterius spē i perij victoria caruere. Grāco-
rū quippe potētia et si maximis cōsuctata praelijs;nunq; ultra
graciā firmiter pgressā ē: vey potētes dūtaxat extitere se libe-
ros alicq; diu & iuictos se p̄stare. Fridericus igit̄ toniēs Italis des-
ficiētibus debellatis/guelphis factiosis toriens deuictis oibus
bellis vix vnā alteraq; fortune aduersitatē p̄pessus/victoriosif-
simus ipator vita functus ē: quē multo post tpe/ nec mortuū
qdē creditū est/ cui si arma in xpī hostes ferre Itali ipedimento
nō fuisset: sic; minus pōtētes iuasisset iure maximi ipatoris
nomē apd̄ Asiaticos gētes obtinuisset: immortalisq; gl̄ia dignissi-
mus censeret. ¶ De filijs Friderici. II. & Manfredi filio

eius ex nobili Concubina genito. Ca. XL

Reliquit aut̄ Fridericus tātae gloriae successores: Manfredū si-
liū acerrimi i genij i gentisq; spūs adolescentē: forma speciosif-
simū & litteris exornatū/ quē nō minus ipse diligebat: quā si
eū ex legitimo matrimonio suscepisset. fuit em̄ ex nobili cōcu-
bina p̄genitus: voluit aut̄ eundē partē suā habere/in qua vitā
virtute sua dignā duceret: Tarentinū eū principē insituens/
multis illi opidis & castellis additis: q̄ principatus titulo prius
nō cōtinebant. Ad Conradū em̄ legitimo matrimonio editū/
quē ex Iole Ioannis hierosolimitani regis filia suscepserat/reg-
nū potētatusq; oīs successio deuoluebat. Qui priō q; tpe
Ecelini de romanor; amicitia fretus/in Italiā veronā venit: tra-
ductoq; i Apuliā exercitu amplissimo paratissimoq; Neapo-
litanos priō p̄ oratores aggressus ē: eos ad deditiōē cōpellās
Lese em̄ maiestatis eos reos arguit: cūq; legitimā defensionē
aduersus ambitionē Manfredi nō rebellionē aduersus legitimi-
mū friderici successorē quesitā ostēsurus: minie audire vellet
eos obsedit fameq; ad deditiōē nono mēse obsidionis cōpu-
lit; mur; urbis euerit; tū meliores qualq; urbis gdes. Inde i ea

puā cōuersus q̄ neapolitanis ante ipsius i Italiā aduentū faue
 rat: eā q̄q; muro diruto diripi fecit: pariter aquinū nobile opi
 dū vi captū spoliatūq; incendit: tandē secūdo q̄ aduenerat āno
 omī potitus trinacriā & Siciliā regno. Obijt testamēto autē cō
 radus Cōradinū ex fratre henrico nepotē regnorū insituit hez
 redē: datis illi ex germania tutoribus: q̄bus regni Siciliae admī
 nistratio demādat. fuitq; is henricus quē ex Cōstantia regis ca
 stelle sorore vxore sua fridericus susceptū in carcere interfecit
 Manfredus vir vigilāntissimi ingenij tres potētissimas Italiāe p̄
 uincias Etruriā Galliā Cisalpinā & trāspadanā mortuo Fride
 rico: in suis p̄ribus retinere sūma diligētia annisus ē/ ad eocq; id
 egit ut plus i illis cetero tpe quā in Neapolitano Siciliaeq; regno
 potuerit. Nā eū post Friderici mortē factio guelpha/ florētia i
 libertatē vēdicata: oībus gibellināq; p̄tū iectis ceteras etruīae
 ciuitates Senēses Pistoriēses Arretinos Pisanos eo ppulere ut
 cōciuibus gibellinis expulsis/ fēderibusq; factis pepigerēt/ illi
 citū est alterius p̄tis extorres fouere. ob quā rē cū senenses flo
 rētinos/ q̄ eos fcederē fractores dixerāt: statim misit. Quibus co
 pijs senenses/ extorresq; florētini cū aduerse factiōis copijs cō
 gressi: guelphos tāta clade vicerē: ut ordines relinquere coacti
 sint/ post ingentēq; fugā deditiōnē fecere igenti guelphorū ce
 de facta: q̄uis ex germanis pleriq; desiderati: tñ quatuor milia
 captiuorū/ cū Chorrocio duce spolijs signisq; militaribus Ses
 nas fuere p̄ducti/ q̄ plio superati in patriā reuersi sunt: magnā
 aniorū cōseruationē etruīae guelphis fecere se apd florētinos
 maximā q̄bus nec extorres expectandi cōsiliū nec urbē defen
 sandi spes erat. Itaq; .xi. post pugnā die: quā septembris sextā
 decimā anni salutis. M. cc. lx. fuisse constat/ oēs florētini guel
 phorū sectatores partiū/ pars Lucā: pars Bononiā migrare
 urbemq; florentinā paucis habitatā venientes/ Iordanus ex
 torresq; patēte porta ingressi/ in Manfredi dominatū subiecti
 onēq; ceperūt. Qua item tēpestate Octavianus cardinalis gē
 te Vbaldinus re Neapolitana & illius admīnistratiōe Manfre
 do relicta ad pōtificē Alexādrū viterbij agētē est reuersus/ cu
 sus pōtificatus nihil felicius vidit: q̄ Ecelini albriciq; fratris ex
 cidū: q̄b° mortuis p̄ditoriaq; trucidatis: cisalpini libertatē sūt
 secuti: quā tñ egre retinere gibellinis factionē guelphā ubiq;

opprimētibz: Redegit tū Manfredus pene omnē Tuscam
p̄ enūq; agrū / in suā potestatē, Iordano Guidone nouello e
gregijs suaz copiaz ductoribus, Tandē Manfredus aceris
ma pugna cū Carolo andegauenſi: quē Urbanus p̄ t̄ifex Si
cilia regē dixerat decertās / ab Italis in ſecunda acie deſidentis
bus derelictus / ſtrēnue pugnans oppreſſus eſt, Mortuo itaq;
Manfredo / Gibellini duce carētes / Conradinū Friderici nepo
tem auitū regnū imperiumq; repetiturū in Italā vocant, Qui
cū aliq; diu verone deſediſſet / Interim Carolus Bonicio dedi
cione ab opidanis facta potitus in Piſanos duxit: & populati
onibus incendijsq; late cōmiſſis: Caſtella aliquot expugnata
dirupuit: turreſq; cōminuentes Piſanū portū dirutas ſolo eq;
uit: maiora perpetraturum nunciū in regnū reuocarūt, Frideri
cus Hiſpanus nanq; omni pene Sicilia (Panormo Syracuſis
& Meſſana duntaxat exceptis) p̄ Cōradino potitus erat / quā
primū vero Carolum mouere: ut ſe in regnū reciperet eſt con
ſpectum: Senēſes omniū primi poſt Piſam, deinde romanus
ſenator Conradinū nūcijs ad iter ineundū epiſtoliſq; cōpule
rūt / qui per Papā in liguriā mouēs Piſana claſſe piſas deduc
tus / cōfluentibus undiq; Gibellinis exercitū in Lucenſes ex
poſuit / vaſtitate incendia vndiq; cōmittens / tandē iuxta Are
tium cū Mareſcallo (ita em̄ galli copiaz ducē dicūt) cōgreſſus
eſt Conradinus ubi facta in Guelphis Mareſcallum comitan
tibus ac gallico milite ingēti cede Mareſcallus quoq; ſuis cos
pijs omnino ſuperatis occubuit, Confluxerunt p̄ id tēpus ad
Conradinū alij a Lombardiā Romandioliſ etruſciſq; / Gibel
lum maior militū pars ea quā a germania eduxerat, Nec fuit
tunc dubiū quin ſi morā ſibi vel paruā feciſſet Conradinus ar
retio primū poſt omni etruſia fuerit potiturus victoria potita
deflexit Senas: Conradinus aliq; tibi moratus dies inde reſta
in Viterbiēſes cāpos quartis caſtris ſe cōtulit / p̄ p̄nquant
Romæ Conradino ſenator Henricus pompā educens: i pera
toribus introducendis adhiberi ſolitā illum ad pontē Miſiuiū
excepit: ſelectiq; ex omni ordine & dignitate primores quicq;
romani / Conradinū circūſuſi in equo ſedentē pedibus ſunt ſe
cuti: & p̄cedens ac ſubſequēs longo & cōpoſito agmine po
pulus in capitoliū vſq; deduxit, Monet deinde magis a ſena

tore acceptis copijs p tyburtinos in olim equiculorū nūc talla
cotij mōtes/ & inde in Marforū cāpestrā peruenit exercitus.
Cōgressus itaq; (eo loco prius insidijs a Carolo occupato) Cō
radinus ex Victore victus/cū austriā dūce fuga elapsus ē: cū
em nostri post victoriā Auidius spolia legūt/ab hoste ex insi
dijs pdeunte sternunt/fugant/dissipantq;. Octauo post die
Cōradinus Austriacq; dux recogniti ad Carolum pducti: pub
lico iudicio capitibus resectis interfecti sunt, hunc finē rex sue
uorū i Italia habuit. Cōmissum est hoc preliū, v. kal. Septem
bris: Anno salutis nr̄e. M. cc. lxxviii. Gloriosissimi magnificē
tissimiq; Sueuicū duces diuino & occulto iudicio/ miserabilē
huic exitū sensere. Poterat gloriā & magnificentiā illustrissī
me domus: sua virtute resuscitauisse Eberardus quē barbarū
vocabāt/ multis post annis Deccensis & wirtenbergēsis dux
in regione Sueuorū a Maximiliano rege nostro apd Vangio
nes institutus: si diutius illi viuere contigisset. sed fata (ne Ger
manorū gloria altius emergeret) hunc e medio sustulerūt. De
virtute huius principis multa nō loquor/ quia Marsilius Ficiz
nus maximus aetate nr̄a platonicus: i epistolari volumē hūc
Eberardū speciosissimis laudibus: non minus vere quā graui
ter & erudite exornat.

De Rodulpho de Habisbur
go. Ro. iperatore. Ca. XLI

Cunq; res germanica post Friderici filiorūq; eius interitū: diu
cius sine rege certo fuisset/ tandē Gregorio. x. pōfice/ Lug
duni conciliū celebrante. Rudolphus comes de Habisburgo
Alfatia superioris Lantgrauius: ab electoribus in regē roma
norū electus est. Qui statim accepta de more Aquilgrani cor
rona/principes in sua verba iurare coegit/ collectoq; ingenti
exercitu/ in Othocarū Bohemorū regē mouet/ qui iter Bohe
mia reges quintus Vencellao fratre defuncto regnū acceperat.
Fuit aut Othocarus suapte natura vir bellī appetēs. & cui
ad res gerendas magnus esset animus: extenditq; regnū a ma
ri: baltheo (qd' Sarmatici germanicq; oceanī sinus est) usq; ad
Danubiū: & ad internū mare qd' Adriaticū dicimus. Nupse
rat Othocaro Margarita friderici austriā ducis soror: q̄ prius
Henrico Friderici. II. filio nupta fuit: q̄ mortuo sine sobole in
patriā reuerfa: fratri supstes Austriā duci sine liberis vita fun
M

Eberardus
dux wyrten
bergenfis se
nior.
Maximilia
nus
Marsilius
Ficinus.

Lugdunū

Alfatia

Othocarus

At in hereditate successit. Principatum igitur Austriae consecutus
Othocarus (more humano) quod plura possedit eo maiora concu-
piuit. Vlticus eo tempore Corinthiorum principatum tenebat / qui cum
virili prole careret Corinthiam illi Carmolam / Marchiam / Scla-
uonicam: & portum Naonis pecunia accepta contradidit: tum Ve-
ronenses / Feltrini / Tarvisini & multi Forlivienses sese Otho-
caro submiserunt. Bellum Hungaris indixit / commissaque prelio
uictor Stiriam provinciam illis ademitt. Rodolphus repetitis pro-
vinciis tanquam iuris imperij / cum Austria nequaquam muliebri feudum
(ut dicunt) esset / nec Vlticus iniussu caesaris provinciam venundare
potuisset / cumque semel interuentu amicorum res compositae fu-
issent / ut acceptis datisque filiabus affinitas utriusque iungeretur / pro
vinciae / de quibus lis esset dotales fierent. Rudolphus austriam
adeptus. Othocarum in verba sua iurare (more maiorum) expo-
scit. Indignatus autem rex id a se postulari / ab eo praesertim qui
magister curiae suae fuisset / id superbo animo tulit / exortae sunt
rursus nouae lites / tandem Othocarus veritus Rudolphi poten-
tiam / in verba sua iurauit. Quod cum egrius ei coniunctum kunigundam
(quam Margarita uiuente insolenter desponsauerat) sapientius
obijceret / Rudolpho bellum indicit conuenere exercitus in eam
partem Austriae iuxta Danubium / atrox prelium dubio Marte commis-
sum est / cum Bohemi multitudine ac robore / Sueui Aliatesque /
quibus Rodolphus se debet ordine ac arte superiores essent / ces-
sare quae plurimi ex utraque parte / maior tamen Bohemorum strages
/ ad extremum Othocarus relictus / a suis dum fortiter pugnat
occiditur. Assignatum tamen Rudolphus Austriae ducatum Alberto fi-
lio / qui postea & in imperio eius sufficit. Bohemis deuictis Rudol-
phus in Heluetios mouet / qui tamen cum comite Sabaudie subditi erant
quibus subiugatis in quendam pseudo Fridericum arma dirigit
cui iam multi principes ciuitatesque adhaeserant / constans enim fa-
ma fuit Fridericum mortuum minime fuisse / ideo in spem domi-
nationis adipiscende se quendam Fridericum simulauerat: quod deuictio
nullaque igni consumpto / principibus ciuitatibusque qui pseudo-
do Friderico fauerant multat: primo quoque tempore in Sueuos tu-
multuantes / ob defectionem familiae ducum Sueviae copiis ductis
Eberardum wyrtenbergium reliquosque dynastas ac regulos sue-
uorum perdomuit: gessit tamen multa bella / ob tumultum qui fere to-

Heluetij.
Pseudo Fri-
dericus

ta germania frequētissimus fuit/ Credo equidē illis tēporibus
 teterimā factionū labem nō solum Italiā/ vergetā Germaniā
 inuasisse/ q̄ res sine bono principe haud facile extirpari potest
 qualem Rodolphū fuisse certū est/ fuit em̄ pietate/ clementia
 religione/ humanitate/ modestia/ humilitate/ insignis: In Itali
 am nō venit quāuis Bononiā amplissimā Italiæ ciuitatē totā
 q̄ flammineam ecclesiæ Romanæ dederit: sed tumultuantes
 Guelphos per Luchinū vicecomitē imperij vicarium/ missis
 ad eum germanis equitibus bellis attriuit: tum misso ad Italiā
 epistolarū suarū magistro: pacem ciuitatibus pecunia accepta
 tradidit/ ut tamen imperio fideles essent. Statuit tamē bonus
 rex milites i Asiam mittere: obsesse Ptolemaide opitulaturus
 Vergeta inter christianos principes qui in ea ciuitate erāt di
 scordia quorū multi partim captatis abeundi cū suis partū clam
 destina p noctem fuga desertores effecti sunt. manserūt tamē
 ex primoribus. rex Cypri/ Patriarcha hierosolimæ & hospita
 lis tēplariorūq; magistri/ multitudine prius emissā quā stat
 tim rex Cypri perfidia vsus: per fugam est consecutus. Fuitq;
 exemplo/ ut omēs quibus nauigiōq; facultas esset Ptolomaiz
 da emigrarent. Qui postea cū patriarcha primū prospera vsi
 nauigatione tandem sub ipsam Cypriū naufragio periere/ eas
 dem die qua Soldanus Ptolomaidam male defensam vi cœs
 pit/ mortalibus in ea repertis ad vnum cæsis/ mœhibus inde
 & vrbis parietibus partim solo equatis/ tamen fundamentis
 ita confossis dissipatisq; / ut nullum vrbis nullum post hac edi
 ficiij vestigium appareret: Anno erat salutis. M. cc. xc. quādo
 reliquias amissimus victoriæ illius celeberrime: quā anno ante
 C. xciiij. Conradi Franci auspicijs et virtute christianorū expe
 ditio inchoauerat/ salue tamen mansere Cyprus insula/ & Ar
 menia minor prius Cylīcia dicta/ quæ eiusdē expeditionis oc
 casione in cristianorū manus deuenere. Morit̄ deinde Rudol
 phus anno quarto Nicolai romani pōtificis eiusdem nomis
 quarti: Anno regni sui. xvij. Anno vero xp̄i. M. cc. lxxxxi.
 mense Iulio in die diuisionis apostolorū sicut & sepulcro suo i
 nobilissimo tēplo Spirensi inscriptū est. Vixit his tēporibus
 Albertus magnus totius literaturæ absolutissimū decus et q̄
 maiorē in philosophiā & litteris sacris terrarū orbis nō genuit

et qui Thomã illum Aquinãtẽ tantũ quãtus est effecit/ extat
celebris oratio/ a Philippo Beroaldo p̄ceptore tuo Bononiã
habita/ quũ rector germanicus intret scholasticã prefecurã/
vbi germanos a studijs litterarũ neq; abhorrentes neq; retoni
dos cõtenãt/ qd' ut reliquos inquit p̄teream/ vel unus Alber
tus abũ de demõstrat om̄ifaria doctrina refertissimus/ qui me
rito Polij histor & multiscius ac Aristoteles alter: latie loquẽs
dici potest/ magnus vulgo noĩatus a magnitudine (opinor) di
sciplinarũ potius q̄ Alemanus. Hic etiã Albertus cognomen
to magnus/ dũ esset Ratisponẽ ep̄scopus huc argentinã ve
nit/ ac in ede. S. Petri Iunioris: in qua tu Canonicus existis: arã
quandã in honore. S. Columbã virgĩs & martyris consecra
uit manibus pprijs. Anno xp̄i. M. cc. lxxviii. Præterea fuere
& alij diuersis tẽpestatibus etiã germani Theologi prestantĩs
simi Thomas & Vdalricus Argentineñ. Marsilius de Ingen
heim: Hugo de Sletstat Bouauenturã sectator et Ioãnes theu
tonicus decretorũ i terpres elegãtis. Prepositus Halberstãtẽ.
obiit. an. M. cccxlvi. ibid' ¶ De Adolpho de Nassou Ro.

Re. Deq; Baronibus de Rapolsteyn Ca. XLII.

Assumptus deinde est in spem i perijq; titulum/ Adolphus
comes de Anaxone: vulgo Nassau: qui statim exercitũ cõpa
rato/ in Columbarienses mouet/ qui Gilberto Austriã duci
filio Rodulphi fauebãt/ quẽ aduersum resistantẽq; adolphus
habuit/ ob tyrannidẽ in quã p̄lius habebãt/ capto igit p̄ de
ditionẽ opido/ una cũ generoso Anselmo de Rapolstein opi
di p̄tore ac filio/ ablatoq; dominatu eorũ: arces & castella Hen
rico fratri Anselmi tradidit. Nitebãt tũ Adolphus Albertũ e
dominijs ducatuq; deturbare/ cui fortianõ atq; acri restitit al
bertus/ Alsatũ auxilio fretus/ qui iam odiũ in Adolphũ cõces
perãt: ob auariciã tyrannidẽq;. Nam q̄s i perij vicarios in Al
satiã cõstituit. puinciã citra transq; rhenũ flammis cedibus le
sere/ tũ Argentinã eorũq; presulem. ob quas res p̄cipes mo
ti: Albertũ Austriã ducẽ regẽ delegere/ Adolpho abrogato/
iustisq; suffragijs deposito. Cõparato igit ingenti exercitu ex
Austriã Danubioq; traiecto/ Albertus Mogunciã germaniã
Metropolim puenit/ statimq; in Adolphũ mouens: qui pari
strẽnuitate viribus collectis ad eũ tendebat. Cõuenere tandẽ

Rapolstein.

in Vangionibus in mōte Hasenbul: ppe agrū Spirensē: ubi
 prelio Cōmissio Adolphus occubuit/ cū ad mediū diei dubio
 Marte incertaq; victoria pugnatum fuisset/ Anno dñi. M. cc.
 xcviij. sexto nonas Iulij. Anno regni sui. viij. Spira sepultus
 plures eo ī prelio capti/ inter q̄s & filius Adolphi: reliqui fuga
 sibi consyluere. Verū cū Albertus electionē de se factā minus
 legitimā estimaret/ ppter Treuerensē presulem & Palatinū
 comitē (quī comitib; nō interfuerāt) iuri suo renūciauit/ tū ele
 ctiores cōmunibus suffragijs eū elegere/ coronatūq; aquisgra
 ni tanq; legitimū regē venerati sunt/ duxit deinde exercitū
 in Bohemos: quorū regnū filio suo Rudolpho tradidit: delecto
 duce Corinthiā Henrico/ quē sibi Bohemi iniussu īperatoris
 regē delegerāt. Mortuo deinde Rudolpho anno regni primo
 Fridericū filiū Albertus Bohemias regē declarās/ magnis copi
 is Bohemiā ingressus: regionē longe lateq; afflixit. Henricum
 tū deijcere nō quīuit/ eo q; Gallis bellū illaturus esset: q̄ rex
 Philippus a pōtifice Bonifacio descuerat/ regnūq; Franciā al
 berto pōtiffex assignauit. Quibus bellis cū exercitus cōparat/
 a Ioanne fratris filio iter Rysam arulāq; Eluetiorū flumina rhe
 no proximus Anno xp̄i. M. cc. viij. kal. Maij interficit/ eoq;
 loci p reginā Hūgarie monasteriū sanctimonialiū ordinis san
 ctę Clare constructū nomē retinet regij cāpi/ Alberti corpus
 iuxta patrē suū Rodolphū/ ī ornatissimo tēplo Spirensi saepe
 litur.

¶ De Henrico Lucelburgio. Ca. XLIII

Anno igit. M. cc. viij. Henricus ex comitibus Lucenbur
 gensū ad imperiū deligit/ quē Aquisgrani princeps corona
 & infulis decorauere/ qui statim pmissis in Italiā oratoribus/
 & ad vicinā germaniā p̄p̄qua alpibus loca scissitaturus: qui
 suas secuturi essent ptes: Cōparatisq; tribus in gētib; exerci
 tibus: vnū aduersus wirtenbergenses sacro īperio rebelles qui
 bus ex octoginta castellis & munitissimis opidib; q̄ obtinebāt
 lxxij. expugnata ademit. Alterū in Bohemiā ex francis orien
 talibus & Bauraris coactū/ duce Petro Mogūtino Archiep̄o
 misit/ filio Ioanni id quesiturus/ cui Elisabeth Venceslai soror
 denupserat. Tertiū cui ipse presuit in Italiā mouet Gibellinis
 auxilio futurus/ transgresso alpes Henrico Thaurini popula
 riter obuīā facti/ sese & urbē eius arbitrio p̄misere/ pariter pau
 M iij

wirtenberg

Petrus Mo
 gūtinus Ar
 chiepiscop⁹

lo post fecere Astenses / Philippus Papie comes Symon collu
bianus vercellar; / Antonius visceragus laude; vrbū primas
rij ciues vel potius tyrannuli; Henrico occurrētes datos ab eo
vicarios quiscq; in suā vrbē recepere Mediolanensiu res tū in
potestate Turianor; & vicecomitū erat / qui de potentatu con
tendentes potius ciuitatē p̄mebant / quā aut ipsi gubernarēt /
aut a populo gubernari permetterent. Mapheus igit viceco
mes ad Lupoldum Austrię ducē / diu sibi notū mittens Hen
rico spem fecit vrbis potius. quor; conatibus cū Guido tur
rianus resisteret. Henricus pacis audior quā belli / ab utriusq;
factionū capitibus; vrbē accepit in suam potestatē / imposito
vrbi presidio cui Leopoldus cū germanis cohortibus presicū
Orta deinde ciuium rebellione cū passim germani foede cede
rentur. Dux introductis copijsq; in suburbijs confederāt. Gi
bellinis auxilio fuit / eiectiq; Turiani Vercellas se cōtulerunt;
ad quē tumultū nōnulli Lombardię populi a p̄missa Henric
co fide recesserunt. Primiq; Cremonenses / in q̄s statim Henri
cus coactū exercitū duxit; cuius urbis Guelphi resistere diffi
si; Brixia cū vxoribus pueris & asportata leuiore supellectile e
migrarunt. Cremona a Gibellinis dedite / mœnia portar; &
Guelphor; domos germani euerterunt. Duxit paulopost in
Brixia Henricus editaq; est in agro oīm q̄ excindi vri eueritq;
potuerūt vastitas fugientibus in mōtana Guelphis; urbs dedi
ta muro; portarūq; munitiōes amisit placētini (pulsio Alber
to Scotto guelphor; duce) i perialem vicariū admiserunt. Intere
a Veneti classē Henrico spōdent / q̄ ad regiones urbi romæ
vicinas transportare. Veronenses Vicētuli patauini / necnō
Taruisini vicarios ab Henrico ad se missos acceperūt. Robers
tus iterea Neapolitanor; rex; Marecallū suū in Etruria misit
vri Ferrarienses Bononienses florētinosq; in ptibus conserua
ret. at Henricus genuensiu classe Sauonensiuq; pisas petijt eg
tatu; terra p̄ Lucenses p̄missio tū romā a pōtifice missis qui tū
in gallijs habitabat ob tumultū deīn partium cū ventri studio
sus esset Tybur n̄ grauit agentē tybure Henricū / nūcij frides
rici Aragonū regis adierūt / cū quibus p̄missa apd' Genuā foe
dera cōstituit / amicitiatē q̄q; regi Siculo honestissimā obtulit.
Paulopost Tybure p̄fectus i perator; p̄ Sabinos vmbrosq; pe

fufiam & inde Arretiu amiciffimã tũc ſibi delatus / vallis arui
 ſuperioris oppida & caſtella nemie reſiſtere auſo cepit, ductũ
 eſt inde florentiã qbus Lucenſes Miniatenſesq; & Senefes co
 pias miſerãt / a Bononiensibus aut et Ferrariensibus regis Ro
 berti venerat equitatus. Obſidione igit in curſionibusq; vexa
 tis florētinus / i perator hyeme inſtante ad Caſſianũ opidũ via
 Senenſi / octauo a florētia miliario conſedit: & preſecit ex Gi
 bellinis duo: unus apd Scarpariã: alter alio loco cũ germanos
 rũ copijs relicti / capta de florentinis ſeruare: & ſimul urbẽ in
 curſionibus inſettare curarũt: eoq; florētinos fame oppreſſos
 redigerũt: vt deditiõnẽ facere cogitarẽt. Cõtulit deſĩ piſas / ut
 Robertũ maieltatis reũ citaret / quẽ terno edicto citatũ nec cõ
 parentẽ / regno priuatũ denũciat. Interim tñ Lucenſes Minia
 tenſesq; tãtis affecit cladibus: ut Lucenſes amiſſis agri opidis
 apparuerit eo anno ſimul cũ florētinis in deditiõnẽ fuiſſe ven
 turos. Acta igit piſis maiori eſtatis parte / i perator p Senẽſem
 agrũ vbiq; vaſtatũ, cõtulit ſe Arretium: qua in urbe cũ maxis
 mis hoſtib; ſuſceptus / Robertũ regẽ priuatũ regno pñũ
 ciavit / quã tñ ſententiã Clemens in ſuis cõſtitutionibus ipro
 bauit: plus imperatoris odio quã iuris prudentia / incidit tñ in
 egritudinẽ i perator / ex qua ut cõtaleſceret (cõſulentibus me
 dicis) ad Marcerti balnea ſe contulit a qbus multo imbecillior
 reuerſus Boncõuentũ / qd oppidũ, xij. a ſenis miliario diſtans
 obſidere pergit: ubi veneno itoxicatus morit̃ nouo inaudito
 ac vix credibili auſu qd niſi a florētinis factũ eſſet nemo crede
 ret miſſo equidẽ veneno i euchariftia / dũ ſacra xp̃i cõmuniõẽ
 pſuif optimus princeps aie pabulũ: vitæ vero exitiũ ſumpſit /
 ſubornato ad tã crudele veneficiũ pollicitatiõibus et p̃m̃ijs p̃
 dicatorũ ordinis fratre quodã (ut Ptolemeus Lucenſis ſcribit)
 at ne tãti principis mors inulta maneret: quingenti equites ger
 mani henrico militare ſoliti: Hugucionẽ ſagiolanũ ducẽ ſecu
 ti: lucẽſes agris mulctatos / pacẽ iniquis cõditiõibus a ſagic la
 no coegeſt. ager nãq; lucẽſis piſano e additus & gibellini exu
 les albiq; i urbẽ ſũt reducti. ¶ De Ludouico. III. Bauarie
 & Friderico Auſtria i cõtrouerſia electis. Ca. XLIII
 Interi p̃ncipes electores cõueniẽtes duos i cõtrouerſia delege
 rũt, ludouicũ Bauariẽ nepotẽ ex filia rodulphi de habſpurg et

Fridericū Austriæ duces. Qui imperatores primo apud Franck
 fortem congressi/Mœno fluuio diuisi ad pugnam non venere. com-
 parato interim in genti exercitu/Leopoldus austriæ dux fratri
 auxiliaturus Ludouico ad Spiram occurrit/ fugit Ludouicus/
 tandem coniunctis copijs/Leopoldus cum fratre Friderico in Sue-
 uia fugientem Ludouicum sunt secuti/dubioque Marte certatum est
 apud Esselingam/multis utrimque desideratis captisque/ut neutri
 victoria cessisse videatur. Secundo maximis copijs comparatis/ad
 Bruscam alsatiæ fluuium conuenere (qui fluuius Alsam per nobilem
 Argentinam ducit) ibique longius statuis collatis/prelium utrinque
 pepigere. Videns tum Fridericus Bauarum/peditatu habundare
 statuit: & ipse equitibus equisque dimissis pedet pugnare. quo
 viso stratagemate Ludouicus Bauarus in fugam versus in Bava-
 riam se recepit/tandem Ludouicus Fridericum (fratre Leopoldo ab-
 sente) aggressus vincit/capitque: nihilo tamen minus Leopoldus Ba-
 uarum bello persequitur. qui tandem Argentinæ defuncto Ludouico
 regno potitus/victoriisque elatus imperatore illico se gessit/
 ardentibusque bellis discidiisque Italiae ciuitatibus vicibus impera-
 torio eius nomine imposuit. Primūque vicecomites Matheum (alij Ma-
 pheum scribunt) Galeatiumque/ tum Marcum Luchinum Ioannem et Steffa-
 num eius filios ita fouit/ut Mediolano potiti sint: idque eo fecit quod
 facilius Romam profecturus coronam auream acciperet. Sub idem
 fere tempus Robertus rex Genua Saouana qui patris Guelphe opa
 potitus ad Ioannem. xxij. pontificem in gallias se contulit/ suadente
 tum pontifice/Carolū regis franciæ Philippi filium in Italiam cum copi-
 is misit. Guelphe Lombardię vercellis apud Guidonem de tur-
 re congregatis auxilio affuturum. Ingressus vercellas Carolus do-
 minium urbis (quod tamen paruo tempore retinuit) accepit. Coacti enim sta-
 tim Gibellini auxiliarijs Ludouici copijs/ qui cum Galeatio mi-
 litabant/vercellas arcta obsidione cingunt/ut Guelphe statim con-
 meatus inopia post fame compulsi/urbe simul cum gallis emigra-
 uerunt: quam Galeatius dominio suo subegit. Victis deinde in-
 genti pugna florentinis per Accium filium Castrutij Lucensis au-
 spicijs militante: qui tamen in Etruria imperatoris partes fouebat/ &
 quod Italia turbatior esset: Ioannes pontifex Ioannem vrsinum cardina-
 lem in Italiam legauit/ cui factionis Guelphe gratiam multos fa-
 uores sperauit allaturam. Postquam igitur legatus in Italiam venerat/

Spira.

Esselingam.

Bruscam
Argentina.

Ioannes. xxij

statim Guelphos extollere & fouere/ac Gibellinos opprimer
 re annisus est. Vñ gibelline factionis principes/Ludouicum
 ꝑ sebus pollicitatiõibusq; victũ in Italiã descendere coegerũt.
 Qui superatis alpiibus/aliq; diu Tridenti substitit/deĩn Brixia
 tũ Mediolanũ peruenit. Vbi ciuibus libertate donata permis
 sit/vt, xxijij. ex omni populo creatis reipub. administratio rez
 linqueret. qbus ipse presidẽ addidit: ea solũ modo ĩperatoria:
 auctoritate gesturũ/ad q̄ externi magistratus (q̄s potestates di
 cunt) consueuerũt in liberis ciuitatibus deputari. Placatis tum
 principũ animis/ab eo paululum alienatis ob Galeatiũ ac filii
 os q̄s ob tyrannidẽ in carcerẽ cõiecit/in Etruriã iter ingressus
 a Castrucio Luce honoribus summis exceptus/ ĩperatoribus
 exhiberi solitis: statim in Pisanos mouens urbis dominio poti
 tus est. Cõmoratus pisis duos fermemenses Ludouicus tũ ro
 mam iturus ꝑ maritimã tetendit orã/cunq; viterbiũ puenisset
 eũ germanis Castrucijq; militibus/Carolus statim florẽtia res
 licia & ipse cũ copijs ꝑfectus ad genitoris regniq; presidia fes
 tinauit. At Ludouicus a Po. ro. ingenti honore exultantiq; fa
 uore susceptus/coronatiõis pompã tam diu distulit: q̄ ad ꝑce
 tes & urbiũ Italicarũ primores/qui cõtinuo confluebãt: omnes
 aduenissent q̄ adue pompa pridẽ ad oĩa tẽpla vrbisq; basilicas
 destinata: & ad eius accessum inchoata die prefixa: quiesceret
 quo die kal. lunij nona/Stephanus senior columna iussũ cle
 ri & populi corona illũ insigniuit/Aggressus tũ rem haud ran
 to principe cõgruam/instigãtibus romanis (qui egre põtificis
 absentia ferebãt) Petrũ Corbariensem ordinis minorũ fratrem
 erexit in antipapã: ob quã rẽ a Ioanne põtifice qui eũ excõmu
 nicauerat depositus/ redijt in germaniã copijs germanicis q̄
 ab eo defecerãt/ sub Marco vicecomite relictis: post Ludouici
 reditũ in germaniã philippo francie rege hortante/Ioannes
 Bohemiã rex Henrici lutzelburgensis filius (quẽ apd Boncõ
 uentũ ostendimus obiisse) ad pontificẽ misit sequestrũ se ex
 hibens/ut Bauarus ecclesię recõciliatus iuni/qd ĩperij electio
 ne ꝑtenderet renũciaret. alter q; Henricus & ipse dux Bauariẽ
 ĩperator ordine crearet. Ludouicum em Bohemus suo suffra
 gio elegerat: ideoq; ꝑpensior in hanc Bauarorũ familiam fuit.
 Interim florentini potiũdi Luca auiditate flagrãtes: eam ob

Petrus ordi
 nis minorũ
 Antipapa.

federe qua breui fuerant petitori; nisi noua Italiae germanica
turba incubuisset. Ioannes enim Bohemus rex a Brixianis acce-
ditus Gibellinis/in Italiam ueniens; eamque urbem vi cepit; Ber-
goniūque tū Spinule genuensi viro nobili ac ditissimo qui Lu-
cam a germanis emerat duomilia equitū peditū pauldminus
imisit. solutaque Luca obsidione/Florentinus ager populatio-
nibus & incendijs est scedatus. Parma rhegiū Mutina regis
Bohemiae dominiū eligentes/sefe illi missis oratoribus dedi-
derunt/mutataque est exinde rerū in Italia condicio/ut quibus
pōtifex. Romanus rexque Bohemus aduersarentur. Robertus
rex florentinū nullo Guelphi Gibellinūque noīs discrimine fo-
uerent. Qua de re sedus infere vicecomites Mastinus scaliger
veronensis/Philippus Gonzaga Mantuanus; Carraria patar-
uinus/Estensis Ferrariensisque cū Roberto Neapolitano florē-
tino. Quo federe Ioannes permotus Carolo filio cum copijs
Parme regij & Mutine urbium custodie relicto; in germani-
am se contulit maiores copias/& tantis necessarias conatibus
cōtracturus. Interea Manfredus pius Carpi dominus inita cū
Carolo societate Estensem aggressi ad foelicianū fundunt sus-
gantque /in ea fusi exercitus pugna/octingentos ex ferrariensi-
bus occisos constat; captorum numerus ingens in quibus prestan-
tiores. Nicolaus Rainaldi Marchionis frater; Theobaldus de
Castabilis; & Iacobus de Agerijs & plerique ciues ferrariae no-
bilitatis primores. Interim Ioannes cū equitatu quē in germa-
nia cōparauerat reuersus/eoque Parme relicto; Bononiam ad-
legatū se cōtulit eique assistentes Brixia Bergonūque ab eo descen-
dere: tum Accius vicecomes Papiam ingressus/arcē oppug-
nat/prefectū regis deiecturus/tū rex in agrū Mediolanū con-
uersus; magnā edidit vastitatē; vixque parmā redire potuerat
cū Luce ciuitatis audit rebellionē; quibus populorum leuitatibus
perpensis in germaniā redijt; Italicas factiones pertesus. Inte-
rim pōtifex Benedictus prudenti (ut sibi apparuit) cōsilio sed
pessimo i posteros exēplo/tyrānos & Lombardiae primores
pricipes legitimos cōfirmavit: Euchino enim vicecomiti & Ioā-
ni eius germano fratri quē Mediolanensem archiepū institu-
it vicariatū Mediolani auctoritate aplice attribuit; parimodo
Mastinus scaliger verone & Vincētie; Philippinus Gonzaga

Benedictus
undecimus

Mantuae: & regij Albertinus Carrarien̄ patauij Estenses / Fer
 rariae mutinae & argētae vicariatus aplica auctoritate receperit
 Ludouicus ut par pari (ut aiunt) referret inditōe ecclesiastica
 multos vicarios auctoritate iperiali cōfirmavit. Ioannē dē vi
 co urbis p̄fectū viterbij: Galeothū Malatestā & fratres Arimi
 ni: pisauri: fanicq: feretranū v. bini: Diolphū & Galeatiū fr̄s
 Callij: algretū: Clauellū fabriani: Bulgarutiū matelice: Ismes
 duriū. S. Seuerini / gentilē varraneū Camerini Michaelē mōs
 tis Milonis: Pāgonū cingoli Nicolaū boscaretū Esij: Guido
 nē Poletensem Rauēna: Frācisū & Sinebaldū ordelaphos
 Forliuij & Cesene: Ioannē Manfredū fauetiē, fuit Ludouicus
 iuapte natura: quieti anī: vir comis blandus ac pbenignus: q
 bus rebus germanos obsequētiores habuit q̄: alij armis habu
 ere: ideoq; cū pōtifex Clemēs. vi. Carolū Ioānis filiū ca sarē in
 Ludouici dedecus dep̄ssionēq; declarasset, ludouico tñ viuo
 ad iperū puenire nō potuit: trib⁹ etiā post mortē ludouici suf
 fecit Eduard⁹ angloꝝ rege Marchiōe Misne & Gūthero co
 mite dē nigro mōte. ¶ De Carolo, III. Ca. XLV.

Glanēs. vi.

Peruenit tandē Carolus ad iperū neutiq; patri auoq; simi
 lis: plus em̄ regno Bohemiā / q̄ imperio p eum consultū est /
 Veneslaum filiū ignauissimū obligatis iperij publicis vecti
 galibus Ca sarē fecit. xv. agentē annū: sub hoc secorde stulto
 rege: vesana hussitay heresis / annoꝝ nostroz etate ortū ha
 buit: q̄ multis malis germanos circū Boemiā habitātes afflix
 it: q̄ utinā ex inferiori germania nō tandē ad superiorē serpat et
 penetret: libet i superiorū principū gloriā decusq; magnificū:
 (eius etatis viri disertissimi oimq; bonay artū i stauratoris) frā
 cisci Petrar. ep̄le cuiusdā v̄ba recitare: in q̄ Nerio Forliuieñ sic
 scribit. Oīs prās i paties cōsortis erit: cuius rei si q̄ antiq̄ nō suf
 ficerēt: vereor: ne recēs nobis exēplū casus attulerit: ut iā pōtis
 fex romanus principē Romanū romae esse vetuerit: qd̄ famā
 loquit / quē nunc diademate cōtentū ac iperij titulo rome nō
 solū patit: sed iubet: et quē dici iperatore sinit. imperare nullo
 mō siturus ē. Ad ipm v̄o carolū petrarcha sic dicit. Nescio qd
 romano pōtifici pollicitus iure iurādo i terposito: q̄ si muro va
 lido seu mōte inuio Ro. urbis aditu p̄hiberis. quenā ista sup
 bia ē: prīcipē Ro. publice libertatis auctore: libertate priuare /
 N ij

Hereticus huf
sitarumFrā. Petrar
cha.

Innocentius
sextus.

Alfatia

vt cuius esse debent oia ipse nō sit suus: Innocentius em̄ pōtē
fex Carolū anno sui pōtificatus. iij. p. duos cardinales ad eam
rem missos/ea cōditiōne coronari pmisit: ut neq; romæ neq;
in Italia diutius moraret. Sub hoc Carolo multa mala ppeffa
est Alfatia ab Anglis: qui deuictis franciæ populis ingēti plio
in quo Ioannes Bohemus Caroli pater occisus fuerat Italiam
petiere. Anno salutis. M. ccc. lxx.

De Venceslao ignauissimo & se
cordissimo rege. Ca. XLVI.

Mortuo demū Carolo Bohemo Venceslaus eius filius/ignauiter imperiū potius occupauit quā rexit. Passus ē em̄ hūilitatē heresim inualescere. Quā quidē perniciosissimā factō nē sanctæ romanæ ecclesiæ papalisq; excellentiæ & ceremoniarū ecclesiasticarū contemtricē. inde ortū sumpsisse. q; doctores & insignes litteratura viri: in Pragensem ecclesiā cathedralem nullo pacto assument. Eius rei Eneas Syluius in Bohemorum historia capite. xxxv. testis ē. Ne simile virus in germanica natiōe erūpat. caueat Spirensis ecclesia caueat & augustis caueant & relique q̄ eliminatis & explosis viris doctis ingenio & eruditiōe florentibus: vel eos solos recipiūt/aut recipere laborāt: qui generis nobilitate tantū superbiūt. qui venatib; & aucupatorios canes: cincinnosq; suos xpianæ reip. preferūt. p. libris (quū iniciati sint) clipeos & galleas ostentantes: Vt aut Venceslaum transeamus is a regno romano omnium suffragijs abrogatur discant in hoc Venceslao reges & principes nostri regna & principatus foeliciter regi/conseruari/amplificariq; nō posse/ignauia/torpore/ocio/luxu/delicijs calamistratura: choreis: libidinibus: aucupio: venatu. hastiliumq; cōgressu: sed labore vigilantia: strēnuitate: sapientia: virtute: iusticia. prudentia: frugalitate: religioe: reipublice amore. Discant ad gubernandos populos nequaquā esse opus calamistratis: veris & fictis fatuis: panthomimis susurronibus: effeminatis: adulatoribus ecclesiasticæ libertatis et oim bonarū litterarū inimicis: sed grauib; viris: grādeuis: prudentibus: veracib; magnanimis: constantibus: integris: doctis: sapientibus & sapientia amatoribus. Iusto dolore cōmoti: libuit hæc paucula contexere. nunc ad institutum nostrū reuertamur.

De Roberto Bauaro Re. Ro: Ca. XLVII

Deposito Venceslao Robertus gente Bauara comesq; rhes-
ni Palatinus philippi hodierni p̄batus imperio sufficit. vir ius-
ticia gloria clarissimus. Hic a florentino populo in Italia
catus est: yt Ioannis Galeatij (quē Venceslaus pecunia accep-
ta ducē Mediolani dixerat) potentia cōprimeret. Comparato
igit fortissimo militū exercitu: in Italiā descendit / & agrū Bris-
xianū ad Benaci lacus orā ingressus / copijs Galeatij cōgredit
vbi fugam Italici perfide cientibus fractus Tridentū se recepit:
vnde vocatibus venetis paduā est delatus: ad quē florenti ora-
tores sumptuosissimo apparatu / sed copias minus egtegie in-
struēdas ut bellū resumeret: transmiserūt. videns optimus p̄-
ceps / florentinos copiarū paucitati pecuniarū quoq; paululū
addidisse / in germaniā redijt sinens Italos suis se militibus cō-
ficere. Mortū Robertus. M. cccc. x. & in choro ecclesie sancti
Spiritus Heydelbergen. sepelit. Cum hoc epigramate sacro
phago inciso. Robertus bauariæ dux co. rhe. palatinus: roma-
norū rex iustus: pacis & religionis amator: dignus deo visus /
qui p̄ iusticia patere: huius sacre edis & collegij institutor.
Hic cū castissima cōiuge Elyzabetha: norici montis Burggra-
uia quiescit. Vita functus anno xp̄i. M. cccc. x. kal. Iunij. xv.

De Sigismundo Magnificentissimo Impe-
ratore decj testimonio in eius laudem loā-
nis Gerfon. Ca. XLVIII

Succellit huic optimo principi in imperiū Sigismūsus hū-
garorū rex / ad qd̄ regnū adoptatus fuit a Ludouico hungarie
rege sine liberis defuncto: & Carolo etus ex fratre nepote: quē
p̄ceres Hungariæ ex Neapolitano regno cui i perabat (Ioāna
cū viro expulsa) accersierat a regina q̄ odiū dissimulauerat ob-
trūcato Anno salutis. Mccc. lxxxv. Is Sigismundus cū doctri-
na tū humanitate: tum multarū linguarū noticia princeps fuit
clarissimus: sepius cū thurcis pugnauit: terra maricq; / duos &
triginta thurcorū regulos securi percussit / tū imperator designa-
tus egreferēs ecclesie: christianarūq; plebis labē (quā post mor-
tem Gegerij. xi. ambitione & supbia gallicorū fastu contraxe-
rat) Urbano. vi. & Gebennensi cardinali ad pōtificatū suffec-
tis: cū Itali & germani Urbanū: Galli & hispani Clementē ses-
N iij

Concilium
Constantien.

Martin^o. v.

Caspar
Slick

Basilea
Eugenius
quartus

querent. Aggressus est facinus augusto dignissimum magni
excellentisq; animi/peragrat^{is} em Europæ punitijs singulis regi
bus principibusq; domi cōuentis effecit/ut cōciliū ex omniū
pontificā sequel^{is} ad Constantiā germaniæ urbē haberet. In
ter multa af^{re} q; triennio toto summa grauitate a patribus con
stituta sunt: illud acuratissime ac spiritus sancto in dubie aucto
re decretū fuit: ut qui eo in cōuentu pōtifex crearet quinto: &
successores deinceps singuli. v. ij. quoq; anno: p seruāda chri
stianorū vnione generalia celebraret cōcilia: in qbus liberz for
ret quecunq; in rē christianā viderent corrigere: addere: imu
tare/ presertim in capitibus q; dum nutant membra labāt. Cre
atus est tū omniū nationū suffragijs Otho Columna patrici
us romanus pontifex Martini. v. (ut fit) noīe desumpto: spre
tis Petro Luna viro doctissimo/ Angelo Veneto: Corario &
Baldefare Coīsa patria neapolitano/ quorū primus Benedicti
xiiij. Secundus gregoriij. xij. vltimus vero Ioānis. xxiiij. nomē
in pōtificali delūmperat. Venit tandē Sigismundus in Itā
lam p Beluionā ingressus: inde a Philippi ducis copijs pom
pa caesare digna Mediolanū deductus/ accepta mediolani fer
rea corona: Romā pficiēti/ vana spe Philippi multa pmittē
tis (ut pūdis quibūdā Italis mos frequēs est) sepe delusus/ au
ream coronā ab Eugenio recepturus substitit. Scris: p menses
aliquot is gratiā pōtificis rediturus: quē eo qd morigerus phi
lippo Mediolano fuisset leserat: post varios itaq; hoīm vtrius
q; missorū conatus. Tandē Caspare Slichio Sigismūdi episto
larū magistro oratore missio (qui prima legatiōe re infecta redi
erat) impetratū exiit ut Sigismūdus romā veniret i periali di
ademate/ coronaq; sublimādus. Ingressus est igit urbē ad diē
kalendarū iuniarū. xi. populo romano cū ingenti illū pompa
deducēte ad scalas vsq; basilice diui Petri pōtifex cū cetu car
dinaliū obuius comiter eū excepit: ac pridie earundē kalenda
rū solennissimis ceremonijs coronatū: Imperatorē augustūq;
salutauit. Abiens tū roma basileā petijt: discidiōq; patrū qui
tū ibi conciliū a Martino. v. indictū & decretū & ab Eugenio
cōfirmatū approbatūq; (Platina teste) celebrabāt: ab Eugenio
dissidentū sedato: rebus Hūgaricis rite dispositis Bohemiā in
gressus: pragā puenit Anno. M. cccc. xxxvi. ab ortu saluato^{is}

nis nostri ubi extremis honoribus exceptus est: quē paulo ante Bohemorum hostem censebāt. Hic Sigismundus cū moerore dicebat sese erubescere ppter ignorantiam principū electorū qui latinās litteras neq; legere neq; intelligere possent. Habuit semper in p̄cio litteras & litteratos: q̄s supra illos qui genere tantū sunt nobiles: in sua curia honorabat & locabat. Interrogatus cur id faceret/nobilitatemq; & illustriatos genere contemp̄tui haberet. Respondisse fertur/ iure ego illos colo & ceteris mortalibus prefero: quos natura parens & deus singulari donavit ingenio. Subiciens illos solos a natura & deo posse creari: lō sua autē potestate situm/ ut nobiles titulo & pr̄dijs faceret: quocunq; placeret momento. Is etiā Sigismundus quod preterire nolo in consilio Constantiensis reprehensus a Cardinale placentino q̄ contra gr̄maticorū prescripta verba quedā pronunciaisset: nō minus sicite q̄ festiuiter ait. Placentine si supra leges sumus/ quare supra gr̄maticā esse nō possumus? Placentine placentine: quibus places/ placeas: mihi nō places. Latinū autē Sigismundū fuisse & sapientē/ cristianissimus parisiensis gymnasiij Cancellarius Ioannes Gerson testis est qui inter alia de Sigismundo sic loquitur/ Serenissimus rex romanorū semp̄ Augustus: priusq; recederet ab hoc cōcilio ad locū cōventionis cū rege Arragonū & Petro de Luna orationē ad deputatos habuit/ om̄i religiosa pietate/ & vera christiana religione plenissimā: quā his auribus nō sine pia cōpunctione letus audiuit. Idemq; theologus Io. Gerson alio quodā in loco sic ait/ vellem dare hīc sp̄acium q̄ Sigismundum Romanorū regem cōparare liceret ipsi dauidi. Eum nanq; incredibilis labor actiue vitæ iugiter exercet/ in quo nihilominus sp̄itū deuotionis habere cōpertum est: per colloquēdōs deuotas usq; ad cōpunctionem lachrymosam audientū/ his oculis vidi & sensi/ laus erit hęc Sigismundī sempiterna. Multi vero nostræ tempestatis principes litteras odiunt/ latinū sermonē (etiam si sciant) loqui erubescunt. Quoniam assentatores & calamis strati qui principibus noctes & dies (sicut sanguisugæ) cohærent auertunt innocentissimos eorū animos/ dicūtq; esse indecorū principi/ discere & loqui nobilissimā linguā. Timēt em̄ impudici canes/ & mancipia dyaboli/ si principum sp̄itus

Gerson

inuadat sanctus ardor sapientiae studij litterarum prudentiae virtutum historiarum / sese qui barbarie pleni sunt contemptum iri: doctosque & graues viros sibi proponi / qui nihil didicere aliud quam aucupio: venatu: furore: blasphemia: crudelitate: luxu: ocio: ludo: libidine: humani sanguinis ecclesiasticarumque: fitti: & omni vestium / verborum operum leuitate: calamistraturaque nostram nationem infamem despectamque reddere / ac mirum in modum apud externos contemptam & abiectam. Persuadent etiam principibus nostris hae sanguisugae posse respublicam feliciter gubernari: absque doctis & litteratis hominibus: nescientes quod scribit Iulius Capitolinus historiographus elegantissimus. Marcum imperatorem semper in ore habuisse: illud diuini Platonis Florere ciuitates si aut philosophi imperarent: aut imperatores philosopharentur.

De Alberto Austrio Boemiae & Hungariae rege: in Romanam regem electo. Ca. XLIX.

Moritur tandem Sigismundus / morbo aetateque confectus: Albertumque Austriae ducem generum suum & virtute prestantem / & nobilitate sublimem / regnumque relinquens heredem: quem statim nobiles Hungariae Bohemorumque regem salutauerunt. Postquam vero Sigismundo parentatum exiit. Albertus in alba regali cum coniuge sua Elisabetha / summo consensu applausumque populorum coronatus est. Inter haec electores imperij apud Francofordiam conuenientes / rem Romanam Alberto demandant: quam sine Hungarorum consensu ei acceptare non licuit: id enim eis promiserat cum se regem suscepere / postremo multis utrinque habitis consultationibus: proceres Hungarorum Friderici ducis Austriae tunc adolescentis / hodie imperantis precibus victi: assensum prestitere / imperium summa germanorum congratulatione: ab Alberto est susceptum. Petrarcon interea factionis haeretice caput: Polonorum regis fratrem. xiiij. annos natum regem appellat: qui acceptis a fratre auxiliariis copiis. Alberto Bohemiam ingredienti aliquod diu restitit: nunquam ausus tamen pugna facere copia: relicto tandem Vratico Cilie comite / qui regnum gubernaret: Albertus in Slesiam peruenit. Vratislauensibus vero (ea est ciuitas nobilis ac potens & Slesitae caput) Albertum Marchionem Brandenburgensem petentibus belli ducem dedit / qui Poloniam sepe infesto exercitu petens longelateque predas egit. Per idem tempus despotus Seruie cum sa

acerdotibus & nobilibus in Hungaria p̄fugerat thurcorū ip̄e
 tū veritus; vno tñ filio relicto/ qui Syndoraniā castellū in ripa
 Danubij sitū & a thurcis obsessum tueret. Albertus ab Hun
 garis inuitatus/ obsessis op̄e laturus Budam petijt/ aduersus
 thurcos exercitū ducit: qui iā castello capto aufugere/ & rescit
 to Albertus dimisso exercitu Budā redijt/ ubi ob calorē esta
 tis vehementiorē morbū cōtraxit/ tandēq; in austriā iturus in
 rure qđ longū dicit/ cōdito testamēto. vi. kal. nouembris des
 cessit. Princeps clemētia: liberalitate: ac fortitudie clarus: & qui
 ceteris rebus longe religionis studiū anteposuit. Regina Ely
 sabetha Sigismundi filia. viij. kal. Martij iam filium ex Alber
 to pepererat Ladislaum noīe: cui postea v trimq; regnū paruit

De Ladislao Alberti filio/ & de integritate

Alberti Bavariae ducis. Ca. L

Alberto tñ mortuo Bohemi de rege disceptātes (licet regina fi
 liū regē natū in cūnabulis ostenderet) in varias ptes scindunē
 nōnullis p̄suadentibus ut Sigismūdi & Alberti regnū memis
 nerint: nepotē filiūq; Ladislāū ne respuāt/ cōtra ius gentiū pa
 ternā hereditatē puero ne adimāt: fœdera cū australibus p̄cul
 sa ne violēt/ pupilli atq; orphani misereant. At in cōtrariū
 hī qui Albertū regē oderāt/ pponūt regē a regēdo dictū qui
 regendus sit regē vocari nō posse. Vicit hęc sentētia. Albert⁹
 itaq; Bavariae dux maiore p̄ces: voto: rex declarat/ qui apud
 Venceslāū quōdā nutritus: Bohemicae lingue nō ignar⁹ erat
 Mittunt primores regni ad Albertū/ iter qđ Vlticus rosenlis
 hō se tēpori accomodans: prius em̄ ptes Alberti regis fouebat
 Albertus p̄o Bavariae dux eavirtute atq; anī moderatiōe vsus
 est/ q̄ postq; reges esse cepere rarissima semp fuit. Nā veniens
 tibus ad se Bohemorū legatis/ amplū & nobile regnū offerētī
 bus: gr̄as agit qui se vnū ex oībus regē elegissent: multa se ic̄
 circo bohēmis debere. At cū regis Alberti filius extet/ indeco
 rū esse cū alterius factura regnū querere: paternā hereditatem
 nulli auferendā. qui pupillos suo iure spoliēt deo atq; hoībus
 iuisos. Quā p̄clara sentētia iusto atq; optio p̄ncipe digna: hic
 Albertus Bavariae dux/ bohēmorū rex esse potuisset: sed quia
 iure nō potuit/ assumere recusauit. Si idē n̄i hodie p̄ncipes
 efficerēt: ut nulli suū cōtra deū & p̄ter iusticiā auferret/ domi

○

nandi libidine iniciati pax vigeret; iusticia cresceret; caritas ser-
uaretur pauperes non interierent; pacta & foedera manerent in lesa;
christiana virtus in thurcis augeret; principibus ad supos pateret
ascensus; qui sua violentia & iniusta principatum & dominorum am-
plificatione seipos in stygia palude precipitant atque demergunt.

¶ De Friderico Austria III. Ro. imperatore. Ca. LI

Fridericum Austriae ducem electores caesarem decernunt; qui & tu-
torum Ladislao se prestitit; magnaque cum integritate ei muneri praes-
tavit; tandem insidijs disceptationibus multis bellis etiam Bohemi-
cis Hungaricis & Australibus fatigatus; adolescentem praestantis-
sime indolis regnis suis tradidit; quem nondum principatus in se
ante bohemum per Georium Poggiobraccium & Rogezanam Heresim
archam (quod Fridericus vir integerrimus semper veritus fuit) ve-
neno interfecere; qui solus patrie spes & fidelium defensor futurus
sperabatur. Fridericus ad imperium legitimis suffragiis successit
tus; compositis statim Austriae rebus. Primo quoque tempore legem
promulgat; qua cunctos sub imperio degentes; ad pacem minus
penis compellit; tum animum sedulo applicat ad scissionem tol-
lendam quam inter Eugenium pontificem & concilium Basiliense sub-
orta fuerat; in quo conventu Amedeus Sabaudie dux (reprobato
Eugenio) in pontificem per patres declaratus fuerat; qui ad
eam rem suavis Philippo ducis Mediolani hostis Eugenii indu-
xit Amadeum ipsum; foelicem vocatum pontificem creavere Eue-
genio tamen vivo res subdole orta sopiri non potuit quamvis chris-
tianis legationibus; prudentissimorum denique principum consulta-
tionibus sapienter laboratum sit; dissolutio tamen concilii facta fuit;
itaque peste tum bello quod Eugenius Suisensibus & Basiliensibus
(ut Platina scribit) induxit per Ludovicum Caroli regis Francia
filium (quem Delphinum dicunt) qui victorem exercitum Anglis ex
regno deturbatis; in Basilienses per sequanos ingressus tradu-
xit in germaniam; victique praelio haud inveniuto (subsidiaria ma-
nu Suisum quae Basiliensibus ex omnibus Suisum pagis selectissis-
ma subsidio missa fuit) mille & quingentis peditibus occisis
germanos se vicisse (ut mos est populo) omnes iactitantes. Quis
triginta gallosum milia in paucos Suisenses duo forsitan milia
irruerint; tamen Suisenses quasi leones per omnem exercitum vas-
gantur; cedunt; sternunt; & non in spem victoriae; sed in moris

vltionē pugnār: nō tam victi quā vincendo fatigati. Prius ta-
 men octo milibus armeniacorū occisis ceciderūt. Quatuor ar-
 meniaci Heluetiū vnū insequēbant: quē cū telo confodissent
 strauerē/ & in corpus exanime grassabant. Tum alter Helues-
 titius huius comes arrepta bipenne in quatuor illos effœmina-
 tos gallos fertur. Ex quibus duos obrūcavit/ alios vero in fugā
 dedit/ ac deinde semitanimū corpus sup humeros recepit: & i-
 uitis hostibus portauit ad suos. Quā gloriosā victoria galloꝝ
 qui nō virtute sed multitudine superarūt sicut ipsi solent & de
 eis Vegetius scribit. Miror Lepontios siue Suteses paraci-
 ores esse ut sequant signa regis galloꝝ quā romanas aquilas.
 cū tanta immanitate tanq̄ lugubri & cruenta strage superiores
 galloꝝ reges absq; iusto bello sine causa/ innocentes eorū pa-
 tres & auos patruos & auunculos affecerint & obrūcarint. Mi-
 ror etiā quosdā ex nostratibus: qui cupiunt gallos germaniæ
 dominari. quos ego admonitos velim vt quis finis inde seque-
 retur/ diligenter cogitent: neq; post factū (qd' stultissimū esse
 Cicero affirmat) dicāt: nō putaramus id/ qd' crebro fatua res ē
 negotio pacto consiliū querere: & acta agere. Qui principibꝫ
 nō psuadent gratiā inire foederatq; pcutere cū externis regibꝫ
 si nihil aliud agūt/ id saltē efficiunt: ut nūcij & oratores facti/
 alienas terras videāt: viarū solatio tediū leuent/ & donaria for-
 sitan secū asportent. Oportet principes nō os pituita nō labora-
 re: sed mutuā inter sese cōcordiā fouere/ q̄ solo patriæ salutē/
 sibi decus: posteritati gloriā: ac in quoslibet hostes præcipue
 thurcū collectas inuicē: scq; vires cōpararēt. Nihil utilius nihil
 foeliccius credidit Cor. tacitus romanis optari posse/ q̄ si eorū
 inimici inter sese dissiderent & altricarent. Maneat (inqt Cor.)
 quæso/ duretq; gentibus si nō amor nostri/ at certe odiū sui/
 qn̄ in vrgentibus iperij fatis/ nihil iam prestare fortuna maius
 potest quā hostiū discordiā. Missa istec: Galloꝝ rex Ludouicꝫ
 cū Delphinis cū suis armentacis & cæteris gentibus/ vnū
 uersos alsatiæ vicōs/ & nōnullas ciuitates dolo pditiōe: blan-
 dimētis itrauit/ fidē egre seruauit. Alsatiā omnē (ea tēpestate
 cerere & bacho locupletissimā) misere vastauit. ædes: domos
 casas: ciuitū: pauperū: viduarū: orphanorū: puerperarū: atq; ipā
 dei nostri sacratissima tēpla/ igni succendit. Anno salutis nræ
 O ij

M. cccc. xliiij. atq; ubi satis seuitus est in nostros / cum oia vitæ
alimenta vorasset: & omnē libidinē in ruinas edificatione exple
uisset / mutilum fractumq; exercitū in gallias cepit traducere)
vix tertia aduc parte salua / incolumi restantēq; neq; illam qui
dem partē (quantulacūq; superat) integram & illesam potuit
ad sua reducere: quāuis crederet Alsatios vsq; adeo percussos
& attonitos / ut nec quispiam eorū a secretissimis suis penetra-
libus / prodire foras auderet.

De triumpho & victoria ciuitatis Seletstadij in
vltimā Delphini cohortē. Ca. LII.

Cum em Delphinus cū copijs q̄ sup erāt / diuisis tñ exercitijs
bus galliam redire instituisset / vltimā eius cohortē (q̄ predas
passim ab alsatibus direptas tuto sperabat ad galliam inferre)
Seletstadini ciues & magna p̄sertim eorū cohors / qui ex vicis
& villis eo tanq; ad Asylum fugerāt / qbus vna salus fuit: nul-
lam sperare salutē: sese densis saltibus & p̄ruptis nemoribus
abdiderūt / insperatoq; ex insidijs erūpentes duce & primipis-
lo Conrado (quē longū vocabāt) secundis auspicijs obrunca-
rūt / ac spolia quecūq; foeliciter ademerūt / eaq; in vicina impe-
rij Romani Seletstadinū cū magno plausu gloriose inuexerūt
Belli quoq; signa plurima magnifice / p nostros concitēs a gal-
lis capta: in templo parochiali / ut omnibus videnda pateant:
erecta sunt: in tantū triumphū memoriā sempiternā. His rebus
concilio dissoluto diffractōq; neutralitas (uti dixerē) scismaq;
Nicolao. v. pōtifice romē a cardinaliū senatu electo: Friderici
cæsaris industria religiōisq; ac pacis amore tū cessauere. floru-
ere sub Friderico. iij. germani ingenio prestantissimi tū in the-
ologia: tū in mathematica & astroz sciētia / humanitatēq; lit-
teris nō solum latinis: sed etiā græcis quales fuere (ut aliquos
saltem & per paucos nominemus) Nycholaus de cusa treue-
rensis / Cardinalis. S. Petri ad vincula. & episcopus Brixien-
sis cuius doctrinā omnifariā: eloquentiā singulārē ingeniū p̄spic-
catissimū: Ioannes Andrea alerensis episcopus elegantī qua-
dam epistola laudauit et extulit. Hic Nycholaus de Cusa mul-
ta in mathematicis: multa in Theologicis disciplinis conscrip-
sit. Cardinalatum doctrina & virtutibus meruit. Obijt Tur-
derti, Anno salutis nostræ. M. cccc. die vndecimo Augusti.

Nicolaus de
Cusa.

Eius cadauer romā aduectum & in ecclesia sancti Petri ad uincula humatū est. Floruit & ea tēpestate Iacobus Theutonicus ordīs carthusiensū vir diuinarū scripturarū eruditissimus; duobus cautissimus interpres; uita & cōuersatione deuotus; hac tēpestate multa ac uaria edidit opuscula; de anno Iubilii; de causis passionū; de moribus Christianorū; de triplici statu hominū; & multa alia clarissima opera q̄ numerare esset longissimū. Dionisius natione theutonicus & ipse Carthusiensū ordinis p̄fessus; uir & Theologia atq; alijs disciplinis eruditissim⁹ hac tēpestate claruit. qui cū esset ingenio subtilis; & eloquio disertus; tot & tanta scripsit; ut numero opusculorū p̄ter diuinū patrē Augustinū apud latinos parē habuerit neminē.

Iacobus theutonicus

Dionisius.

Laurentius theutonicus patria Colonienſis theologus atq; p̄hūs maximus; disputator acerrimus; gymnasium parienſe; qđ in gallijs celebratissimū est legendo; de tēdo; disputādo ac uarios libros ac tractatus cōponendo egregie illustrauit.

Laurentius

Henricus natione theutonicus patria Colonienſis; preclarus fuit theologus & declamator haud ignobilis; homo admirā de sanctitatis; de preceptis decalogi; de tribus partibus penitētiæ; & multa alia opuscula edidit.

Henricus

Ioannes abbas in monasterio nuicellensi in theologia & iure canonico eruditissimus. Scripsit opus insigne & praclarū quod prenotauit canonum & bibliae concordantia.

Ioannes abbas.

Benedictus germanus patria Saxo; ex Halli opidulo ortus; oriundusq; in philosophia & theologia atq; alijs liberalibus disciplinis habitus fuit clarissimus. Gymnasium Erphordense qđ apud nos germanos principē locū obtinet multa dictauit opuscula. doctrinā nō p̄rite nec lectionis spernende; ut sunt eius cōmentaria; in genēsim; in Exodū; in Leuiticū; in deuteronomū. Georgius Burbachius wyennae mathematicā docuit & in eo disciplinā genere pulchra volumina reliquit.

Benedictus Saxo.

Laus gymnasij Erfor.

Georgius burbachius

Ioannes de mōte regio Georgij Burbachij discipulus uir & graeca & latina lingua peritus; cuius ingenū in mathematicis & astronomicis disciplinis etiā doctissimi Italorū extollunt & laudant/ ut Picus Mirandulanus comes in libris cōtra astrologos. Is multa scripsit in Gerhardū Italū natione Cremonensem/ q̄ & grauiā sunt & erudita Scripsit p̄terea Ephemerides

Ioannes de mōte Regio

Mortuus est Rhomæ accitus a Sixto quarto. Pont. Max. ut emendaret pascalem Dionisij compotum.

Ioannes Vuesalia. Ioannes de Vuesalia sacerdos / theologus & philosophus acutissimus Erphordense studium varijs libris a se editis & lectione publica mirifice decorauit. In eodem etiam studio et eodem tempore floruit Lutrea doctor insignis.

Rudolphus Agricola Rudolphus de Grunigen natione Friso vulgo agricola cognatus prius fuit & rhetor atq; poeta eminentissimus: græcæ latinæ atq; hebraicæ linguæ nõ imperitus: cuius ingenium & eruditionem & summam morum innocentiam ipsi Itali laudauerunt extat Hermolai Barbari viri eloquentissimi in eundem epitha- siu Rudolpho nõo testimoniũ prebens: qd̄ hic subnotatũ est Inuidia clauerunt hoc marmore fata Rudolphum

Agricolam frisijs spemq; decusq; soli
Scilicet hoc viuo ineruit germania laudis

Quicquid habet latinum græcia quicquid habet.
Illustrauit & legendo & docendo gymnasiũ Heydelbergensẽ: in quo obiit Anno. M. cccc. lxxxvi. die. xxvij. Octobris. Ex hebræo psalterium transfudit: ex greco aut̄ quaedam Platonis opera: Dyonisium Ariopagitam quo minus traduceret morte est impeditus: composuit & alia multa.

Petrus Schottus Petrus Schottus / patria Argentineñ. cõterraneus noster in litteris politioribus Rudolpho agricola usus p̄ceptore: Bononiæ pontificias & Cæsareas leges sitienter hausit. In Academia Parisiensi philosophiã & theologiã didicit: fuit in his omnibus eruditissimus: nec græcas litteras ignorauit. Scripsit multa q̄ passim circumferunt. Mortuus est Argentine in natali solo Anno ætatis suæ. xxxi. Sepultus in æde sancti Petri Iunioris i q̄ Canonicus fuit. Mihi q̄q; summa amicitia iunctus extitit / et meũ Thomã Vuolphiũ iuniorẽ ex baptisate forte leuauit

Conradus de zabernia Conradus de zabernia opidulo ad quartũ lapidem ab Argentine distante ipsum Amphionẽ in musica superauit: Scripsit de Monocordio librum unum: de modo bene cantandi librum vnum & sermones varios quorũ omnia & ingenij & doctrinæ suæ magnitudinẽ præ se ferunt. Fuit idem sacerdos & homo

Henricus Friso Henricus Friso Carthusiẽn. scripsit cronicã sui ordinis: libꝛ

so.

de nouitijs instructione: de vita xpi librū unū. & multa alia.
 Nicholaus patria Mogūtinus philosophus ac theologus
 fuit clarissimus ob eius ingenij et doctrinā Friderico augusto
 fuit charissimus. Edidit commentaria in libros sententiā: &
 alia quedam non absurda.

Iacobus Stralem sub hoc Friderico phūs & theologus. fuit Iacobus
 in studijs Colonien maximus senex: theologiā gloriosissime Stralem.
 docuit. cōposuit acutissimas questioēs i Apocal. Ioānis apli.

Gabriel Byel Spirensis: theologus fuit magni ingenij & do Gabriel biel
 ctina: legit in gymnasio Tubingensi cū summa gloria. Com
 posuit cōmentaria in libros sententiā. & quedam annotamē
 ta super Canonem missæ. Et hos paucos ex multis numerasie
 sufficiat. Ut aut ad Fridericum cæsarem redeamus. Fuit is im
 perator: pacificus: quietus: admirandæ patientiæ & mansues
 tudinis: clero & ecclesiasticis nequaquā inimicus.

De prudentia rei militaris. Ca. LIII.

Ut ad e de qua scripsimus reuertar sine cōtrouersia q̄ sentio
 dicā: administratores belloꝝ (qs̄ veteres i peratores appellaue
 re) germanos iure optios esse & fuisse dijudicados. Si em̄ ex
 exercitiū copiā/metandorū castrorū peritiā: signorū collationē
 aciesū instructionē/ordinū pertinacē obseruantia/oppidorū
 solertē oppugnationē cōsideres: ac cōmeatū facilitatē fruga
 litatēq; & strategematū: Insidiarūq; faciendarū et vitandarū oc
 casionē: neq; atheniēsiū. Miltiadē Cunonis filiū: neq; Themī
 stoclem Neoclis neq; Aristidem Lysimachi/ neq; Cunonem
 Miltiadis alcibiadem Clune neq; thraſybulum Cononē Iphi
 cratem Chabrian Thimotheumq; germanicis imperatoribus
 cōparabis. cedāt Lacedemonij/ Leonidas iclitus rex: Pausani
 as magnus homo: sed in omni genere vitæ varius Lysander
 qui Atheniensū rempub. destruxit tyranidemq; Athenis in
 duxit. Agesilaus optimus rex: cū a cæteris scriptoribus tum a
 musa attica xenophōte Socratico collaudatus. quid thebanū
 Epaminūdā quē & musicē didicisse egregieq; saltasse cōperi
 mus qd̄ multis a persona principis alienū videt/ qui alienos
 mores ad suos referunt/ & quæ eis leuia videntur pari modo
 apud cæteros arbitratur esse/ sed greganicum est etiā in olym
 pia vincere/ Epaminundam dico Pelopidamq; nū germanis
 O iij

cōparabimus: Quid de Philippo Amynthe filio. Alexandro
q; Antigono: Demetrio: Seleuco: Lyfimacho: Ptolomeo: in
numerisq; alijs qui ab Alexandro veluti ex equo troiano p̄die
rūt. Habeāt: Pœni: Hamilcares: Hannibales: Asdrubalesq; re
linquāt nobis Henricos Othones Carolos Conrados Frederi
cosq; / de Assyrijs Persis Partiscq; nō est quid dicā / cum princi
pū nostrorū serui liberticq; illis ventidios prestare queant. Post
sem hic mille numerare germanos qui humili loco nati nullis
opibus sed sola militaris rei pericia & fortitudine subnixi: ap̄
exteras gentes imortalem gloriā sunt cōsecuti. Sic nra aetate
Martinus Schwartzius nouus homo / sed instar Marij in armis
acer fuit & bellicosus: cuius pugnae et victoriae in cōiuijs Bri
tanorū (quorū tñ hostis fuit) creberrime ad lyram cantant̄.

Martinus
Schwartzius

¶ De triumphis germanorū: quodq; eorū auxili
liū romanū quoq; triumpharint & qd̄ ipsi quā
doq; romanis dominati sunt. Ca. LIII

Dicam igit̄ qd̄ sentio / germanos omnium gentium victores: vi
ctricemq; gentē necdū a romanis qui oim gentium prestantissi
mi victores triumphatoresq; fuere victos / & si partē aliquā ger
maniae vicere: nō tñ sine germanis victoria potiti sunt: sed ger
manis militib⁹ totius mundi populos deuicere. Merito igit̄ gentē
victricē dixerūt: cuius auxilijs alij certauere / ipse in toto libere.
Tandē florentissimā romanorū rēpub. aggressi: q; stipendijs
militiaq; meruerāt imperiū et totius orbis monarchiā sibi sub
didere. Vera nobilitas / vera libertas / & in militari disciplina fi
des / robur / fortitudo / cōstantia ap̄d germanos sunt. Historis
eos mirari soleo veteres pbatissimos (nō hos nouos qui assen
tatores potius appellandi sunt) qbus cū lex prima sit: ne quid
falsi dicere audeant. Deinde ne qd̄ veri taceāt / ne qua suspitio
gratiæ sit inscribendo / ne qua simultatis qd̄ cū de Germanis
scribūt. vitia narrare soleant (& ea quidē minia) virtutē vero
quasi cū fastidio celebrāt / vel nō debita laude pnunciant: vel
silentio p̄tereundo obticent. Quare optie Alexandrū dixisse
legimus: cū Achillis sepulchrū cōtemplaret̄. o Fortunate ado
lescens / qui virtutū tuarū p̄conē Homerū inuenisti. Si ger
manis ea copia scriptorū fuisset / q̄ fuit ip̄eratorū / nō Scipioes
nō Catulli / nō Metelli frequentius in oratorū ore versarentur

q̄ germanorū / & duces & imperatores: atq̄ maximarū urbium expugnatores: quorū tanta copia tanta multitudo fuit / ut si quispiam domesticas solum res bellicas narrare inciperet; Livianum codicem scriptis suis exequaret.

¶ De Friderico Bavaricæ duce Philippi Moderni patruo & tutore. Ca. LV.

Sola Friderici Bavaricæ ducis victoriosissimi facinora / propria historiā flagitarēt: qui Philippi principis Comit̄s Rheni palatini tutor & patruus raptores & predones imprimis exterminavit: eorūq̄ arces solo equavit / terrarū itinera viatoribus tutissima fecit: tres illustres & notatissimos hostes devicit / pridie kal. quint. Idus: Anno xp̄i. M. cccc. lxxij. inter rhenū & Neckarū miliario vno ab Heydelberga / ad hoc insigne certamen Dietherus Isenburgensis Magūtinus archiep̄us suppetias friderico tulit. Morit̄ Fridericus piæ & catholicæ / corpusq̄ eius humatū est in Sæcello a seipso extructo ap̄d cordigeros Heydelberggñ. Cuius sarcophago sequēs epigrāma p̄ circuitū inscriptū est. Fridericus Bavaricæ dux Comes rheni Palatinus sacri romani imperij elector: salus patriæ: predonū fulmē: tris illustres hostes vicit: Principatū auxit: & pie vivis excessit: Anno Christi. M. cccc. lxxvi. Pridie Idus Decembris. Fuit eius vitæ sociā virtus: gloriā mortis comes.

¶ De alijs quibusdā ducibus Bavaricæ. Ca. LVI.

Fuit eidē Friderico pater Ludouicus princeps pius: qui xp̄i amore Hierosolimā petijt / theutonicorū ordinī ap̄d Prūssiam auxilio fuit / latinās litteras (Cathonis exēplo) senex didicit / q̄ audierat Sigismundum imperatorē dixisse: pudore sese affici ob principū electorū barbariē: qui latinarū inertes essent litterarū / quas tñ necessario scire deberēt. Fuit hic Ludouicus Roberti filius / quē inter romanorū reges posuimus: Cuius pater eiusdē noīs: duobus prelijs Saxones vicit: & Robertus avus Heydelbergense gymnasiū ex ecclesiasticis puentibus: in germania primū & antiquissimū / fundari & erectū iri a summo pōntifice ipe trauit. Habuit q̄q̄ Fridericus fratrem Ludouicū principē pacificū. Huic successit Philippus. Patruem habuit Fridericus / Roberti regis nepotē Albertū / Argentineñ. ep̄iscopū: qui nra ætate nō solū cū pace & mansuetudine terras suas

gubernat: sed etiam ecclesie preest non modica iura: quondam
alijs obnoxia restituit. Quod ego monitis Cancellarij suae il
lustrissime clementiae redegi in sequens carmen

Ex ducibus bauaris Albertus episcopus istam

Instaurans arcem nobile fecit opus
Mansuetusq; pater patriae: multo aere redemit

Vallem, cui nomen perflua prusca dedit
Et quae pro voto poterant intrare Trebotes

Oppida cum pagis libera restituit.

Hoc idem soluta oratione hortatu meo ita expressisti.

Albertus ex illustri Bauarorū familia pcreatus: Argentinensibus antistites hanc arcē carie ac vetustate inter ruderera pene obrutam pristino decori munificentius restituit. Vallem eius fluminis quod incolae Pruscam vocant graui aere redemit. Arces ac oppida quae ciuibus Argentinensibus seruitutē seruiebant veluti alter Brutus libertati reddidit. Anno a natali christiano secundo & quingentesimo supra Millesimum Alexandro vi. pontifici, Max. & Maximiliano augusto regnantibus.

Valete posteri.

Operis violator infelix esto.

Ad Ludouicū patrē Friderici redeo: cuius aetate ex germania supra quadraginta milia equitum: in Bohemicam sectam expugnandam conuenisse traduntur. Aberat autē Ludouicus palatinus / qui comiti Videmontensi contra Lotharios opem tulit missis ab eo in eius auxilium electissimis ex uniuerso palatio militibus: qui miserranda leuiū quorundam galloꝝ siue fugā: siue prodicione circumuenti sunt. deserti sunt / occisi sunt / Anno salutis nostrae. M. cccc. xxxi. sexto nonas quintiles. Ad id bellum Videmontanū Ioannes Wympheltingius patruus noster adolescentē forma & nobilitate insignem de Hohenssteyn nuncupatū iussu amicoꝝ secū duxit: horrendamque prodicionē pro sua prudentia sentiens: innocentissimū ephœbum a strage foeliciter eripuit. Incolumemque in terras nostras reduxit. Fuit ille adolescens ex nobilioribus patriae nostrae familiaribus factus licet & alie quoque sint altissimo stemmate fulgentes: qui & principes auos possint referre. Sicut est mi Thoma. Albertus ex familia Ratsamhusen in steyn thescus tuus / quem tu

ubiq; concelebras utpote hominē & litteris & ingenio & ar-
 mis clarissimū. Magnā mihi voluptatē affert mirū hoc Tetra-
 sticon Baptistæ Mantuani ubi in amicitiam vestram ita suaui-
 ter olim Bononiæ cecinit.

Fallor: an hi duo sunt: duo sunt: pluresq; duobus

Hi duo: & hi plures: sunt tamen unus homo

Corporibus duo: corde unus: cum viribus addat

Vnio: tres. sic sunt: tres duo: & vnus homo.

Ausim hoc affirmare: me nihil in lingua latina repperisse qđ
 his versiculis sit tersius. qui vel soli sufficiunt ad vestri nomi-
 nis immortalitatem. Sed nunc de bello Burgundico pauca
 dicamus.

De bello germanico cū Carolo
 Burgundionū duce. Ca. LVII

Possē hic bellum asserere germanicū cū Carolo Burgundis-
 onū duce magnanimo & potētī Maximiliāni regis nostri so-
 cero / qui romanū īperij loca sticens / Lo-
 thariorū ducē vincere: & Alpinates alsaticosq; siue helueticos
 supprimere moliebā. At illi Nussia cōstantissime multis mē-
 sibus resistit. duce ac patrono gauisa Hermanno Hassiæ tum
 Lantrauiō / hodie archiepō Agrippino / tandēq; Friderici im-
 peratoris tertij aduentu / absq; belloq; periculis & absq; huma-
 ni sanguinis effusione prudenter erepta. Carolus aut paulo
 post a germanis tū lepontijs aut alpinatibus / tū Heluetijs vel
 Alsaticis potissimū vero Argentinenſi republica ex consilio
 & ductu Petri Schotti prudentissimi senatoris. Is est ille Petr⁹
 Schottus qui postea filiū habuit eiusdē nois / cuius editiones
 & ingenij monumenta ubiq; expetunt. Renato Lothariorū
 duci auxiliantibus: a Nansenſi ciuitate pulsus / victus & occi-
 sus. Ignorabat em̄ Carolus (licet antehac persæpe fugatus) nō
 tam facile germanos atq; leues gallos (quos p̄ nutu suo vsq;
 ad parisiōrū urbem vexauerat) bello vel absterri vel superari
 posse. Verū constantiam / magnanimitatem / rei militaris ex-
 ercitationem / intrepidatq; germanorū virtutes crebra sua fu-
 ga / thesauri maximi direptione apud Granſam / terribilicq;
 suorum strage apud Murtham expertus est. & tandem apud
 Nansen miserime occisus. Anno Christi super. M. cccc. vij

Nussia

Hermannus
 Hassio.

Renatus Lo-
 thariorū dux.

Granſa.
 Murta.

Ixx. septimo nonas Ianuarias. Cecinit de hac re tritū distichon
Ludouicus Dringenbergius preceptor meus.

Oppida trina tibi dux Carole dura fuere
In rebus Granfen: grege Murthein: corpore Nanse

¶ De Constantia germanorū. Ca. LVIII

Nec solū Nussia Carolo constanter restitit / sed alte q̄q̄ ger
manorū ciuitates: hostibus sese obsidione p̄mentib: is: aniofæ
reluctate sunt: adeo ut exercitus / more ipatens desperata ex
pugnatione sepe castra soluere videret. Hanc Constantiā vidi
mus in walshuda a Lepōijs: in wyssenburgo a Friderico Ba
uarorū duce in Metēnsibus: a Lotharioꝝ ducibus in Brunsvi
ga / ab eiusdē noīs principibus in Bopardia a Treuerorū p̄ons
tificæ occupata & afflictā. Non em̄ solent germani / cū obsidi
one premunt facile hostem admittere: aut se in deditiōē ob
ferre. Quippe qui puerbiū istud exteroꝝ apprime detestans
tur & abhorrent. Viuat qui vincit

¶ De bellis Maximiliani. Ca. LIX

MAXIMILIANVS augustus. ipso Alexandro magno ve
re dici potest militarior: Quidū adhuc ephēbus esset & inber
bis: cū Gallis: Sicariis: Batauis: Morinis: Eburonibus: nūc
eques nūc pedes in prima acie cōgressus: de eisdē etiā glorio
sissime triūphauit. Sub hoc Cæsare foelicissime degimus quo
uno nemo in suos benignior: in hostes atrocior. Cuius p̄clar
as victorias: Hermolaus Barbarus: & Marullus Cōstantino
politanus. Hic vertu / ille profa laudauit. Fortitudinē cæsaris
nostri ipsi quoq̄ Pannonij / mortuo Mathia Coruino eorū re
ge / cū magna calamitate (qd̄ nemo ignorat) experti sunt. Sed
quid vetera memoramus: qd̄ illud est: qd̄ superiore estate fe
liciter confecit. Vicit Bohemos: & in ipsa acie primus hostiū
telis se obiectit: omnesq̄ occidione occidit. Preterea quosdam
germanicæ principes diuitijs & copijs militaribus instructiss
mos / romano imperio rebelles / pene funditus deleuit. Fuit pro
fecto gloriosissimus triūphus: quē ex hac Bohemica strage re
portauit. Huic p̄claro facinori & plusq̄ memorabili / nō sine
gloria interfuit Caspar Vuolphius / qui ut cæsari suppetias fer
ret. A. S. P. Q. Argentinen. quingētis peditibus in Bauriam
missus: et illic strēnuū ducis officio fungēs: perinde ac alter Fu

Vuallēstadt
Vylenburg
Metēnsurbf
Brūsiuga
Boppart.

C. SPAR
Vuolphius

rius Camillus p̄ patriæ libertate fortiter depugnans; ex Bohe-
 mis optima spolia reportauit; quattuor militaria vexilla/vi &
 armis ex hostib⁹ cepit. Ea in hanc urbē Argentinā magno to-
 tius populi applausu aduexit: nūc in tēplo maximo vr̄bis ne-
 stræ affixa visunt. Huius in re militari periciā: fortitudinē: fī-
 dem: agilitatē: constantiā: in bello Cimbrico: Gallico: Britāni-
 co: Burgundico: Pānonio: Bohemico sepius germana nobili-
 tas experta est. Itaq; in ipsis castris/ab Alberto Saxonū duce:
 nō semel militari cingulo donatus. Anno aut̄ proxime trans-
 misso: qui fuit a natali christiano quartus & quingentesimus
 sup̄millesim⁹: A Maximiliano Cæsare inuict⁹. haud p̄cul a
 Ratispona/vna: Philippo de Rechberg eques auratus de
 signatus est. & insignia gentilitia sibi & liberis & suis ex fra-
 tre nepotibus hoc est tibi charissime Thoma Vuolphi/fratris-
 busq; tuis ac oībus ex eis dē legitime descendētibus: p̄ casa-
 rea liberalitate/liberaliter decreta sunt: non ita ut multis: qui
 nuncq; in aēre steterūt/nuncq; castra viderunt: nuncq; deniq; tu-
 barū sonū (nisi in spectaculis) audierūt. Ab imperatore nostro
 nō fuit molestū/ad Casparē Vuolphiū patrū tuū diuertere:
 q̄ is Romanas aquilas/& tyro & veteranus sequutus: de ipe-
 ratore/de repub. n̄ra: de litteris ac litteratis bene meritus. mi-
 hiq; amicitia nō vulgari cōiunctus. Igit̄ wympfelingū hoc vi-
 ro in omni vita integerrimo/inuictō/infractō/preiūisse nul-
 lus admiratione capiatur.

Philippus
Rechbergk

De bello Sigismundi Archiducis Austriae
 contra Venetos. Ca. LX.

Taceo memorabile bellū Sigismundi Archiducis Austriae
 In q̄ Veneti germanicā virtutem experti sunt. Dux exercitus
 Venetorū Robertus Sanseuerinas Italorū Achilles/ una cum
 magna exercitus sui parte/in flumine Athesi submersus est.
 Ceteri partim vel deleti/vel occisi/vel capti sunt: partim sibi
 salutē pedibus questuerunt: p̄pe arcē Bisenū/qd̄ nobiles cog-
 nomēto Trappi/icolunt. Facta est hęc strages die Laurentij:
 Anno. M. cccc. lxxxvij. Senferū tum Veneti (ut alias sepe).
 quā periculosum sit cum germanis ferro ac armis decernere.
 Multi Itali a n̄ris parua manu fusi sunt. Hoc memorabile bel-
 lum: Burckhardus de Anwil germanus/vir nobilis & egregi-

us versu Heroico complexus ē, Extat quoq; Baptistæ Mātuani
ad Andream Bentiuolum de eadem re elegās carnē, Roberti
Sanseuerinatis cadauer paucis post diebus inuentū ab Vdal-
rico de Frindsperg/ tūc pōtifice tridentino/ & eius ciuibus in
æde diuī Vigiliū honorifice tumulaf. Est in eū tale Epitaphiū
Italiae victor Seuerina stirpe Robertus

Sigmundum Australem sensit in arma ducem
Ter proceres Veneti; bello petiere Tridentum
Ter victi; hic victus ecce Robertus adest.

Filius quoq; Roberti Sanseuerinatis/ Anthonius Maria quē
tu Bononiæ & Mantuæ sepissime vidisti; cū nepote principis
camerini captus fuit. Postea tñ singulari certamine cōgressus
cū Ioanne comite de Sonnenburg; ab eodē quoq; victus, ita
ipsi Veneti in omni re virtute nostra inferiores extitere,

¶ Solas quinq; germanorū gentes; exercitū
victorem in thurcos suppeditare posse, Fit
de ordine theutonicorū. Ca. LXI.

Quid verbis opus est; cū ex quinquaginta & eo amplius
germanorū gentibus quinq; duntaxat Bauari/ Sueui/ Lepon-
tij/ Saxones & Cymbri. quoscunq; hostes quoduis regnū ip-
sos etiam imanissimos Thurcos & Sarracenos; auspicate deo
aggredi & superare possent. Ideoq; mirū & mōstro simile est
atq; solius demonis inuentū (qui in ter germanos discordiam
seminat) quod uniuersi christianæ religionis principes & po-
puli somno pressi Constantinopolim nō eripiunt finitimisq;
christianis nō succurrūt Illiricos/ Dalmatas/ Syrios/ Croac-
os/ Lyburnas/ Pannonios/ Austrios ab impijssimis perfidif-
simisq; Thurcis; & ab eorū miseranda seruitute in quā indies
abducuntur; nō liberant nō protegūt; neq; cogitant rem quo-
q; eorū agi proximus cum paries ardeat/ & neglecta vires in-
cendia sibi cumulare. Possent nimirū huic bello magnas presta-
re suppetias ordo theutonū a Theutonibus ex pietate christia-
naq; religionis amore apd' Sarracenos ceptus proq; incremē-
to ac defensione fidei nostræ laudabiliter institutus.

¶ Ad Vniuersos germaniæ principes, Ca. LXII

Quid nō speratis vos facturos: posita prius similitate: cum
 exigua quondā germanorū portio & incognitā insulæ collec-
 ta manu/breui omnē Europā & Affricā atq; Asiā partē sub-
 iugarint. An nō uniuersi: vos nunc nō poteritis: qđ olim Go-
 thi exigua pars vestrū potuerit: An erit minus in uniuerso cor-
 pore qđ in vno digito virium: Quousq; igit finitis/O vos sal-
 tem magni germaniæ principes: fidem catholicā negligi: Cō-
 stantinopolim orientalis imperij caput: ac totius graciæ colu-
 men iniuste occupari. Vrbes incendi: christianum sanguinē
 effundi/altaria euerti/sanctorū reliquias canibus obijci: dei &
 sūæ matris ymagines lanceis effodi: sputis lutoq; deturpari/
 christianos in seruitutē abduci. Iusta forsitan inter vos geritis
 bella: At iustus est p. cristo pugnare: maiorq; necessitas xpī ē
 hereditatē qđ vestrā defendere. Cogitate de cōmuni periculo:
 maiora minoribus antepone. Ne grauem tñ pacis causa: &
 dei redemptori vestrī amore/equalibus deferre. Sumite sapi-
 entīā/ qđ furori temperantiā: arrogantie humilitatē: duricie
 mansuetudinē: obijciatis. Ponite tandē Latens odium. Sit fi-
 nis germanicæ discordiæ: ut quorū consuevit in armis esse in-
 uicta virtus/vnitis iam viribus ac cōcordibus animis/ in thur-
 cos militaria signa feratis. Redimite/liberate infelices christi-
 anos qui a Thurcis in cōpedibus retenti/misere seruitutē ser-
 uunt. Bizantiū regiam urbem quæ nunc Constantinopoli-
 tana dicitur quo pacto recuperetis cogitate. Id vester honor/id
 vera christi fides/& religio. Id christianæ reipub. salus expos-
 cit. Nobiles estis/ insignia militaria palam geritis/& ceruices
 torquibus aëratīs/ & dīgiti vestrī annulis: ensesq; & calcaria
 auro resplendent: christiani estis: christiani dicit & censi vult-
 tis. Agite nobilitatē: militiam christianā: religionē atq; fidem
 re ipsa & facto ostendite: Ne sinite gloriā vestram a vobis
 transferri. Cauete/ne vobis æmuli/secordiam/ ignauiam/ os-
 cium/ ebrietatem/luxum/choreas/speciacula/venerem/fur-
 rorem/pusillanimitatē/delicias/aucupium/venatū/ obiectas
 re possint. Nolite calamistrati & mulierosi videri. Attendite
 gloriā vestram: respicite christum: pensate salutem patriæ:
 Moueant vos exhortatiōes iam dudum in cōventionibus ve-
 stris Ratispone: Nūrenberge & Franckofurdie factæ, a Bessa

riōne Cardinale græco; A Ioāne anthonio cāpano; ab Aenea
Siluō Senensi; Moueant vos aspera (sed vera verba) Francisci
Petrarche; q̄ vobis in vita sua solitaria facit. Discite qd̄ hij vo
bis loquuti sint. Mouebit̄ cor vestrū; si saltem vlla xp̄iani san
guinis gutta vobis inheserit.

¶ Ad Maximilianū Romanorū regē. Ca. LXIII

Quid opus est / inuictissime rex Maximiliane adhortari ma
iestatē tuā / cū ipse pronus sis ad bellum cōtra xp̄i hostes susci
piendū / ad succurrendū fidelibus; ad xp̄i fidē amplificandam
ad eripiendā cōstantinopolim ad cōprimendā thurcorū rabiē
ad vlciscendā xp̄i suæq; matris iniuriā; ad honorē sacratissi
mis locis restituendū ad recuperandam terrā in qua xp̄s p̄ no
bis natus & mortuus est / in qua simul oēs astabimus ante tri
bunal eius indicandi. Ad reparādas terras auitas & paternas /
ad illustrandā Austriæ domū / ad satisfaciendū regali titulo q̄
decoratus es. Tu ecclesiæ patronus es; Tu fidelium defensor; tu
dux & caput militiæ xp̄ianæ; Surgat igit̄ tua maiestas & chris
tianiæ religionis periculū remediū adhibeat. Ceteri principes
in te suos oculos torquēt; neq; a Carolo magno vnq; fuit rex
de q̄ sibi om̄is ordo; sexus; ætas; vel maiora vel plura spon
derit. Tu etem̄ regnorū terrarūq; potētia; militari gloria; expe
rientia rerū; diuersarū linguarū; noticia; sapientia; laborū; & vir
giliarū tollerētia; om̄es imperatores; quantūuis egregios vin
cis; superas; excellis.

¶ De Machina oppugnatoria quā vulgo Bombar
dam vocant a germanis inuentā. Ca. LXIII

Anno dñi. M. ecc. lxxx. inuentū est bellici tormenti genus a
germanis nostris qd̄ vulgo Bombarda dicit̄ a sono; ut opinor
ac tonitru; hac una re nihil solentius; nihil terribilius esse cōtē
dit Philipp⁹ Beroaldus p̄ceptor tuus; qd̄ em̄ teli genus; q̄ tor
menta maiore formidinē; terrore; iacturā ipsis hostibus affe
rūt q̄ maiores; minoresq; Bombarde; q̄ nō modo rūpi muros
sed coelū etiā quati posse docuerūt ita nō solū germani nostri
(vel ipsis exteris testantibus) bellatores semp̄ fuisse acerrimi.
Sed instrumentorū; q̄q; bellicorū; inuentores subtilissimi vident̄

¶ De inuentioe celeberrime artis i pressoriae. Ca. LXV
Anno xp̄i. M. cccc. xl. Friderico tertio romanorū imperatore

regnate. Magnū quoddā ac pene diuinū beneficiū collatū est
 uniuerso terrarū orbi a Ioanne gutenbergk Argeñ. nouo scri
 bendi genere repto. Is em̄ primus artē impressoriā (quā latinioſ
 res excussoriā vocāt in urbe Argeñ. inuenit. Inde Maguncia
 veniēs gandē feliciter cōpleuit. Interea Ioannes mentel id opī
 ficij genus inceptās multa volumina castigante ac polite Argen
 tināe imprimendo factus ē breui opulentissimus. Huic successit
 Adolphus Ruschius. mox Adelpho Martinus Flachus/g &
 ipsi Argentinē. in natali solo cū laude & gloria hāc artē exer
 cuerūt. Is est ille Martinus Flachus: qui dū in hūanis esset; iun
 ctus affinitate fuit nro Mathiæ schürer; hoī sane docto/ pbo.
 ac integro: cuius quōdiano cōuictu/ assidua familiaritate ac cō
 suetudine: charissime Thoma/ & valde recrearis/ & mirificā
 voluptatē capis. Nec solū nri in hac arte Argētinae floruerūt/
 sed eandē etiā alibi tractātes: & decus & emolimentū sunt cō
 secuti. Ita Sixtus Rufinger argētinus/ Neapoli anno. M. cccc
 lxxi. libros quōd imprimi possint/ primus mōstrauit. Ob qd
 factū Ferdinādo regi & Neapolitanæ nobilitati carissimus ex
 titit: Huic saepe ab ipso rege episcopatus & amplissime digni
 tates oblatae sunt. His oibus patriā argentinā preferēs: ad nos
 cōcessit estq; hodie vita supstes: vir ob dignitatē sacerdotalem
 & senitū reuerēdus. Præterea Vdalricus cognomēto han: sub
 idē ferme tēpus formas librarias; rē iauditā: nec unq; romanis
 visam: romā attulit. Fuit is natiōe germanus: cui cognomētū
 (ut dixi) erat han: id latine gallū gallinariū significat. Hoc ideo
 scribo: quia Cāpanus & aliq; docti/ existimauerūt hunc Vdal
 ricū natiōe gallū fuisse: qd plane falsissimū est. Is tñ error ideo
 emanauit qd cognomen familie tractum fuit in latinū: qd
 Hermolao barbaro auctore nunq; fieri debet: noīa em̄ & cog
 noīa opidorū ppria/ sicut hoīm quacūq; lingua retineri solēt.
 Itaq; Vdalricus han/ cū hoc diuino opificio: rē litterariā ex ins
 opia ad ingentē ubertatē pduxisset: Antonius Campanus in
 illum iocatus hoc Tetraſticon edidit.

Anser tarpeij custos iouis: vnde q; alis

Constreperes: gallus decidit: ultor adest

Vlricus gallus: ne quem poscantur in usum

Edocuit: pennis nilopus esse tuis.

Non est pretereundus Ioannes Pruis municeps noster / qui hæc
artem hodie in urbe Argentina diligenter excolit: qui infinita
volumina litterarum studiosis legenda dedit: Multi summi & ce
lebres viri hoc impressorium munus laudauerunt: ut Polidorus
Vrbinas: ut Beroaldus preceptor tuus: is in quadam oratione sua:
quod inquit ingeniosius inuentum / quam litteraria impressoria / vel
ut latinius loquar excussoria: qua nihil utilius: Et abbi idem Be
roaldus in quodam endecasyllabo. O germania muneris re
pertrix Quo nil utilius dedit vetustas Libros scribere que do
ces promendo. Non piguit in presentia eos que calcographiam: vel in
uenerunt vel illustrarunt: memorare. Non sunt enim tantæ rei au
ctores sua laude fraudandi: Presertim ut posteritas sciat: quibus
hoc diuinum & immortale munus acceptum referre debeat.

¶ De Architectura Germanorum. Ca. LXVII

Altitudo ar
genti. turris

In Architectura germani excellentissimi sunt quorum edificia
Eneas Siluius mirari se potuisse scribit non commendare. Sunt
meo inquit iudicio Theutonici mirabiles Mathematici omnesque
gentes in Architectura superant. hoc homo Italus de germa
nis testatur: nec falsa loquutus est: quod ut cetera edificia (que pas
sim in germania magnificentissime extructa sunt) obmittam
Argentinense templum & turris in eo edificata abunde demon
strat. Hac una structura nihil in uniuerso orbe contenderim esse
preciosius: nihil excellentius. Quis satis mirari satis laudare po
test Argentinensem turrim que celatura statuis: simulachris: variisque
que rerum effigie omnia europæ edificia facile excellit. cuius altitudo
excedit numerum. cccc. & xv. cubitorum. Miraculum est tantam
molem in tam altum attolli potuisse. quod si isti a laudatis auctori
bus laudati artifices reuiuiscerent. Scopas Phidias Ctesiphon
Archimedes profecto in architecturæ disciplina se victos esse a
nostris vel palam faterentur. atque hoc opus Dyanæ Ephesiam: at
que Pyramidibus egiptiacis atque his omnibus que inter sepe
tem spectacula numerant longe anteferrent.

¶ De Pictura & Plasticæ. Ca. LXVIII

Nostrates quoque pictores esse omnium prestantissimos vel
ipsa experientia (que rerum magistra est) aptissime docet. Icones Is
rahelis Alemanni per uniuersam Europam desiderant habenturque
a pictoribus in summo precio. Quid de Martino Schon Colū

bariensi dicā / qui in hac arte fuit tam eximius ut eius depictæ
 tabulæ in Italiâ in Hispaniâ: in Galliâ: in Britannîâ & alia mû
 di loca abductæ sint. Extât columbarie in tēplo diui Marini
 & sancti Frâncisci ymagies huius manu depictæ: ad quas effin
 gendas exprimendasq; pictores ipsi certatim confluunt: & si
 bonis artificibus & pictoribus fides adhibēda est. nihil elegā
 tius: nihil amabilius: a quoq; depingi reddiq; poterit. Eius di
 scipulus Albert⁹ tūrer & ipse alemanus hac tēpestate excellen
 tissimus est & Nurenberge imagies absolutissimas depingit:
 q̄ amercatoribus in Italiâ transportant: & illic a p̄batissimis
 pictoribus nō minus p̄bant q̄ parasij aut Apellis tabulæ. Ioan
 nes Hirtz Argentineñ. non est obmittendus: qui dum in hu
 manis esset: apud pictores omnes in magna fuit veneratione
 cuius in pictura peritiā clarissime ac speciosissime imagines
 tum alibi tum Argentinæ in natali solo depictæ testantur. In
 Plastica (hoc est figulina arte que ex terra similitudines itidem
 fingit) germani prestantes sunt: qđ ipsa figulina vasa & plu
 rima vasorū siciliū genera q̄ modo humanæ vitæ usui sunt
 indicant & demonstrant. Hic sunt quos vel Corebus Atheni
 ensis figuline artis inuentor admirari possit & laudare.

¶ De fortitudine germanorū. Ca. LXIX

Multi græci & latini autores fortitudinē germanorū extule
 runt. Brevitatis tñ causa multis obmissis Philippi Beroaldi p̄
 ceptoris tui ex quadam oratione verba subnotabo. Germani
 inquit quos & vulgus & historici luculenti alemanos appella
 vant in vniuersum animosi: liberales: ingeniosi scriptores Pri
 sci germanos extollunt. q̄ a paruulis duricie & labore studen
 tes in venationibus / atq; in studijs rei militaris consistenter /
 quibus arma tractare ludus fuērit. feras excipere voluptas q̄
 acres forent bellatores & libertatis retinentissimi: sæpe Roma
 ni experti sunt: & quidē infelicitē: quorū exercitus quinq; cō
 sulares sub totidem ducibus per intervalla tempora fusi pro
 fligatiq; Nec impune Caius Marius cū pugnacissima gente
 conflixit. Diuus q; Julius magis arma germanis ostentaui
 t q̄ intulerit. Augustus cæsar virtutē germanicā duab⁹ cladib⁹
 expugns Ioliana scilicet & variana. Sed varianā adeo exitiabilē

fen sit tribus legionibus cū duce cæsis adeoq; consternatus ē:
ut barba capilloq; pmissō caput interdū foribus illideret. Vo
ciferās Quintili Varre legiones redde. Quid multa? Germani
ob unicā fortitudinē ac vim bellicā Herculem Martēq; per
inde ac virtutis presides ī primis coluerūt. Nihil neq; publicæ
rei neq; priuatæ nisi armati agentes prediti pceris corporibus
& statura profus militari. Nec apd nos germanos soli viri pu
gnaces & egregij sunt bellatores ipse fœmine cū res postulat
ad arma paratæ sunt studia bellica tractantes. Proditū est me
moræ fœminas q; germanas sumptis aliquādo p patriā ar
mis ex integro viroz pugnās instaurasse / & sicut Cornelius
Tacitus auctor ē nullam aliā dotē afferre consuisse in Ma
ritoz domos q; frenatū equū & scutum & frameam.

¶ De nobilitate Germanoz. Ca. LXX

Ioannes Theutonius ille egregius decretorū īterpres in qua
dam glossā dis. xxxiiij. Germania inquit a germine dicitur. est
em̄ verū germen nobilitatis, atqui hūc Theutonē dices & sue
genti blanditū. Alterius igit nationis hominem afferā germa
noz alioquin hostem & detractorē Anthoniū Campanū qui
de germanis loquēs sic ad verbū ait. Illi domi concordēs foris
strēnui & acquirere imperiū: & tantā illustriū viroz multū
tudinē pepererūt: vt p reliquū orbem veluti Colonijs nobilit
tatis usq; quaq; deductis familias nobilissimas & regias ppas
gaueriat. nec ulla sit familia in Gallijs: ne regia quidē, nulla in
Hispania / aut in Italia paulo illustrior: q; si antiquitatē repetat
suā nō statim e germania esse se predicet & veluti e seminario
quodā vere nobilitatis e vobis venisse gloriēt. Nam quis obs
secro familiā Galloz regū tam celebrē: tam laudatā protulit.
Germania Pipino germano auctore. Quis Hispaniæ domū
tam insignē: quæ nunc regnū obtinet & ppe ad Lybiam usq;
protendit: Germania Richardo V sigotho germano auctore
Quis tot nobilissimas familias p uniuersam Italiam: tanq; ex
cusso gremio nobilitatis fudit: sparsit: semiauit: Germania hē
rico germano auctore qui Ordelaphos: Varanos: Malatestas
Manfredos: Gallafos: Feretranos: Vicecomites: Gonzagas
aliasq; innumerabiles & instituit nobiles & locupletauit: ut ve
re dici possit: fontē nobilitatis viuū & perennē fuisse Germa

niam: aut mare potius: q̄ oēs puincias Europe suo splendor
 re velut aestu quodā nobilitatis inundauit. Dū in galliam in
 Hispaniā: in Italiā nationesq; alias ppagauit imperiū. Non er
 go a romanis germania traxit / sed romanis potius Germania
 nobilitatē imisit: quā maiores nostri virtute gloria reb⁹ gestis
 magnifice pepererūt. Si em̄ a virtute nobilitas nascit germani
 pfecto romanis virtute minie inferiores extiterūt. utpote qui
 fidē: integritatē: iusticiā: liberalitatē: veritatē semp coluerunt.
 Si a magnificentia rebusq; gestis nobilitatē adipsi cunī hoies:
 q̄ natio magnificentior: minusq; inuicta germanis: Qd̄ si ex
 antiquitate & longo euo nobilem quēpiam iudicabimus fue
 re germani longe vetustiores romanis. Roma em̄ christū an
 tecessit annis septingentis & quinquaginta duobus. At nobi
 lissimā urbem Treuerim / q̄ Ammiano Marcellino autore in
 germania sita est: constat duobus annorū milibus christi ortū
 excedere diuturnitate. Id q̄ nec ipsi Romani inficiantur.

¶ De liberalitate Germanorū Ca. LXXI :

Germanos comes faciles: & pecuniā liberales esse: nemo
 unq; negauerit: quū nō solum inter sese sed etiā i aduenas &
 peregrinos hospitalitatē: (decorū liberalitatis genus) obseruāt
 quorū domus hospitibus nō modo facile patent: sed etiā ipsi
 erratibus comiter & sine fastidio vias demonstrāt: tñ in q̄ vir
 tutē suā ceteris ipendere nitunt: & in q̄ laudē mereri debent
 in eo ignominiosam vitij labem sibi cōparāt: gulæ em̄ & ebrī
 etatis arguunt ab his q̄ suā auaritiā & odiosam tenacitatē si
 mulatū moderatiōe fictaq; frugalitate norūt obumbrare. Ger
 manorū hūanitate ditius Athanasius quū in toto orbe tut⁹ nō
 esset furorē i peratoris ab atrio seducti euasis: ac duob⁹ seie lus
 tris hospitio clā exceptus: apd̄ germanos fidei symbolū cete
 rarū cōscripsit. Germanorū humanitatē liberalitatē & i hospi
 tes munificentia Cor. Tacitus pbat. Conuictibus inquit &
 hospitij nō alia gens effusius indulget. Quēcunq; mortalitū
 arcere tecto nefas habet. Quid mirū: nos hodie hospitalitatē
 diligere posteaq; xp̄s & diuini. Simus Paulus eam rātopere cō
 mendarint. quū maiores olim nri nondū xp̄ianæ religiōis cō
 scij naturalis solū ratiōis ductu: i aduenas benefici fuerūt: et p
 liberales. Viderint qui nobis ebrietatē ascribūt si nō virtutem

nostrā in vicium calumniatores vertant.

¶ De fertilitate Heluetiæ siue Alsatia. Ca. LXXII
Vt multas germaniæ regiões obmittamus Alsatia siue helue-
tia fertilitate psequimur ea tamen germaniæ portuicula est / tñ
aeris tēperie: soli fertilitate: aq̄q; copia: nemorū salubritate cere-
ris ac bachi abūdantia: ac oīm rerū ubertate ē affluētissima: q̄
merito cella penuria & germaniæ nutritrix noīari pōt. Aegyp-
tus Sicilia Italia Hispania: sicut receptissimi auctores pdiderūt:
sunt qdē regiões uberrime fertillimæq; frumēta: tñ et vina q̄
illuc colligunt crassa sunt & pingua & sciti saporis / minie tñ
duratura. q̄ tamē apud nos ad .lx. usq; annū in corrupta: illēta
sincera: pura: & ad mortaliū usum accomodatissima pmanēt
Huc adde q̄ Heluetij siue Alsatici diuina ingenia sortiunt ex
aeris lociq; tēperie. Multos protulit patria nra claros doctrina
& eruditioē viros. Extantq; hodie etiā in quocūq; disciplinæ
genere peritissimi. Si theologū desideras ad inanū est keyfers
bergius. si iureconsultū: Bernardus wurmsfer cōdiscipulus tu-
us in prōptu est: qui tecū una Bononię diuini & hūani iuris p-
fessoribus operā dedit: & in legali doctrina ita acutus ita diler-
tus euasit: ut merito dici possit nri tēporis Papinianus. Is quā
q̄tate iuuenis tñ eruditioē veteranus est q̄ & illius responsa
& cōsilia lucidissime testant. Sed heu succurrit nūc Amādus
Vulphius frater germanus frater iurecon. egregius qui supe-
riori ætate morbo intercutis aquæ periit: cui si vitā progasset
deus: exornasset sæculū nostrū. Sunt in medicina: sunt in ma-
thematica: oratoria: Poetica: qui nec spernendi sunt nec abijci-
endi. Loquar de Thoma nro aucupario ob breuitatē reliquis
obmissis qui nescio qd magni ac alii de se pollicet / qui si ætas
te pcefferit pculdubio nō tñ Alsatiam q̄ germaniā poenatis
suis illustrabit.

¶ Conclusio p Epilogū.

Deniq; ut calcem pperemus exploratū esse nō dubitamus
in toto orbe germaniā ceteris prestare natiōibus: viroꝝ multi-
tudine: foeminaꝝ pudicitia: ducū: principū excellentia: eorū
q̄ sincera ac pura nobilitate: militū fortitudine: & pceritate at-
q; cōmuni libertate fide: integritate: liberalitate: cōstantia artū
q̄ p̄cipuo ingenio episcopatuū magnificentia: urbū & ciuita-
tū numerositate: magnitudine ac studiofissima tēploꝝ instau

ratione. Romanae sedis obedientia decimarum oblationum & ele-
mosinarum largitio: honesto vestium usu: tum situ salubritateque ce-
li iucundissima: Preterea ipsa germania: benignissimo ventorum
afflatu: latissimorum fluviorum & Thermarum copia: nemorum & sal-
tuum iocunda utilitate crudelium ferorumque animalium carentia & ma-
gna soli fertilitate principatum obtinet. Quicquid est quod vita nostra
carere non potest: id omne deus germaniae non invidit: opes: pabu-
la: lacus: fruges: vinea: variorumque generis vina: vel unica Alsatia:
multis exteris abunde praestat: vellera: lina: vestes: iuuenti: equi
metalla: aurum: argentum: aes: ferrum non solum montes sed & flumina
Rhenus: Danubiusque praefertunt. ut nec pauculo: neque Tago ce-
dat germania. longe a mari distans (quod Plato improbitatis magis
strum appellat) tunc demum germani sacrosanctae christi religioni de-
ditissimi ac obseruatissimi a qua nec vinculis: nec carcere nec
ipsa denique morte diuelli possunt. sicut neque a veritate (quam ipsi
suis Persis sanctius colunt) recedere videntur: quod praefecto sanctissimi
mum & omnium prestantissimum est diiudicandum. ¶ Finis.

¶ Mathias Schürer Artium doctor
studioso Lectori. S. P. D.

Si quid in hoc libro est inuersum/transpositum/immuratum
obmissum/vel mirari vel indignari desine/quis omnia viderit
homo sum/atque his homo qui binoculus/non Argus cuius ca-
put centum oculis circumfuisse fabulatur antiquitas. Exprobre crede
nihil tam oculariter despici potest: in quo omne mendacium possis euadere
Huc adde quod exemplar ipsum erat mutilum/deprauatum/mendo-
sum: excubentis culpa. Coacti quoque sumus ob imminentes nundinas
Franckurdenses intra brevissimum tempus id operis formis
excudere. Dabimus tamen pro virili opera/ut olim nitidius/specio-
sius in manus hominum exeat. Tu interea studiose lector his conten-
tus foelix esto. Argentini ex officina litteratoria Ioannis Pruis:
quinto idus Martij. Anno. M. CCCC. V.

¶ Iohannes. Pruis in aedibus Thiergarten Argenti-
nae imprimebat. Mathias Schürer recognouit.
Anno. M. D. V. quinto Idus Martij.
Conrado Duntzēhemio Dictatore Argentinum.

1505

